

ESPOON POHJOIS- JA KESKIOSIEN HISTORIALLISET TIET

KINTTUPOLKUJA JA KUNINKAANTIETÄ B

ESPOON POHJOIS- JA KESKIOSIEN YLEISKAAVA

ESIPUHE

Nyt valmistellaan Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavaluonnosta. Tätä vaihetta on edeltänyt visio-työ, joka valmistui vuonna 2015. Kaavaluonnoksen valmisteluvaiheessa laaditaan monenlaisia maankäyttöön liittyviä tarkasteluja, havaintomateriaaleja ja selvityksiä. Näiden tarkastelujen, selvitysten ja vaikutusten arvioinnin on tarkoitus kuvata, havainnollistaa sekä tarjota tietoa laajan kaava-alueen eri teemoista. Tieto on tarkoitettu kaikille osallisille, päätöksentekijöille ja suunnittelijoille.

Tämä Espoon pohjois- ja keskiosien osayleiskaavatyötä varten tehty historiallisten teiden tutkimus on tietopaketti alueen historiallisesta tiestöstä sekä maisemallisesti erityisen arvokkaista säilyneistä tie-osuuksista. Työ päivittää ja täydentää 1980-luvulla tehtyä tietutkimusta uusien paikkatietomenetelmin ja täydentynein lähtein. Espoon pohjois- ja keskiosien tiestön sekä tien maiseman historiaa valotetaan vanhojen karttojen sekä maastotutkimuksen avulla. Päivitetty tutkimus historiallisesta tieverkosta toimii kaupunkisuunnittelun tukena ja taustaselvityksenä. Lisäksi tutkimuksessa käytetty aineisto sekä maastokäynneiltä kerätyt tiedot ja runsas valokuvamateriaali on osa uutta lähdeaineistoa. Tutkimuksesta on vastannut HuK Sini Moilanen Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen yleiskaavayksikössä.

Työ koostuu pohjustavasta ja tutkimusprosessia kuvaavasta raportista ”**Kinttupolkuja ja Kuninkaantietä A. Espoon tiestön historiaa**” sekä kutakin tietä kuvaavista kohdekorteista ja tiekuvauksista, jotka on koottu raporttiin ”**Kinttupolkuja ja Kuninkaantietä B. Espoon pohjois- ja keskiosien historialliset tiet**”.

Toivon teille kiinnostavia lukuhetkiä tämän selvityksen parissa!

Petri Tuomala
Yleiskaavapäällikkö

ESPOON POHJOIS- JA KESKIOSIEN HISTORIALLISET TIET

KINTTUPOLKUJA JA KUNINKAANTIETÄ B

ESPOON KAUPUNKI
KAUPUNKISUUNNITTELUKESKUS
PL 43
02070

Asiakaspalvelu p. (09) 8162 5200
Julkaisu verkossa www.espoo.fi/yleiskaava

Kinttupolkuja ja Kuninkaantietä (osa A)
Espoon tiestön historiaa / Espoon pohjois- ja keskiosien historialliset tiet (osa B)

Tekijä:
Sini Moilanen

Työryhmä:
Mirkka Katajamäki / Arkkitehti
Seija Lonka / Yleiskaavasuunnittelija
Pihla Sillanpää / Erikoissuunnittelija

Ohjausryhmä:
Essi Leino / Suunnittelupäällikkö
Mirkka Katajamäki / Arkkitehti
Seija Lonka / Yleiskaavasuunnittelija
Pihla Sillanpää / Erikoissuunnittelija
Liisa Ikonen / Aluearkkitehti
Leena Kaasinen / Suunnittelupäällikkö
Aulis Palola / Liikenneinsinööri
Sami Suviranta / Nimistöntutkija
Tryggve Gestrin / Intendentti
Maarit Henttonen / Tutkimuspäällikkö

Taitto:
Tuija Sirén / Suunnitteluavustaja

Kansi: Lehtimäki, Muuralantieltä Nimismiehenmäkeä kohti v. 1968.
(Knüpfer & Öhman / Espoon kaupungin museo)

ISBN 978-951-857-751-8 nettijulkaisu

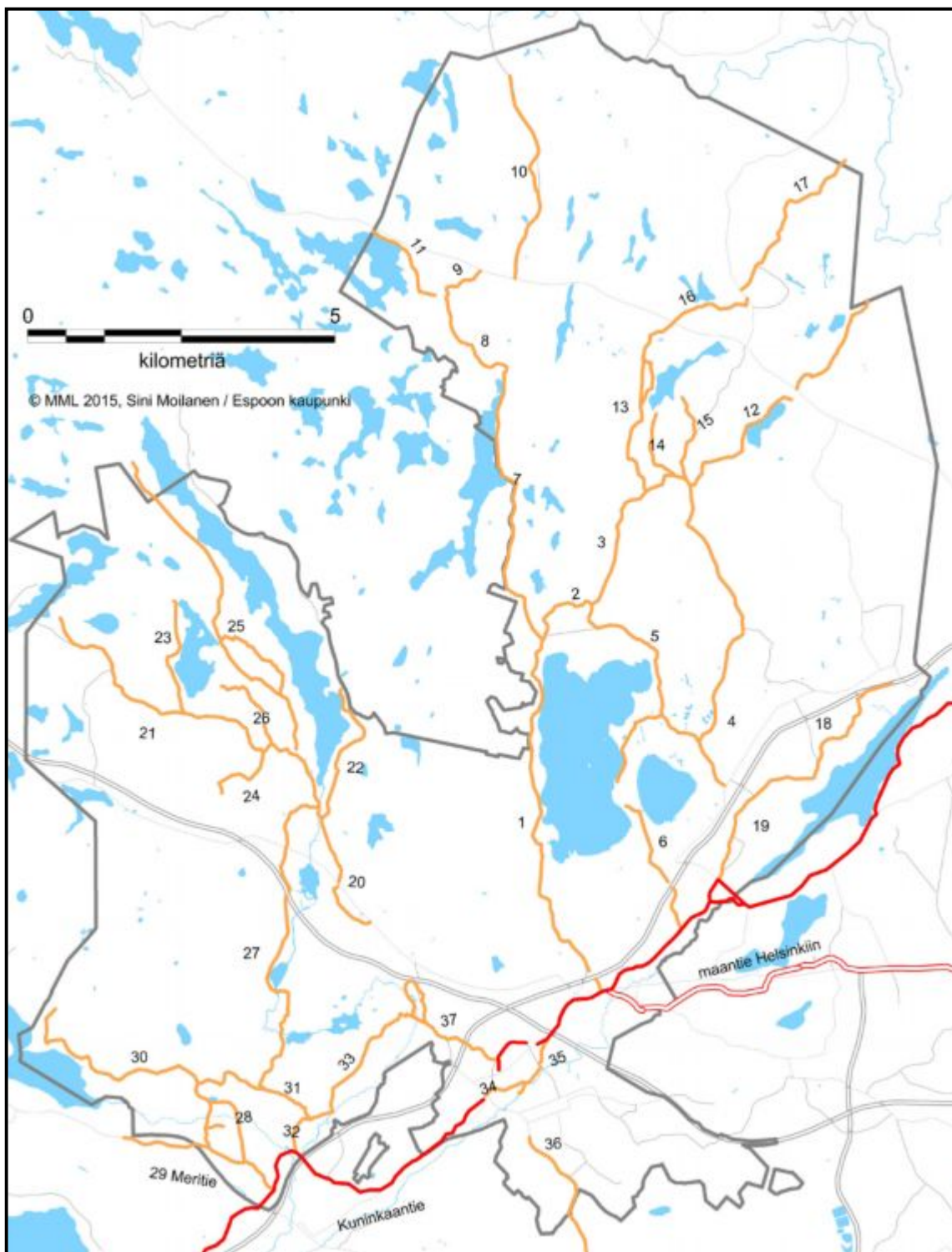
Lukijalle

Työ koostuu pohjustavasta ja tutkimusprosessia kuvaavasta **Kinttupolkuja ja Kuninkaantietä A. Espoon tiestön historiaa** sekä kutakin tietä kuvaavista kohdekorteista, laajemmista tiekuvauksista sekä yhteenvedosta **Kinttupolkuja ja Kuninkaantietä B. Espoon pohjois- ja keskiosien historialliset tiet**.

SISÄLLYSLUETTELO

Bodomin seutu	11
1. Kunnarlantie	12
2. Myllyjärventie - nimetön tieosuus - polku Bacbyn kartanon pihapiirissä	16
3. Snettansintie.....	20
4. Röyläntie	24
5. Bodomintie.....	27
6. Ollaksentie - Paciuksentie - Paciuksenmäki - Nuottiranta - Bodominkuja	30
Velskola - Takkula - Lakisto.....	33
7. Velskolantie	34
8. Raasillantie - Vanha Takkulantie.....	37
9. Takkulantie.....	41
10. Vanha Lakistontie - Lakistontie.....	43
11. Saarijärventie.....	46
Kalajärvi - Luukki - Lahnus	48
12. Buusintie - nimetön polkuosuus - Kalajärvenranta	49
13. Luukintie - Luukinranta	52
14. Polku Röylästä Luukinjärven eteläkärkeen	54
15. Vanha Lahnuksentie - Nemlahdentie	56
16. Vanha Luukintie	58
17. Huhtamäentie - Kytöpellontie - Eriksbergintie	60
Träskända - Vanhakartano	63
18. Isovaarintie - Vanhankartanontie	64
19. Järvenperäntie - Kulloonmäentie - Huviretkitie.....	67

Nupuri - Vanha-Nuoksio - Siikajärvi	69
20. Vanhatie - Nupurinkalliontie - Brobackantie	70
21. Brobackantie - Heinästie	73
22. Nuuksiontie.....	76
23. Sahajärventie	80
24. Vanha Histantie	83
25. Maulantie - nimetön polkuosuus - Hankalahdentie (Ratsutie Ollilaan)	85
26. Tie Nuuksion sahalle	88
27. Forsbackantie - Mustanpurontie - Myrskyläntie - Herrbackantie.....	91
Espoonkartano - Järvikylä.....	96
28. Hiekkarata	97
29. Vanha Finssintie - Järvikyläntie - Vanha Järvikyläntie (Meritie).....	100
30. Halujärventie - Vanha Hommaksentie - Loojärventie.....	103
31. Järpbacka (nimetön tieosuus välillä Halujärventie Peringintie) - Peringintie - Läpisyöntie- nimetön polkuosuus - Vähän-Myntin tie.....	107
32. Nimetön polkuosuus välillä Vähän-Myntin tie Peringintie - Peringintie	111
33. Vanha Myntintie (Vanha Mynttiläntie) - Mynttiläntie.....	114
Espoon keskus.....	117
34. Pappilantie - Kirkonmäentien - Kirkonranta - Kirkkopuisto	118
35. Lehtimäentie.....	122
36. Espoonväylä.....	126
37. Vanha Muuralantie - Gumbölen - Engelin puistotie.....	129
Suuri Rantatie ja maantie Helsinkiin.....	132
38. Suuri rantatie.....	133
39. Maantie Helsinkiin.....	143

Pohjois- ja Keski-Espoon historialliset tiet. Numero viittaa raportissa käytettyyn numerointiin.

HISTORIALLISTEN TEIDEN TUTKIMUS OSANA ESPOON POHJOIS- JA KESKIOSIEN YLEISKAAVATYÖTÄ

Espoon pohjois- ja keskiosien osayleiskaavatyötä varten tehty historiallisten teiden tutkimus kuvaa alueen historiallista tiestöä sekä maisemallisesti erityisen arvokkaita säilyneitä tieosuuksia. Työn tavoitteena on päivittää ja täydentää 1980-luvulla tehtyä tietutkimusta^I uusien menetelmin ja täydentynein lähtein.^{II} Espoon pohjois- ja keskiosien tiestön sekä tien maiseman historiaa valotetaan vanhojen karttojen sekä maastotutkimuksen avulla. Kokonaiskuvaa täydentää Espoon kaupunginmuseolta saadut historialliset valokuvat. Päivitetty tutkimus historiallisesta tieverkosta palvelee aiheesta kiinnostuneita, mutta se tulee olemaan myös kaupunkisuunnittelun tukena ja lähdeaineistona.

Tutkimuksen kohteeksi on valikoitu juuri Espoolle tyypilliset, 1900-lukua vanhemmat tiet. Erityistä on tutkimusalueen hyvin säilynyt, edelleen käytössä oleva paikallisten ja seudullisten teiden verkosto. Tutkimusalueen eteläosissa on osin hyvin säilynyt valtakunnallinen yhteys, Suuri Rantatie eli Kuninkaantie sekä sen varrella Espoonkartanossa sijaitseva tieltävästi Suomen vanhin kiviholvisilta. Menneiden vuosisatojen merkittävät tieyhteydet muodostavat edelleen Espoon tieverkoston rungon. Uudempaa kerrostumaa on sotien jälkeen jälleenrakentamisen, autoistumisen ja kunnan kasvun myötä täydentynyt moderni tieverkosto, jonka tarkastelu on oma kokonaisuutensa. Espoossa modernissakin tieverkostossa on ainutlaatuisia valtakunnallisia kerroksia, kuten Suomen ensimmäinen moottoritie, Tarvontie.

Tutkimuksen on toteuttanut ja raportin koostanut HuK Sini Moilanen vuonna 2016 touko-joulukuussa Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen yleiskaavayksikössä. Työ alkoi aiemman tutkimukseen ja selvityksiin tutustumisella, lähdeaineistojen keräämisellä ja läpikäymisellä sekä vanhojen karttojen tutkimisella. Työpöydällä tehdyn arkistoselvityksen vastapuolena on kävelen, pyöräillen ja autoillen tehty maastotyö, jonka avulla on täydennetty arkistolähteiden tietoja ja saatu konkreettista ajankohtaista kuvaa historiallisen tiestön maisemasta ja tilasta. Paikkatietoaineiston, historiallisten karttojen, vanhojen tutkimustulosten ja maastoinventoinneilta kerättyjen havaintojen huolellinen läpikäyminen ja tulokseen pohjautuva Pohjois- ja Keski-Espoon alueelta on tarkempaan kuvaukseen valikoitunut yhteensä 39 tiekohdetta.

Työ koostuu pohjustavasta ja tutkimusprosessia kuvaavasta Kinttupolkuja ja Kuninkaantietä A. Espoon tiestön historiaa. sekä kutakin tietä kuvaavista kohdekorteista, laajemmista tiekuvauksista sekä yhteenvedosta Kinttupolkuja ja Kuninkaantietä B. Espoon pohjois- ja keskiosien historialliset tiet.

^I 1980-luvulla Espoon historiallista tiestöä selvitettiin koko kunnan osalta.

Härö, Mikko: Espoon historiallinen tieverkko. Arkisto- ja kirjallisuusselvitys. 1983. Härö, Mikko: Espoon historiallinen tieverkko. 1985. Espoon vanhojen teiden säilyttämismahdollisuudet. Työryhmän raportti 19.12.1985.

^{II} Härön tietutkimuksen jälkeen on julkaistu näköispainoksina Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805 (1989) sekä Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790 (2010). Nämä tässä tutkimuksessa keskeisinä lähteinä toimineet kartta-aineistot eivät olleet 1980-luvun tutkimuksen aineistona. 2010-luvulla käytössä on myös paikkatieto-ohjelmisto (MapInfo). Aineiston tuottaminen paikkatiedoksi ja historiallisten karttojen tarkastelu digitaalisesti on monipuolisempaa kuin pelkkä karttojen visuaalinen tarkastelu.

Historialliset tiet ja arvottaminen

Oula Rahkosen Uudenmaan liitolle laatiman Tien päällä. Uudenmaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaat tiet ja reitit (2014) selvitys esittää yleispiirteisesti Uudenmaan alueen merkittävimpiä teitä. Selvityksessä käytetty teiden arvottaminen perustuu Tiehallinnon sekä Norjan Riksantikvaren käyttämiin arvottamiskriteereihin. Arvoluokkia ovat tietoarvo ja lähde- ja tiedollinen arvo, tieliikennehistoriallinen arvo, säilyneisyyden arvo, elämysarvo sekä käyttöarvo sekä taloudellinen arvo ja merkitys.^{III} Uudenmaanliiton selvityksessä käytettyä tiestön arvottamista on hyödynnetty tämän työn pohjana paikalliselle tasolle sopivaksi sovellettuna.

Museovirasto ohjeistaa kulkuteiden, tienviittojen ja siltojen arvottamisessa.^{IV} Ohjeistus perustuu muinaismuistolakiin, jonka mukaan huomattavat, käytöstä jääneet tielinjat ovat kiinteitä muinaisjäännöksiä.^V Käytöstä jääneet tiet eli tieraukiot ovat siis muinaismuistolain suojelemia muinaisjäännöksiä. Inventoinnissa käsitellyt tiekohteet Nuuksion Sahatietä ja Vanhaa Takkulantietä lukuun ottamatta ovat pääsääntöisesti käytössä olevia. Korvaavien yhteyksien myötä sivuun jääneet polkumaiset tiepohjat etenkin Espoonkartanossa ovat muotoutuneet epävirallisiksi virkistys- ja ratsastusreiteiksi.

Yhä käytössä olevat tiet eivät kuulu muinaismuistolain piiriin. Muinaisjäännökseksi nimeämättä jättäminen ei poista kuitenkaan käytössä olevan historiallisen tielinjan merkitystä ja erityisiä arvoja, joita ovat linjauksen säilyneisyys ja alkuperäisyys, historiallinen arvo, maisemallinen arvo, elämyksellinen arvo sekä nykyinen käyttöarvo. Toisaalta myös käytössä olevan tien rakenteissa saattaa olla sellaisia osia, jotka tulee ottaa huomioon tien rakennus- ja kunnostustöissä. Käytössä olevat kulttuurihistoriallisesti merkittävät tielinjat on huomioitava niin, ettei tielinjaan tai pohjaan eikä tien välittömään maisemaan tehdä tien luonnetta muuttavia toimenpiteitä. Tien kunnostaminen ja turvallisuuden kannalta olennaiset muutokset ovat sallittuja.

III Rahkonen 2014, 12-13.

IV Niukkanen 2009.

V Muinaismuistolaki 2 §.

HISTORIALLISTEN TEIDEN ARVOTTAMISPERIAATTEET

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Tien menneisyyteen liittyvä käyttöarvo
 - Tien historia osana laajempaa tieverkkoa, yhteydet paikkojen välillä, käytetyt kulkuvälineet, tien kunto
 - Tien hierarkia valtakunnallisena, seudullisena tai paikallisena tienä
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä
 - Tien merkitys paikkojen välisenä yhteytenä
 - Tien erityisyydet kuten haastavat luonnonolosuhteet

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - Tien sijainti ja kulku sekä paikat, joita tie yhdistää
 - Tien ajoitus, joka perustuu saatavilla oleviin karttalähteisiin. Suurimmassa osassa tapauksissa tie saattaa olla ilmoitettua ajoitusta vanhempi, mutta ajoitus on perusteltu aineistolla. Suurin osa teistä on kuvattu jo 1700-luvun karttoilla, joissain tapauksissa on saatavilla kartta- tai arkistomateriaalia myös 1600-luvulta.
 - Mahdolliset linjauksen muutokset
 - Mahdolliset tielinjausta katkaisevat elementit, kuten tiet
 - Linjauksen säilyneisyys
- **Yksityiskohdat**
 - Tien nykyinen asu ja lähimaisema ja muut yksityiskohdat, kuten pinnoitteet
 - Tien varrella sijaitsevat maisemallisesti merkittävät elementit, kuten luonnonmuistomerkit tai puukujanteet
 - Huomattavat tien rakenteet
 - Merkittävät yksityiskohdat kuten kiviset tienviivat tai kilometripylväät
 - Erityiset sillat
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Tien merkitys osana laajempaa maisemakokonaisuutta
 - Maisemallinen säilyneisyys tai muutos
 - Säilyneet kulttuurimaisemakokonaisuudet
 - Maisemaa mahdollisesti häiritsevät elementit
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Tiettyä aikaa, aluetta tai ilmiötä edustava tie
 - Tien tyypillisuus tai erityisyys tutkimusalueen muihin kohteisiin verrattuna
 - Säilyneisyyden tai muutoksen ainutlaatuisuus tai tyypillisuus
 - Kerroksellisuuden ainutlaatuisuus tai tyypillisuus
 - Merkityksen ainutlaatuisuus tai tyypillisuus
 - Luonnonolojen ainutlaatuisuus tai tyypillisuus

Kulttuurimaisema

- **Teiden merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa**
 - Tien varrelle sijoittuvat valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY 2009)
 - Tien varrelle sijoittuvat maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt (suluissa kohdenumero Uudenmaan liiton raportissa Missä maat on mainiommat - Uudenmaan kulttuuriympäristöt (2012))
 - Tien varrelle sijoittuvat paikallisesti merkittävät maisema-alueet (suluissa kohdenumero Erkki Härön Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema -teoksessa (1991).
 - **Historialliset kylät:** Tien varrelle sijoittuvat inventoidut keskiaikaiset kyläpaikat (perustuu Teija Nurmisen vuoden 2000 inventointiin)
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Tien varrelle tai välittömään läheisyyteen sijoittuvat paikallisesti merkittävät yksittäiset kohteet kuten rakennukset tai rakennelmat (suluissa kohdenumero Erkki Härön Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema -teoksessa olevista kohteista (1991).

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Tien nykyinen käyttö tai käyttämättömyys
 - Käyttöarvo on olennainen osa tien kerroksellisuutta, vaikka tiellä on arvoa käyttämättömänäkin. Tien funktio on olla käytössä, käyttämättömänä tiepohja jää luonnon armoille ja sen perusmerkitys paikkojen välisenä yhteytenä kaatoa.
- **Näkyvässä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Tien maisemassa tai käytössä näkyvä kerroksellisuus
 - Ympäröivien alueiden maankäytön jatkuvuus tai muutos
 - Tien hierarkian säilyneisyys tai muutos
 - Käytön jatkuvuus tai muutos

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Tien potentiaali uusiin käyttöihin
 - Tien toiminnallisuuden vahvat ja jatkuvat nykyiset elementit
 - Mahdolliset tiehen tulevaisuudessa vaikuttavat muutokset
- **Aistihavainnot**
 - Tien visuaalisen maiseman erityispiirteet
 - Tärkeät näkymät
 - Maiseman kokemiseen vaikuttavat luonnonolosuhteet
 - Erityishuomioitavat äänimaisemat
 - Muut aistihavainnot
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Tien luonne, identiteetti ja yksilöllisyys, joka on näkyvässä tien nykyisissä käytöissä sekä tien asussa ja maisemakokonaisuudessa. Tien menneisyys kietoutuu osaksi tien nykyistä olomuotoa. Tieto menneestä syventää identiteettiä.

KÄYTETTYJÄ KÄSITTEITÄ

(Lähteet: Tiehallinto, kulttuuriymparistomme.fi, Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaava Visio 2050)

Ajoitus

Lähtein perusteltu todennäköinen synty- ja käyttöajankohta.

Arvo

Kohteelle omaleimainen ja merkittävä, perusteltu ominaisuus.

Asemointi eli georeferointi

Historiallisten karttojen digitaalinen sijoittaminen nykykoordinaatistoon.

Digitointi

Historiallisten karttojen kartta-aineiston uudelleen tuottaminen paikkatieto-ohjelman avulla digitaaliseen muotoon.

Isojako

Ruotsin valtakunnan aikaan 1700-luvulla suoritettiin hyödyn aikakauteen sopivaa politiikkaa maiden jaosta. Aiemmin kylien yhteisomistukseen ja tasapuoliseen maa-omistukseen perustuvassa sarkajaossa kaikille talonpojille jaettiin samanlainen sarka samanarvoista peltomaata. Isojaon myötä jaettiin talonpoikien kesken isompina kokonaisuuksina. Isojako vaikutti maisemaan hajauttamalla ryhmäkyliä.

Kerroksellisuus

Eri aikakausien käytön ja rakenteiden muodostama kokonaisuus.

Kulttuuriperintö

Ihmisen tuottama aineellinen tai aineeton menneisyyden jälki.

Kulttuuriympäristö, kulttuurimaisema

Kulttuuriympäristö tai kulttuurimaisema on ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksessa syntyneitä ympäristöä, jossa näkyy ajallinen kerroksellisuus ja ihmisen toiminnan jälki. Rakennettu kulttuuriympäristö viittaa ihmisen tekemiin rakennelmiin ja rakennuksiin sekä suunnittelunjärjestelmään, jonka tuloksena kokonaisuus on syntynyt. Kulttuurimaisemaa on sekä urbaani kaupunkimaisema että maaseudun kulttuurimaisema.

Kylämäki - historiallinen kylä - kylätontti

Historiallinen kylän tai talon paikka.

Linjaus

Tien fyysinen olomuoto ja sijainti, jota ohjaavat maastonmuodot, maaperä, kasvillisuus ja maamerkit.

Maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö

Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö sisältää maakuntaliiton tärkeiksi katsomia ominaispiirteitä ja arvoja. Tässä työssä viitataan Uudenmaan liiton vuonna 2012 julkaisemaan maakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen inventointiin.

Maamerkki

Elementti, joka erottuu selvästi maisemasta. Voi olla ihmisen tekemä, kuten rakennelma, tai luonnon muovaama, kuten suuri kivi tai puu.

Maisema

Elollisen ja elottoman luonnon sekä ihmisen muovaaman ympäristön muodostama havainnoitu kokonaisuus. Maisema liittyy niin geomorfologisiin, ekologistiin kuin kulttuuriin tekijöihin ja niiden vuorovaikutukseen. Visuaalinen maisemakuva, mielikuvat ja esteettiset käsitykset liittyvät maiseman käsitteeseen.

Maisemahäiritsijä, maisemahäiriö

Aistein havaittava voimakas maamerkki, muutos tai solmukohta maisemassa, joka heikentää maisemakuvan laatua.

Maisemakuva

Maiseman visuaalisesti hahmotettava ilmiö.

Maisemarakenne

Maiseman elementeistä muodostuva kokonaisuus, jota solmukohdat ja maamerkit jäsentävät.

Maisematila

Maiseman elementtien rajaama tilallinen kokonaisuus.

Maisematie

Maisemallisesti merkittävä tie.

Matkailutie

Tie, jolla on tavanomaista tietä enemmän merkitystä matkailun kannalta.

Museotie

Tie, jolla on historiallisia tai muita arvoja, joiden perusteella kohde nimetään suojeltavaksi. Kohteet pyritään pitämään valitsemishetken asussa, liikenneturvallisuuden kuitenkin vaarantumatta.

Niitty

Tässä työssä niityllä viitataan perinteisen maatalouden käyttämiin pääsääntöisesti luonnontilaisiin niittyihin, joilta on saatu rehua karjalle. Karjan lantaa on käytetty peltojen lannoittamiseen.

Paikkatieto

Tietoa, johon liittyy maantieteellinen sijainti.

Pelto

Viljelty maa-ala.

Perinnemaisema

Perinteisten elinkeinojen muokkaama kulttuurimaisema.

Perinneympäristö

Perinteisten elinkeinojen ja maankäyttöjen myötä muodostunut ympäristö.

Rakennettu kulttuuriympäristö, rakennusperintö

Yhdyskuntarakenne, rakennukset, pihat, puistot ja erilaiset rakenteet kuten tiet ovat rakennettua kulttuuriympäristöä.

Reunavyöhyke

Maisematilan raja, esimerkiksi pellon ja metsän raja.

Tien asu

Eli tien lähimaisema käsittää ne kaikki yksityiskohdat, joiden avulla kulkuväylä tai tie on tehty. Tien asu on näkyvin seikka, mutta myös käytännöllisin seikka. Käytön myötä tien asu muokkaantuu käyttöä palvelevaksi kokonaisuudeksi.

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY)

RKY-alueet ja -kohteet kuvaavat alueellisesti, ajallisesti ja kohdetyypeittäin suomalaisen rakennetun kulttuuriympäristön historiaa ja kehitystä. Museoviraston laatima vuonna 2009 valmistunut inventointi on valtioneuvoston päätöksellä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukainen inventointi valtakunnallisesti merkittävästä rakennetusta kulttuuriympäristöstä.

Bodomin seutu

Ote Senaatin kartastosta 1870-1871, rivi VII lehti 28.

1. KUNNARLANTIE

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Paikallinen kärrytie, osa seudullista yhteyttä
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Tärkeä etelä-pohjoissuuntainen yhteys Suurelta Rantatieltä ja Espoon kirkolta pohjoiseen
- **Ainutlaatuisuus - harvinaisuus / edustavuus - tyypillisuus**
 - Tyypillinen ja tärkeä osa Pohjois-Espoon historiallista päätieverkkoa
 - Tärkeä osa Bodomin ympäristön maisemaa

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - Hyvin säilynyt kärrytie linjaus Bembölestä Kunnarlaan
 - Kehä III katkaisee linjauksen eteläisen alun Belinmäen pohjoispuolelta
 - Hyvin säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Asfalttipäällyste
 - Eteläisessä osassa tien alusta Kellonummen tien risteykseen kevyenliikenteenväylä
 - Oittaaanpuron ylittävä juoksutuspato, purouoman kiveys, vanha siltapaikka
 - Kunnarlantien puukujanne, luonnonmuistomerkiksi 1986
 - Kunnarlantien tammi
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Maisemallisesti hyvin säilynyt
 - Ahdas selännealue, kivet ja kalliot paikoin lähellä tien reunaa, näkemäesteitä
 - Tie mukailee mutkitellen Bodominjärven rantaa
 - Pitkään käytössä olleet pelto- ja niittyalueet säilyneet pääosin avoimina
 - Oittaaan kartanon, Villa Dahlbyn ja Dalsbackan kulttuurimaisemat

Kulttuurimaisema

- **Tien merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa**
 - Maakunnallisesti arvokas Espoonjokilaakson maisema-alue (22), Bodominjärven ympäristö (2)
 - Paikallisesti merkittävä Bemböle-Karvasbackan maisemakokonaisuus (73), Oittaaan kartanoalue (235) ja Backbyn kartanomaisema (238)
 - **Historialliset kylät:** Bemböle, Oittaa, Gunnars (2kpl)
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Bell (Bembölen kahvitupa) (74), Oittaaan kartano (236), Villa Dahlby (237), Dalsbacka (Pirttimäki) (242)
 - Tuvkullan huvila, Vita, blå ja röda Holk

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Kunnarlantie
- Tutkimusalueen raja

© MML 2015, Sini Mollanen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Alueellinen kokoojakatu
 - Paikallisesti merkittävä etelä-pohjoissuuntainen tieyhteys
 - Pyöräily
 - Oittaaan ja Pirttimäen ulkoilualueet
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Merkitys etelä-pohjoissuuntaisena yhteytenä säilynyt
 - Jatkuneen käytön vaatima kerroksellisuus tien asussa

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Oittaaan ja Pirttimäen ulkoilualueet
- **Aistihavainnot**
 - Avautuvat järvinäkymät
 - Lehmusrivi
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Bodominjärven välitön läheisyys, Oittaaan kartanoalue, avoin viljelymaisema ja maiseman monimuotoisuus sekä tien maiseman tiiviys luovat ainutlaatuisen tilantunnon.

Linjaus ja maisema

Etelä-pohjoissuuntainen Kunnarlantie kulkee Bembölestä Oittaaalle, Bodominjärven länsirantaa pitkin Kalmarin kautta Kunnarlaan. Kuninkaan tiekartastossa ja Kuninkaan kartastossa sekä Fonseenin kartassa vuodelta 1750 tie kulkee lähes samaa linjausta kuin Senaatin kartastossa 1870-luvulla ja edelleen 2010-luvulla. Tie on haarautunut Bembölessä Suuresta Rantatiestä Bellinmäen kohdalla. Alkuperäinen tien alku ohitti Bellin jatkuen nykyiseen Torppamäkeen ja edelleen Kunnarlantiehen. Eteläinen osa tiestä on voimakkaasti muuttunut, Kehä III katkaisee tien linjauksen, joka jatkuu Kehän pohjoispuolella alkuperäisempänä.

Bembölen Shell vuonna 2016. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Bellinmäki on ollut Kunnarlantien alku vielä 1970-luvulla. (Kenji Rinno/Espoon kaupunginmuseo)

Vanha Kunnarlantien linjan haarautui Suuresta Rantatiestä Bellin kohdalla. Vanhan linjan mukainen Bellinmäki päättyy umpikujaan. 1700-luvulla tähän rajautui Espoonjokilaakson peltoalue, joka 1800-luvun loppupuolella oli laajentunut nykyisen Kehän alueille. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Kehä III ja Bellinmäen risteys Bembölessä 1970. (Kenji Rinno/Espoon kaupunginmuseo)

Tie on ollut tärkeä etelä-pohjoissuuntainen seudullinen käärytieyhteys Suurelta Rantatieltä ja Espoon kirkolta Pohjois-Espooseen sekä edelleen jatkoyhteyksien kautta Nurmijärvelle ja Vihtiin. Seudullisen yhteyden lisäksi paikallisia merkityksiä ovat olleet erityisesti yhteys kirkolle, kartanoille, taloille ja torpille sekä myllyille ja pelloille. Tie ajoittuu todennäköisesti 1300-luvulle.

Härön mukaan Kunnarlantie on yksi viehättävimmistä tieosuuksista Espoossa. Kunnarlantie edustaakin hyvin tyypillistä espooista, pitkään käytössä ollutta paikallisesti ja seudullisesti merkittävää tietä. Tie on kapea, mutkainen ja maastonmuotoja mukaileva. Tien reunavyöhyke on hyvin kapea, tie kulkee osana maisemaa. Tien ympärillä on avointa tilaa vain vähän. Kasvillisuus ja korkeusvaihtelut ovat voimakkaasti osana tien maisemaa. Korkeusvaihtelut ja avautuvat maisemat luovat vaihtelua tienäkymille, jotka ovat paikoin hyvin lyhyitä. Metsäisten ja puisten tienvarsien vaihtelu, mäkinen maasto, järvinäkymät ja peltoalueiden vuorottelu luovat tien maisemalle vaihtelevaa rytmiä, jota täyttävät historiallisten kylien tuntumaan sijoittuneet asuinrakennukset. Näkymät riippuvat vuodenajasta, sillä järven

Kunnarlantietä etelään. Kunnarlantien eteläosiin on rakennettu kevyenliikenteenväylä. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

rannassa kasvava puusto peittää tehokkaasti kesäistä järvinäkymää. Kevyelle liikenteelle, etenkin Aurinkonii-tyntien risteykseen loppuvan kevyenliikenteenväylän pohjoispuolella, Kunnarlantien käyttö koetaan turvatomaksi.²

Tien linjaus on kapea, mutkainen ja pienipiirteinen. Oittaaalla, Kalmarissa ja Kunnarlassa ennen avoimena olleet pelto- ja niittyalueet ovat nykyisin rakentuneita alueita. Kunnarlassa ennen avoimia maatalousalueita on umpeutunut pusikoitumisen takia.³

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Kunnarlantien varrella Ristimäessä ja Oittaaan Kakolas- sa on kivikautiset asuinpaikat, Oittaaan leirintäalueella varhaismetallikautinen asuinpaikka.⁴ Suuren Rantatien, nykyisen Bellinmäen ja Turuntien risteyksessä, Bem- bölen kahvituvan paikoilla on 1200-luvulle ajoittuva Bembölen kylätontti. Oittaaanlahden rannalle nykyisen Oittaaan kartanon alueelle sijoittuu Oittansin historiallinen kylä. Kunnarlassa, nykyisen Pirttimäen tuntumassa on sijainnut Gunnarsin historiallinen kylätontti. Hiukan pohjoisemmassa on myös Gunnarsin toisen kylätontin paikka.⁵

Kunnarlantie ja sen välitön maisema on osa maakunnallisesti merkittävää Bodominjärven hyvin säilynyttä viljely- ja kartanomaisemaa. Kunnarlantien eteläinen alku, nykyinen Bellinmäki sijoittuu maakunnallisesti arvokkaalle Espoonjokilaakson maisema-alueelle.⁶

Kunnarlantie, Nya Bell. Etualalla vuonna 1930 rakennettu navetta. Talli oli samassa rakennuksessa vasemmalla. Hieman oikealle suuri vaunuliiteri, äärimmäisesti oikealla autotalli. Oikealla Kunnarlantie. (Esbo Hembygdsförening/Espoon kaupunginmuseo)

¹ Härö 1985. Härö 1984, luku 9.3.

² Tärkeät reitit -kysely, 2016.

³ Fonseen 1750. Kalmberg 1855. Senaatin kartasto 1870-1871. Kuninkaan kartasto Suomesta 177-1805.

⁴ Museovirasto 10/2016.

⁵ Nurminen 2000.

⁶ Kuusisto & Rinkinen 2012, 88.

Avoimista viljelymaisemista paikallisesti merkittävä on Kunnarlaan rajautuva ja pohjoiseen jatkuva Pakankylän laaja ja yhtenäinen, historiallisesti arvokas maisemakokonaisuus. Paikallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä ovat Oittaaan kartanon maisemallisesti hallitsevalla paikalla oleva päärakennus, Villa Dalby sekä Dalsbackan torppa. Tien eteläisessä alkupäässä merkittävää rakennusperintöä edustaa liikenteellisesti tärkeällä paikalla sijaitseva Bell eli nykyinen Bembölen kahvitupa, joka on hyvin säilynyt, Espoon vanhimpiin kuuluva maatilan päärakennus.⁷

Kunnarlantien lehmusrivi on rauhoitettu luonnonmuistomeriksi vuonna 1986. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Kunnarlantien peltomaisemaa Korsbackassa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

⁷ Härö 1991, 83-85, 225-230.

2. MYLLYJÄRVENTIE-NIMETÖN TIEOSUUS-POLKU BACKBYN KARTANON PIHAPIIRISSÄ

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Paikallinen kärrytie, osa seudullista yhteyttä
 - Myllyjärventien alkupää on ollut ennen Kunnarlantiestä jatkuva suora itä-länsisuuntainen Bodomintien, Kunnarlantien ja Snettansintien yhdistävä osuus
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Backbyn kartanon alue on ollut tärkeä liikenteellinen solmukohta
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Edustaa tyypillistä paikallistien osaa
 - Harvinaisen kerroksellisen säilyneisyytensä takia edustaa erityisesti tiehistorian ja liikkumisen historian eri vaiheita
 - Ainutlaatuisesti säilynyt tärkeä osa Pohjois-Espoon historiallista päätieverkkoa

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - Kunnarlantien ja Snettansintien yhdistänyt linjaus
 - Erityisen hyvin säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Myllyjärventie sorapintainen autotie, itäinen osa linjauksesta metsässä kulkevaa polkua
 - Luukinpuron ylittävä puukantinen kävelysilta
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Maisemallisesti hyvin säilynyt
 - Myllyjärventie kulkee maiseman reunavyöhykkeellä rakennetun maiseman ja metsän rajassa
 - Polkuosuus peltoalueiden keskellä ja metsässä
 - Avoin pitkään käytössä ollut viljelymaisema
 - Maisemallisesti merkittävät puurivit peltoalueen keskellä ja Luukinpuron varrella
 - Backbyn kartanon kulttuurimaisema

Kulttuurimaisema

- **Teiden merkitys osana laajempaa kulttuuri-maisemaa**
 - Maakunnallisesti arvokas Bodomjärven ympäristö (2)
 - Paikallisesti merkittävä Backbyn kartanomaisema (238)
 - **Historialliset kylät:** Gunnars, Backby
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Backbyn kartano (239), kartanon työväen asunnot (240), Pakankylän myllypaikka (241)

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Myllyjärventie autotienä
 - Hiekkainen kapea tieosuus virkistyskäytössä ja ratsastusreittinä, polku virkistyskäytössä
 - Maatalous
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Tien käyttö ratsastuksessa viittaa tien menneisiin käyttöihin ennen autoistumista
 - Polkuosuus edustaa tien asun historiallisinta kerrostumaa
 - Kerroksellisenä säilynyt linjaus

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Myllyjärven uimaranta
 - Ratsastus
 - Backbyn alueen asemakaavoitus
- **Aistihavainnot**
 - Monimuotoinen, kerroksellinen tiemaisema
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Vanha tielinja on tärkeä osa kartanomaiseman kokonaisuutta.
 - Monimuotoisena säilynyt tielinjan kokonaisuus kuvaa liikenteen kehityksen vaiheita.

Linjaus ja maisema

Backbyn kartanon alueella sorapintainen Myllyjärventie jatkaa Kunnarlantien suoraa linjaa metsäiseltä vyöhykkeeltä pohjoiseen avoimen viljelymaiseman reunalle. Eteläinen alku mukailee maastonmuotojen ja maaperän mukaan sijoittuneita rakennuksia maiseman reunavyöhykkeellä. Alueella on asuinrakennusten lisäksi karmeliittaluostari sekä hevostalouteen liittyvää rakennuskantaa. Ajonäkymät ovat mutkaisen ja pienipiirteisen linjauksen takia paikoin lyhyitä. Ojia ei juuri ole.

Länteen kääntyvä nimetön hiekkapintainen kapea tie kulkee peltojen keskellä, ja tien eteläpuolta reunustaa koivurivi. Kapea, mutta kohtuullisessa ajokunnossa oleva tiepohja kulkee Luukinojalle. Siitä vanha yhteys jatkuu polkuna ojan yli itään kartanon metsään ja yhtyy lopulta Snettansintiehen. Luukinpuron ylittävä silta-apaikka on edelleen käytössä, paikalla on puukantinen kävelysilta.

Myllyjärventietä pohjoiseen. Tien linjaus mukailee 1700-luvun linjausta. Tienvarren rakennuskanta palvelee monipuolisesti luostarin, hevostalouden ja asumisen tarpeita. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Backbyn kartano on ollut ainakin jo keskiajalla useiden paikallisten ja seudullisten teiden yhtymäkohta.⁸ Myllyjärventien ja nimettömän polkuosuuden muodostama tielinja on ollut tärkeä osa Pohjois-Espoon tieverkkoa yhdistäen Kunnarlantien Snettasintiehen ja Bodomin tiehen ja näin ollen edelleen pohjoisempiin tieyhteyksiin. Tielinjaus on kerroksellisesti säilynyt havainnollinen kokonaisuus tiehistorian eri vaiheista.

Kuninkaan kartastossa ja Kuninkaan tiekartastossa tieosuus on kuvattu merkittävänä kärrytienä. Tie on kulkenut 1700-luvulla pelto- ja niittyalueen reunalla. Luukinojan varsi ja Backbyn alava savilaakso ovat otollista viljelyaluetta.⁹ Alueen avoin, pitkään käytössä ollut maanviljelymaisema on pysynyt lähes ennallaan.¹⁰ Myllyjärven ja edelleen Myllyjärventien nimi viittaa 1700-luvulla ja 1800-luvulla Myllyjärvestä laskevassa Kvarnbäcken-purossa olleeseen myllyyn.¹¹

Backby. Vanha tielinja Myllyjärventieltä Luukinojalle. (Esbo hembygdsförening/ Espoon kaupunginmuseo)

Backby. Vanha tielinja Myllyjärventieltä Luukinojalle. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

⁸ Härö 1991, 229. Fonseen 1750. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805.

⁹ MML, maaperä.

¹⁰ Fonseen 1750. Senaatin kartasto 1870-1871. Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790.

¹¹ Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1776-1805. Härö 1991, 233.

Backby, vanha tielinja kulkee polkuna Luukinojalta kohti Backbyn kartanoa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Luukinoja. Kuva otettu nykyiseltä kävelysillalta, joka sijaitsee lähes samalla kohdalla kuin jo 1750-luvulla (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Polun itäpää mukailee peltoalueen reunaa. Kartanon metsään sukeltavalta polulta avautuu näkymä Sneltansintielle. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Vanha tielinja sijoittuu Backbyn historiallisen kylän alueelle ja sen välittömään läheisyyteen. Backbyn alue on osa maakunnallisesti arvokasta Bodomjärven kulttuuriympäristöä.¹² Tien alue on myös osa paikallisesti merkittävää, historiallisesti arvokasta Backbyn kartanon aluetta. Backbyn kartanon päärakennus, kartanon työväenasunnot ja talousrakennukset sekä Backbyn myllypaikan jäänteet ovat paikallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä.¹³

Pakankylän kartanon päärakennus. Taustalla aukeaa Snettans-Röylän viljelymaisema. (Espoon kaupunginmuseo)

¹² Kuusisto & Rinkinen 2012, 88.

¹³ Härö 1991, 229-233.

3. SNETTANSINTIE

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Tärkeä paikallinen kärrytie, osa seudullisia yhteyksiä
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Pitkään käytössä ollut avoin viljelymaisema
 - Kyliä ja viljelyalueita yhdistänyt tie
- **Ainutlaatuisuus - harvinaisuus / edustavuus -tyypillisuus**
 - Hyvin säilynyt tyyppilinen ja tärkeä osa Pohjois-Espoon historiallista päätieverkkoa
 - Ainutlaatuinen osa valtakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - Kärrytie Bacbyn kartanolta Snettansiin
 - Hyvin, alkuperäisenä säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Asfalttipäällyste
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Maisemallisesti erityisen hyvin säilynyt
 - Tie mukaillee maaston muotoja ja kiertää avointa pitkään käytössä ollutta viljelyaluetta maiseman reunavyöhykkeellä metsän ja pellon rajalla
 - Pakankylässä tie kulkee metsäisellä harjanteella
 - Tieltä avautuu yksi Espoon parhaiten säilyneitä ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaimpia maanviljelysmaisemia

Kulttuurimaisema

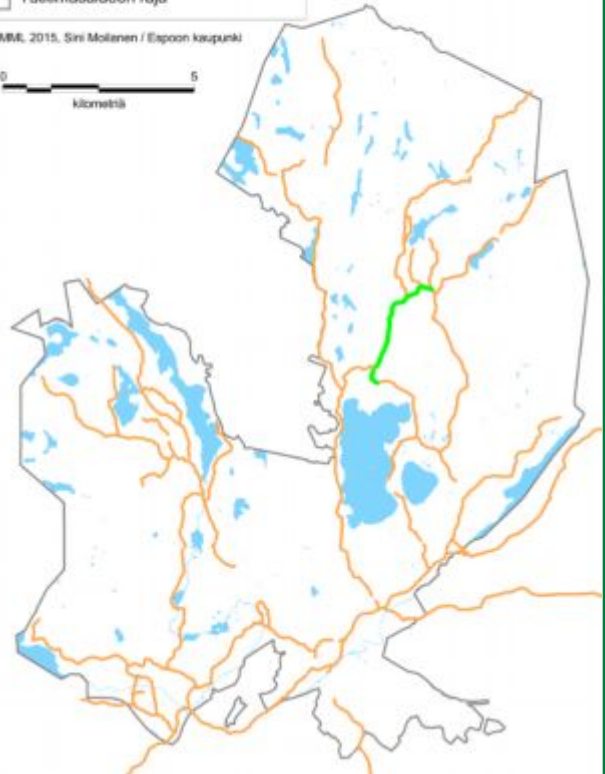
- **Tien merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa**
 - Valtakunnallisesti merkittävä Snettans-Rödskogin kylä- ja viljelymaisema
 - Maakunnallisesti arvokas Bodomjärven ympäristö (2)
 - Paikallisesti merkittävät Bacbyn kartanomaisema (238), Snettansin maisemakokonaisuus (287), Röylän kylämaisema (280)
 - **Historialliset kylät:** Backby, Numby (Snettans), Rödsbok
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Backbyn kartano (239), Snettansin asuinrakennukset (288), Hovgårdin päärakennus (281) ja siipirakennukset (282)
 - Rödskogin koulu

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Snettansintie
- Tutkimusalueen raja

© NMI, 2015. Sini Mollinen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Paikallisesti merkittävä etelä-pohjoissuuntaisen tieyhteys
 - Alueellinen kokoojajatu
 - Pyöräily, virkistys
 - Maatalous
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Pitkään käytössä ollut viljelymaisema ja alueen rakennusperintö
 - Merkitys etelä-pohjoissuuntaisena yhteytenä säilynyt

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Jalankulku ja pyöräily
 - Ratsastus
- **Aistihavainnot**
 - Pitkät näkymät, avoin laaja viljelymaisema
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Hyvin säilynyt historiallinen tielinjaus pitkään käytössä olleen maaseudun kulttuurimaisemakokonaisuuden osana.

Linjaus ja maisema

1600-luvun kärrytielinjaa mukaileva Senettansintie kulkee Pakankylän kartanolta Snettans-Röylän kyläalueelle pohjoiseen. Snettansintie on ollut Kunnarlantielle, joka taas on johtanut Suurelle Rantatielle. Snettansissa tiehen yhdistyy etelästä johtava Röyläntie, joka on yhdistänyt Bodominjärven itäpuoliset kyläalueet Röylän ja Snettansin kyliin sekä edelleen pohjoiseen johtaviin yhteyksiin. Tie on ollut osa sudullisia yhteyksiä Nurmi-järvelle, Vantaalle ja Vihtiin.¹⁴

Linja alkaa Pakankylän kartanolta jatkuen kohti pohjoista peltojen ja rakennetun harjumaishan läpi Snettansiin ja Röylään. Röylässä tie mukailee peltoalueen reunaa ja maaston muotoja, jättäen tien luoteispuolelle kohoavat mäet sekä länteen ja etelään avoimen laajan peltomaiseman. Tie kiertää avoimen viljelymaiseman sijoittuen metsän reunavyöhykkeelle yhtyen Röylässä etelään vievään Röyläntiehen sekä pohjoiseen johtaviin Luukintiehen ja Vanhaan Lahnuksentiehen. Kevyenliikenteen väylää ei tieyhteydellä ole. Snettansintie on pyöräilijöiden suosiossa.¹⁵

Tien leveys ja kunto ovat sallineet kärryillä ajamisen ja pitempien matkojen taittamisen. Tieyhteys on osa sudullista tieverkkoa. Nykyisen Niittymäen sekä Niittyveräjän kohdalta on kulkeneet polut niityille. Myös Slätbergetin kohdalla nykyisen polun mukaan on kulkenut polku pelloille ja niityille. Slätbergetin kohdalla on ollut mylly.¹⁶

Snettansintietä pohjoiseen. Snettansintie alkaa Pakankylän kartanon maisema-alueelta. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Näkymä etelästä Snettansiin päin Slätbergsskogenin kohdalla. Linjaus mukailee maiseman reunavyöhykettä. Avointa maisemaa rajaa tien reunaa mukaileva istutettujen lehtikuusten rivi. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Slätbergsskogen, Snettansintietä 1916. (Esbo Hembygdsförening/Espoon kaupunki)

¹⁴ Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Fonseen 1750. Uudenmaan läänin pitäjänkartta 1840. Senaatin kartasto 1870-1871.

¹⁵ Tärkeät reitit -kysely, 2016.

¹⁶ Senaatin kartasto 1870-1871. Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790.

Snettansin asuin- ja talousrakennukset sekä puistomainen pihapiiri ovat osa tien maisemaa. Istutukset aivan tien reunoilla sekä rakennukset luovat tien idyllistä tunnelmaa, mutta vaarantavat samalla tien turvallisuutta peittämällä näkymiä ja luomalla ahtaita tiloja. Mutkainen linjaus kulkee maiseman reunavyöhykkeellä kehystäen arvokkaan maisema-alueen yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Merkittävä maamerkki on Snettansissa tien sivuama talousrakennus.

Snettansintietä pohjoiseen, Slätbergskogenin kohdalla.
(Sini Molanen/Espoon kaupunki)

Snettansin asuinrakennus 1800-luvun lopulta Snettansintien eteläpuolella. Vaahtera sekä pihapiiriä rajaavat pensaat ovat tien lähi-maisemassa merkittäviä. Taustalla näkyy punainen talousrakennus tien pohjoispuolella. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Snettansintietä länteen. Talousrakennus on merkittävä maamerkki, joka luo tielle seinämän, mutta myös näkemäesteen. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Snettansintien varrella on muutama kivikautinen asuinpaikka.¹⁷ Pakankylä, Snettans ja Rödskog ovat historiallisia kyläpaikkoja.¹⁸ Laajemmalti Snettansintien alue on osa maakunnallisesti merkittävää Bodomjärven ympäristöä. Snettans ja Röylä ovat hyvin säilyneitä tilakokonaisuuksia ja kyliä.¹⁹ Paikallisesti merkittävällä Snettansin maisemakokonaisuuden alueella Snettansin asuinrakennukset ovat paikallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä.²⁰ Snettansin ja Rödskogin kylien alue ja ympäröivä viljelymaisema ovat myös valtakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä.²¹

Näkymä etelään etelään kohti Pakankylän kartanoaluetta. (Esbo Hembygdsförening/Espoon kaupunki)

Tie kiertää avointa viljelymaisemaa. Snettans vuonna 1916. Aita on estänyt eläinten kulkemisen pelloille. (Esbo Hembygdsförening/Espoon kaupunki)

¹⁷ Museovirasto 10/2016.

¹⁸ Nurminen 2000.

¹⁹ Kuusisto & Rinkinen 2012, 88.

²⁰ Härö 1991, 270-271.

²¹ RKY 2009.

4. RÖYLÄNTIE

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Paikallinen kärrytie kylien välillä, osa seudullisia yhteyksiä
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Tärkeä kylä yhdistänyt tielinja
 - Pitkään käytössä ollut avoin viljelymaisema
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisyyys**
 - Tyypillinen ja tärkeä osa historiallisen tiestön päälinjoja
 - Ainutlaatuinen osa valtakunnallisesti merkittävää maisema-aluetta

Säilyneisyys

- **Linjaus**
 - 1700-luvun kärrytie Margretebergistä, Träskändan kartanolta ja Suurelta Rantatieltä Röylään
 - Hyvin säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Asfalttipäällyste
 - Eteläisessä osassa kevyenliikenteenväylä
 - Bodomintien risteyksessä kivinen tienviitta
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Laajat pitkään käytössä olleet viljelymaisemat tien molemmin puolin
 - Maisemallisesti hyvin säilynyt
 - Yksi Espoon parhaiten säilyneistä ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaimmista maanviljelymaisemista

Kulttuurimaisema

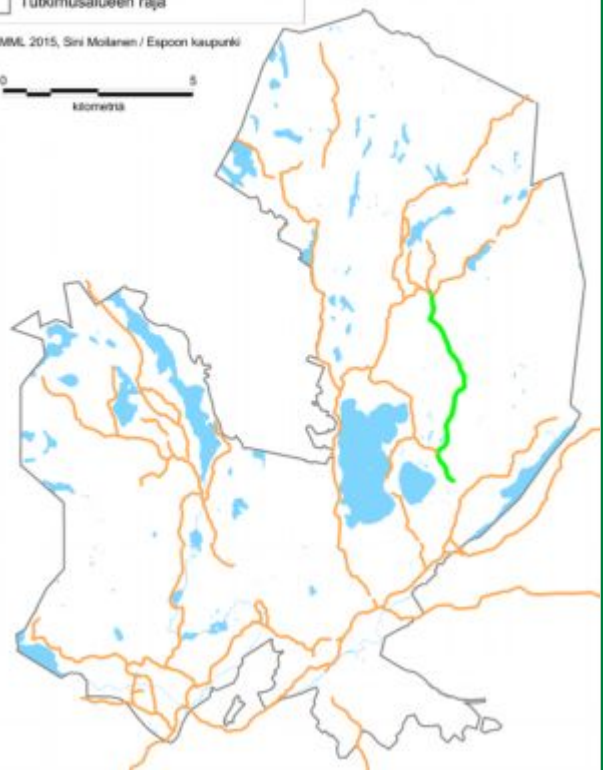
- **Tien merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa**
 - Valtakunnallisesti merkittävä Snettans-Rödskogin kylä- ja viljelymaisema
 - Maakunnallisesti arvokas Bodomjärven ympäristö (2)
 - Paikallisesti merkittävät Margretebergin maisemakokonaisuus (244), Skrakabyin viljelymaisema (246) ja Rödskogin kylämaisema (280)
 - **Historialliset kylät:** Margreteberg, Skrakaby, Rödskog
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Margaretebergin päärakennus (245), Hovgårdin päärakennus (281) ja siipirakennukset (282) sekä työväenasunnot (283), torppa Rödskogissa (284), Buus (286)

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Röyläntie
- Tutkimusalueen raja

© MML 2015, Sini Mollanen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Paikallisesti merkittävä etelä-pohjoissuuntaisen tieyhteyden
 - Alueellinen kokoojakatu
 - Maatalous
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Pitkään käytössä ollut avoin viljelymaisema ja kylämaisema on niin paikallisesti, maakunnallisesti kuin valtakunnallisesti merkittävä
 - Kulttuurihistorialliset kohteet tien välittömässä läheisyydessä
 - Merkitys etelä-pohjoissuuntaisena yhteytenä säilynyt

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Jalankulku ja pyöräily
 - Virkistys
 - Perusmäen ja Gobbackan rakentaminen
- **Aistihavainnot**
 - Pitkät näkymät avoimille peltoalueille
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Kylä- ja viljelyalueen merkitys valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävänä kulttuuriympäristönä
 - Hyvin säilynyt idyllinen pitkään käytössä ollut maaseudun kulttuurimaisema

Linjaus ja maisema

Röyläntie on ollut yhteys Suurelta Rantatieltä Bölsbyn, Träskändan ja Gammelgårdin kylistä sekä Bodomiin että edelleen Röylään. Tie yhtyy pohjoisessa Röylän ja Snettansin kylien kohdalla Backbyn kartanolle joltavaan Snettansintiehen. Tämän päätielinjan lisäksi Gammelgårdista on kulkenut polkuyhteyksiä Viiskorven ja Niipperin läpi Röylään ja Röylästä edelleen Luukkiin. Yhteydet ovat olleet purolaaksoja ja niittyalueita mukailevia polkuja.²² Päätielinjana Röyläntie on osa tärkeää Pohjois-Espoon tieverkkoa, joka on mahdollistanut yhteydet Espoon pohjoisiin osiin sekä naapuripitäjiin. Tärkeitä jatkoyhteyksiä ovat olleet pohjoiseen Nurmijärvelle sekä Luukin ohi Takkulan kautta Vihtiin vieneet yhteydet sekä nykyisen Buusintien kohdilta Kalajärven sivuitse Keimolaan vienyt yhteys.

Röyläntien linjaus on sama kuin jo 1700-luvulla kulke-
neen kärrytien linjaus.²³ Röyläntie risteää Järvenperää ja Vanhaakartanoa yhdistävästä tielinjasta Kulloonmäen asuinalueen kohdalla. Tielinjan alku ylittää Kehä III:n Kulloonsillalla ja jatkuu edelleen Röyläntienä kohti pohjoista. Kulloonsillan kohta mukailee melko tarkasti 1870-1871 Senaatin kartastossa piirrettyä tielinjaa. Myös etelämpänä Kehä III:n ylittävä Pehtoorinsilta kulkee ainakin 1870-luvulle periytyvän, Bölen kylään johtavan tielinjan mukaisesti.²⁴

Tie mutkittelee eteläisessä osassaan maaston mukaan, kiertäen korkeimmat mäet. Mutkittalevalla mutta väljällä eteläisellä tieosuudella on kevyenliikenteenväylä aina Bodomintien risteykseen saakka. Tie kulkee vaihtelevassa maastossa, avoimessa tai puoliavoimessa maisemassa avoimen peltoalueen, asuintalojen ja golfkentän ohi. Golfkenttä ja tien reunustan harva puusto mahdollistavat avoimet pitkät näkymät ennen peltotien ja niittyinä olleeseen maisemaan. Bodomintien risteuksen ja golfkentän jälkeen tielinja kulkee metsäisemmässä ja sulkeutuneemmassa maastossa.

Gobbackan torpan kohdalla tie kulkee maaston reuna-alueen mukaan niin, että itään jää mäkinen metsäinen maasto ja länteen avarampi avoin maisema. Tielinjauksen keskivaiheilla Röyläntie yhtyy kiertämään idästä samaa laajaa, yhtenäistä peltoaluetta, jota Snettansintie kiertää lännestä. Pohjoisin osa kulkee laajan ja maisemallisesti merkittävän peltoalueen läpi sukeltaen metsäisellä reuna-alueella sijaitsevaan Röylän kylään. Peltoalue on ollut raivattuna jo 1700-luvun puolivälissä,

Röyläntien eteläisissä osissa on kevyenliikenteenväylä. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Röyläntien kulttuurimaisema on kerroksellista. 1800-luvulla raivattut peltoalueet ovat edelleen tien avointa maisemaa, vaikka käyttö onkin muuttunut. Näkymä Röyläntieltä länsi-lounaaseen Bodomin golfkentille. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Tien länsipuolella oleva puurivistö on maisemallisesti merkittävä. Se toimii myös optisena ohjaimena ohjaten liikkujan katsetta tien tulevaan linjaan. Tien itäpuolella harva koivujen ja mäntyjen muodostama reunavyöhyke on visuaalisesti mielenkiintoinen ja Röyläntien maisemalle tyypillinen. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

ja peltoalan lisääminen on jatkunut edelleen 1800-luvulta eteenpäin.²⁵ Kylämäelle noustessa tien itälaitaa reunustaa korkea, maisemallisesti merkittävä kuusialta. Lännessä tietä reunustaa pihapiirin istutukset. Alueen rakennuskanta on osana tien maisemaa toimien maa-merkkeinä ja luoden tielle porttimaisia aiheita. Röylän kylässä tielinja yhtyy kasvillisuuden reunustamaan Snettansintien ja Vanhan Luukintien risteykseen.

²² Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790.

²³ Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Fonseen 1750. Senaatin kartasto 1870-1871.

²⁴ Senaatin kartasto 1870-1871.

²⁵ Fonseen 1750. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Senaatin kartasto 1870-1871.

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Röyläntien eteläinen osa sijoittuu historiallisten Bölsbyn, Träskändan ja Gammalgårdin kylien liikenteellisiin yhteyksiin.²⁶ Röyläntien eteläinen osa kulkee maakunnallisesti merkittävän Bodomjärven maisema-alueen itäreunalla.²⁷ Tien vaikutuspiiriin kuuluu Margretebergin päärakennus. Margretebergin kartanomaisemakokonaisuus on paikallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä.²⁸ Röyläntie sivuaa nykyisen Bodomin Master Golfin golfkenttiä, jotka sijoittuvat Skrakabyn historialliselle kyläpaikalla ja sitä ympäröineelle viljelyalueelle. Viljelyalue ei ole säilynyt alkuperäisessä käytössään, mutta maiseman avoimuus on uuden käytön luonteen vuoksi säilynyt. Röyläntien varrella on tehty kaksi kiviakautista asuinpaikkalöytöä.²⁹

Röyläntien pohjoisosa kulkee avoimen peltoalueen läpi ja sukeltaa Röylän kylän metsäsaarekkeeseen. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Pohjoisessa Snettansintiehen yhtyessään Röyläntien varteen jäävät historialliset Rödskogin ja Snettansin (Numby - Nummikylä) kylät.³⁰ Snettans - Rödskogin kylä- ja viljelymaisema on valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä.³¹ Alue on myös osa maakunnallisesti merkittävää Bodomjärven kulttuuriympäristöä.³² Paikallisesti merkittäviä kohteita ovat Rödskogin rakennuksista vaatimaton torppa, Buusin rakennushistoriallisesti tärkeä sotilasvirkatalo, Nybysin rakennusryhmä sekä Hovgårdin päärakennus ja siipirakennukset puistoineen sekä työväenasunnot.³³

Röyläntietä pohjoiseen. Bodomin kylään ja edelleen Backbyn kartanolle johtava Bodomintien tielinja yhtyy Röyläntiehen metsäisellä mäellä. Kivinen, vuonna 1925 pystytetty tienviitta toimii suunnan näyttäjänä. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Röyläntie kiertää lännestä laajaa yhtenäistä peltoaluetta. Röyläntieltä pohjoiseen Punametsäntien risteyskohdalla. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

²⁶ Nurminen 2000.

²⁷ Kuusisto & Rinkinen 2012, 88.

²⁸ Härö 1991, 235.

²⁹ Museovirasto 10/2016. Nurminen 2000.

³⁰ Mallat, Suviranta, Luoto 2008, 110. Nurminen 2000.

³¹ RKY 2009.

³² Kuusisto & Rinkinen, 2012, 88.

³³ Härö 1991, 263-268.

5. BODOMINTIE

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Tie on ollut paikallisesti merkittävä kylätie, yhteys Bodomin kartanolle sekä Bodomin kartanolta Backbyn kartanolle
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Tärkeä paikallinen yhteystarve historiallisten kylien ja kartanoiden välillä
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Oiva esimerkki espoolaisen kylätien maiseman monimuotoisuudesta
 - Tyypillinen ja tärkeä osa historiallisen tiestön päälinjoja

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - 1700-luvun kärrytie Skrakabystä Bodomin kautta Backbyn kartanolle
 - Hyvin säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Asfalttipäällyste
 - Röyläntien ja Bodomintien sekä Bodominkujan risteyksessä kiviset tienviitat
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Eteläisessä osassa golfkenttä hallitsee tien maisemaa, pitkään käytössä ollut pelto- ja niittyalue pysynyt avoimena
 - Korkeusvaihtelut paikoin huomattavia
 - Avoimet maisematilat ja metsäiset osuudet vaihtelevat
 - Bodom Smedsin kylämaisema
 - Maisemallisesti hyvin säilynyt

Kulttuurimaisema

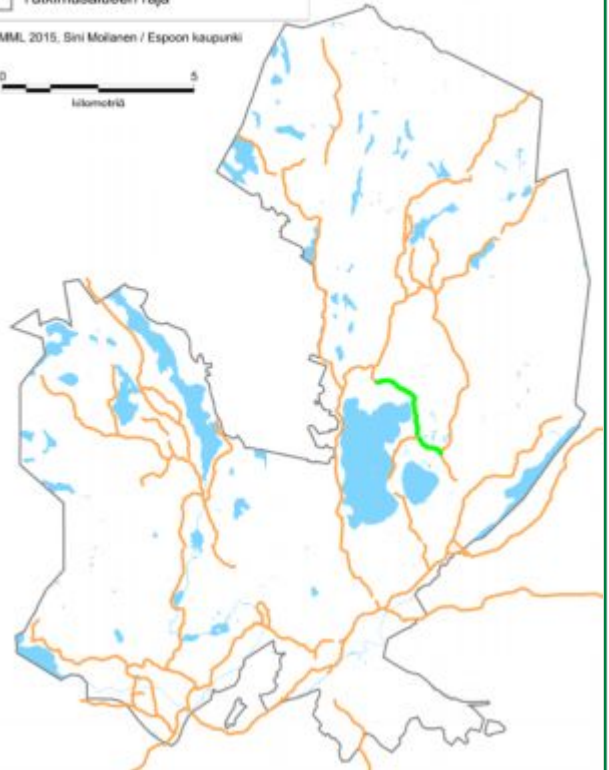
- **Tien merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa**
 - Maakunnallisesti arvokas Bodomjärven ympäristö (2)
 - Paikallisesti merkittävät Skrakabyn viljelymaisema (246) ja Bodom Smedsin maisemakokonaisuus (249)
 - **Historialliset kylät:** Skrakaby (2 kpl), Bodom, Bodom Smeds, Backby
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Bodom Smeds (250), Bodomin kartanon päärakennus (248)

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Bodomintie
- Tutkimusalueen raja

© MML 2015, Sini Mollanen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Autotie
 - Jalankulku ja pyöräily
 - Ratsastus
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Käyttömerkitys kylien välisenä tienä säilynyt
 - Pitkään avoimena olleet pelto- ja niittyalueet avoimina, osin golfkenttänä
 - Golf uutena, maisemaan voimakkaasti vaikuttaneena ja maisemaa muokanneena kerroksena

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Virkistys
 - Pyöräily
 - Ratsastus
 - Maiseman muokkaamisen myötä uudet käytöt syrjäyttävät vanhaa maisemaa
- **Aistihavainnot**
 - Järvinäkymät
 - Huomattavat korkeusvaihtelut ja mutkaisuus vaikuttavat näkyvyyteen
 - Vanha puusto Bodom Smedsissä
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Ratsutilan ja sittemmin kartanon vaikutus alueen kehittymiseen
 - Bodom Smedsin viehättävä maisemakokonaisuus

Linjaus ja maisema

Bodomintie haarautuu Röyläntiestä länteen Matalajärven pohjoispuolella. Tie kulkee Bodomin kartanoalueen ohi ja yhtyy Pakankylässä Bodominjärven länsipuolitse kulkevaan Kunnarlantiehen sekä pohjoiseen johtavaan Snettansintiehen. Bodomin kartanon kohdalla tiestä haarautuu kartanolle johtava Bodominkuja. Bodomintien uusin yhteys, Pakankylän kartanon eteläpuolitse kulkeva suora linja Kunnarlantien päästä Snettansintien päähän mukailee 1800-luvun loppupuolen niitty- ja peltoalueen läpi kulkeneen polun kulku-uraa avoimella tasaisella peltomaalla.³⁴ Röyläntiestä on kulkenut 1700-luvulla Bodomin kartanolle myös hiukan eteläisempi kärrytieyhteys nykyisen golfkentän kohdilla. Senaatin kartastossa 1870-1871 tätä yhteyttä ei enää ole kuvattu.³⁵

Bodomintie mukailee ainakin 1700-luvulle periytyvän kärrytien linjaa.³⁶ Kapealinjaiselle mutkaiselle tielle ominaista maisemaa ovat jyrkät korkeusvaihtelut, metsän ja maatalousalueiden vuorottelu sekä pilkottavat näkymät järvelle sekä maiseman avoimille alueille.

Bodomintie haarautuu Röyläntiestä männikköiseltä mäeltä länteen. Metsäisen mäen alle aukeaa avoin pitkään maatalouskäytössä ollut alue, joka on saanut uuden merkityksen golfkenttänä. Jo 1700-luvun kartoissa alavaa savimaata on käytetty pelto- ja niittyalueina.³⁷ Avoimena pysyneen alueen maatalouskäyttö on vaihtunut. Näin kulttuurimaisema ja alueen fyysinen olomuoto ovat muuttuneet. Avointa maisematilaa hallitsevat golfkentän tuotetut rakenteet, istutukset ja vesiaiheet. Tilan tunto on säilynyt, mutta tuotantomaisema on kadonnut. Alueen uusin kulttuurinen kerros on muokannut maisemaa ja maiseman identiteettiä vahvasti maaseutumaisesta ympäristöstä hoidetuksi ja rakennetuksi maisemaksi.

Tielinja mukailee maaston muotoja kulkien jyrkän rinteiden laella vanhan kylämaiseman läpi. Näkymä Bodomin järvelle avautuu Bodom Smedsin eteläpuolelta. Smedsvikin lahden kohdalla tie halkoo alavia rantaniittyjä, jotka ovat pelto- ja laidunkäytössä. Vihermäentien risteuksen jälkeen tie kaartaa järven pohjoispuolelle metsäiselle taipaleelle kohti Backbyn kartanoa. Sonsbrobackenin rinteeltä tielle avautuu pilkottavia pitkiä näkymiä pohjoiseen laajalle Snettans-Röylän peltoaluelle.

Tyypillinen espoolainen kivinen tienviitta. Bodomintie haarautuu Röyläntiestä koilliseen, Bodominkuja Bodomintiestä länteen. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Bodomintien alavalla osuudella maisemaa hallitsee golfkentän puistomainen, hoidettu kokonaisuus. Bodomintieltä luoteeseen. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Bodomintietä pohjoiseen Bodom Smedsin historiallisen kylän kohdalla. Bodomintie kulkee vähimmillään sadan metrin päästä Bodominjärven rantaa. Avoimet näkymät järvelle ovat kuitenkin maaston muotojen ja kasvillisuuden takia harvassa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Näkymä Bodomintieltä länteen Smedsvikeniin. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

³⁴ Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790. Senaatin kartasto 1870-1871.

³⁵ Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Senaatin kartasto 1870-1871.

³⁶ Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805

³⁷ Fonseen 1750. Bodomjärven ympäristön kulttuurinen maankäytön selvitys 2011, 47. MML, maaperä.

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Maakunnallisesti merkittävän Bodomjärven ympäristön maisema-alueeseen kuuluvan Bodomintien varressa sijaitsevat Skrakabyn eli Koskelon kaksi historiallista kylätonttia, Bodomin kylätontti sekä Bodom-Smedsin kylätontti. Bodomintie päättyy pohjoisessa Backbyn historialliseen kylään.³⁸ Historiallisten kylien ympäristöt

ovat paikallisesti merkittävää kylä- ja viljelymaisemaa. Kylien alueiden arvottamisen osana ovat historiallisen tielinjan lisäksi kulttuurihistorialliset arvot ja rakennusperintö, viljelyalueet sekä omaleimainen kasvillisuus.³⁹

Merkittävä rakennus on tielinjan kupeeseen jäävä Bodom Smedsin päärakennus.⁴⁰ Bodomin kartanon päärakennus jää tiestä sivuun. Bodomjärven pohjoisrannalla on kolme kivikautista asuinpaikkalöytöä.⁴¹

Bodomintietä etelään. Bodom Smedsin historiallisen kylän kohdalla kasvaa paljon vanhoja jalopuita. Pihapiirejä on rajattu kiviäidoin. Tielinja kulkee tässä kohtaa jyrkän rinteiden yläreunalla ohittaen tien itäpuolelle jäävän kallioisen pihapiirin. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Golfkentän alueen kivimuuria Bodomintien varrella. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Pakankylä, tilanhoitajan asunto heinäkuussa 1958. Pakankylän kartano rajautuu kuvan vasemmasta alareunasta, Bodomintie jatkuu oikeaan yläreunaan. (Espoon kaupungin museo)

³⁸ Kuusisto & Rinkinen 2012, 88. Nurminen 2000.

³⁹ Härö 1991, 238-240.

⁴⁰ Härö 1991, 237-240.

⁴¹ Museovirasto 10/2016.

6. OLLAKSENTIE-PACIUKSENTIE-PACIUKENMÄKI-NUOTTIRANTA-BODOMINKUJA

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Tie on 1700-luvulla ollut kärrytienä ja yhteytenä Bodomin kartanolta ja Hanabäckistä Suurelle Rantatielle ja Espoon kirkolle
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Luonnonolosuhteiden mukaan rakentunut yhteystarve järvien kannaksella
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Tyypillinen vanha Bodomin ympäristön kärrytienlinja
 - Osa Bodomin alueen tärkeää tieverkostoa

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - Kärrytie 1700-luvulta Suurelta Rantatieltä Bodomin kartanolle
 - Ollaksentien pohjoisosassa Kehä III katkaisee tien alun yhteyden Suurelle Rantatielle, keskiosa jäänyt huvilarakentamisen alle, pohjoisessa tielinja kulkee kävelytienä golfkentän läpi
 - Melko hyvin säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Paciuksentiessä ja Nuottirannassa asfalttipäällyste
 - Paciuksentien luonnonmuistomerkkipuut, kolme tammea
 - Bodominkujan ja Bodomintien risteyksessä kiven tienviitta
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Paciuksentien avoin pitkään käytössä ollut viljelymaisema
 - Nuottirannassa tietä reunustaa hämyisiä jalopuu- ja pähkinäpensaskasvusto
 - Pohjoisosan tielinja sulautuu osaksi uutta käytöstä, golfkentän suunnitelmallista, rakennettua kokonaisuutta
 - Osin hyvin maisemallisesti säilynyt

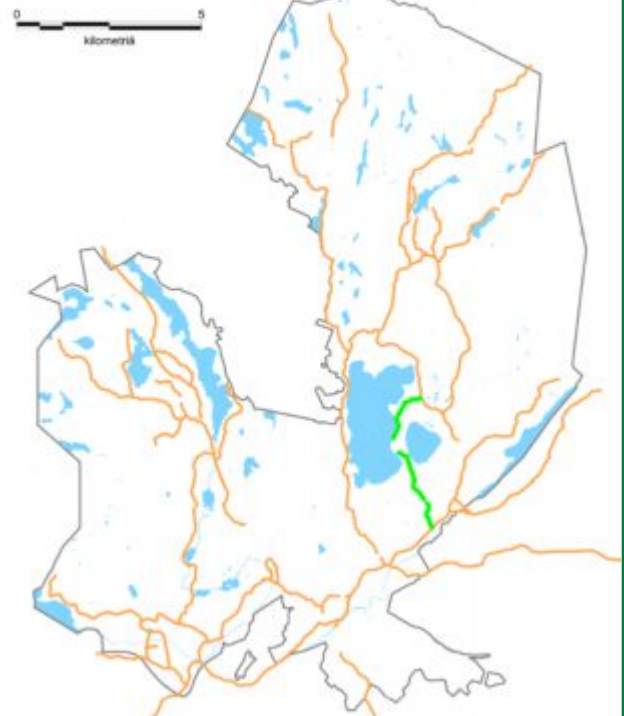
Kulttuurimaisema

- **Teiden merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa**
 - Maakunnallisesti arvokas Bodomjärven ympäristö (2)
 - Paikallisesti merkittävä Bodomin kartanomaisema (247)
 - **Historialliset kylät:** Bodom
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Hanabäck ja Paciuksen huvila (243), Bodomin kartanon päärakennus (248)

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Ollaksentie - Paciuksentie - Paciuksenmäki - Nuottiranta - Bodominkuja
- Tutkimusalueen raja

© MML, 2015, Sini Molanen / Espoon kaupunki

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Autotie, maanviljely, virkistys, ratsastus
 - Golfkentän kävelytie
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Maisemassa näkyy maankäytön kerroksellisuus: maiseman säilyneisyys (maanviljely) sekä maiseman vahva muuttuminen (Kehä III, golfkenttä)
 - Vanhojen pelto- ja niittyalueiden tilallisuus on säilynyt
 - Kehä III uutena linjauksena katkaisee tielinjauksen alun
 - Huvilarakentaminen

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Ratsastus, golf, maatalous
- **Aistihavainnot**
 - Avoin peltomaisema, pitkät järvinäkymät
 - Omaleimainen kasvillisuus, jalot lehtipuut sekä pähkinäpensaat
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Maaseutumaiseman ja huvilarakentamisen sekä viehättävien luonnonolojen muodostama kokonaisuus vanhan yhdyntien varrella. Golfkenttä uutena maisemakerroksena.

Linjaus ja maisema

Ollaksentien, Paciuksentien, Paciuksenmäen ja Nuottirannan muodostama tielinja kulkee etelä-pohjoissuuntaisesti Matalajärven ja Bodominjärven välissä. Bodomin kartanolta itään Bodomintielle johtaa Bodominkuja. Kärkytie on kulkenut 1700-luvulla Suurelta Rantatieltä järvien välitse Bodomin kylään ja kartanolle. Tielinja on keskivaiheiltaan jäänyt alueella 1940-luvulla alkaneen huvilarakentamisen alle. Pohjoisessa osassa tielinja kulkee kävelytienä golfkentän läpi Bodominkujalle.⁴²

Tien eteläpää on alkanut Suurelta Rantatieltä Träskändan eteläpuolelta, Myllykylän kohdalta. Historiallisen tielinjan alku on nykyisen Ollaksentien mukainen. Ollaksentien linjaus on noin puolenkilometrin mittainen uuden asuinrakentamisen ympäröimä pienipiirteinen tie modernissa asussa. Korkeusvaihteluita mukailevala asfalttipinnoitetulla tieosuudella on kevyenliikenteen väylä. Kehä III katkaisee historiallisen tielinjan eteläisen osan. Kehä III pohjoispuolella linja jatkuu Hepokujana Paciuksentielle, Paciuksenmäen kautta takaisin Paciuksentielle. Paciuksenmäki on sivutie nykyisestä, mäen kohdalta oikaistusta tielinjasta. Historiallisen rakennusryhmän luota tielinja jatkuu suorana avoimen peltoalueen reunalta pohjoiseen.

Paciuksentie kaartaa järvien välisen kannaksen länsireunaa Nuottirantaan. Avoimen peltoalueen reunalla kulkeva tie on kapea, mutta avoimuus ja tien suoruus lisäävät tilan tuntua. Paciuksentien varrella on maisemallisesti merkittäviä tammia. Avoimen peltomaiseman jälkeen tien tilallisuus muuttuu. Nuottirannassa tie kapeenee ja vehreään peitteisen kasvillisuuden sekä lyhyi-

Kehä III vaikuttaa alueen äänimaisemaan huomattavasti. Liikenteen meteli kuuluu selvästi tähän noin kahden kilometrin päässä Kehästä sijaitsevaan Paciuksentien, Nuottirannan ja Sävelharjun risteykseen. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

den näkymien vuoksi tien tila on sulkeutunut. Tyypillistä kasvillisuutta alueella ovat omaleimaisesti jalopuut ja pähkinäpensaat.

Kannaksen maisemaa hallitsee avoin maaseutumaisema. Peltoalue on raivattu viimeistään 1700-luvulla. Vanhan tieyhteyden pohjoisosa, Bodomin kartanon nykyisen golfkentän alue on ollut pelto- ja niittyaluetta jo 1700-luvulla.⁴³ Kehä III katkaisee tien eteläisen osan jakaen samalla tielinjauksen maisemallisiin kokonaisuuksiin. Ollaksentien maisema ja tien asu ovat voimakkaasti muuttuneita, mutta Kehä III:n pohjoispuolella tien maisema on säilynyt alkuperäisen kaltaisena. Uusia, omaleimaisia piirteitä tielinjauksen varrella ovat huvilarakentaminen sekä vanhojen maatalousalueiden hyödyntäminen golfkenttänä.

Kuninkaantien ja Ollaksentien risteys 1970. (Kenji Rinno/ Espoon kaupunginmuseo)

Paciuksentie pohjoiseen. Tien itäpuolelle aukeaa pitkään avoinna ollut peltoalue. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

⁴² Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Lehto, Pelkonen, Valkama Oy 2008, 10.

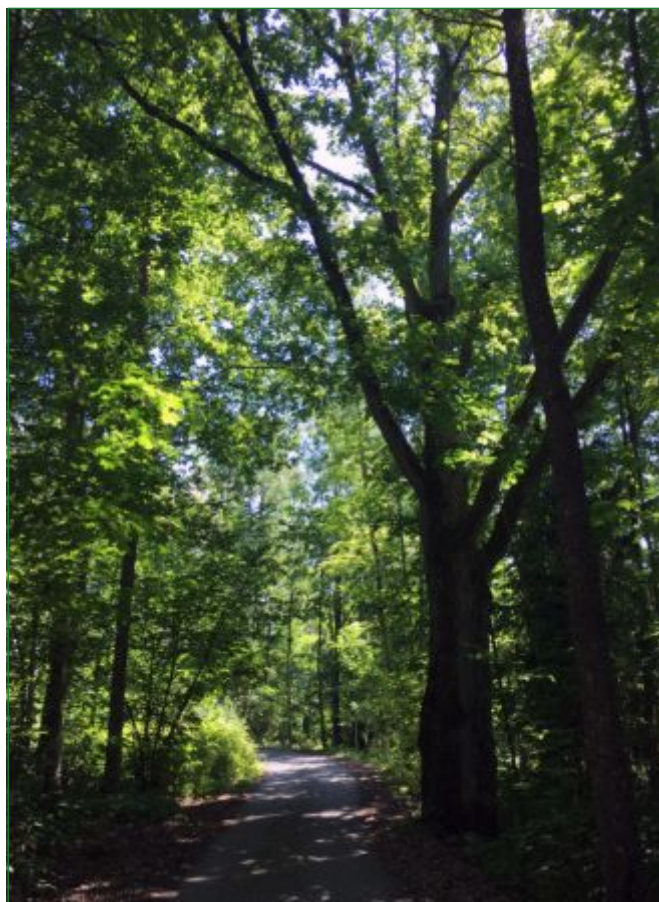
⁴³ Fonseen 1750. Kuninkana kartasto Suomesta 1776-1805.

Bodominkujan koivukujaa kartanolta itään kohti Bodomintietä.
(Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Paciuksentien varrella on maisemallisesti merkittäviä tammia, joista kaksi on nimetty suojeltaviksi luonnonmuistomerkeiksi.
(Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Nuottiranta. Alueen puusto on etenkin kannaksen länsipuolella lehtipuuvaltaista. Jaloja lehtipuita ja pähkinäpensaita kasvaa tien reunoilla paljon. Nuottirannan tie päättyy huviloiden pihateihin.
(Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Paciuksentien välittömään läheisyyteen ei liity yhtään historiallista kylätonttia. Alkuperäinen tielinja on ollut yhteys Suurelta Rantatieltä Bodomin kylään. Paciuksenmäki johtaa paikallisesti merkittävälle historiallisesti ja rakennushistoriallisesti merkittävälle Hanabäckille ja Paciuksen huvilalle.⁴⁴ Ollaksentie alkaa Suurelta Rantatieltä Myllykylästä, joka kuuluu maakunnallisesti merkittävään Espoonjokilaakson maisema-alueeseen. Paciuksenmäestä eteenpäin koko tielinja kuuluu maakunnallisesti merkittävään Bodomjärven kylä- ja viljelymaisema-alueeseen.⁴⁵ Suuri Rantatie eli Kuninkaantie, josta Ollaksentie erkane, on valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä.⁴⁶

⁴⁴ Härö 1991, 234.

⁴⁵ Kuusisto & Rinkinen 2012, 86, 88.

⁴⁶ RKY 2009.

Velskola - Takkula - Lakisto

Takkulaa 1840.

7. VELSKOLANTIE

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Paikallinen kyliä yhdistänyt tie
 - Osa seudullista yhteyttä Vihtiin
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Tärkeä yhteys haastavista luonnonolosuhteista huolimatta
 - Tärkeä yhteys myös pitäjän ulkopuolella
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Ainutlaatuinen espoolainen erämaassa kulkeva, paikallisesti merkittävä, kyliä yhdistävä tie-linja
 - Erityinen selänteen vaikeassa maastossa kulkeva tie, jossa luonnonolosuhteet korostuvat
 - Merkittävä osa pohjoisespoolaista historiallista tieverkkoa
 - Tyypillinen ja tärkeä osa historiallisen tiestön päälinjoja

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - Yhteys Kunnarlasta Velskolaan
 - Hyvin säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Asfalttipinta
 - Nykyaikaiset suojakaiteet maiseman jyrkissä kohdissa
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Kapea, mutkainen, huomattavat korkeusvaihtelut
 - Maisemallisesti hyvin säilynyt
 - Tien hallitseva maisema on luonnonoloiltaan mielenkiintoista vaihtelevaa selännealuetta

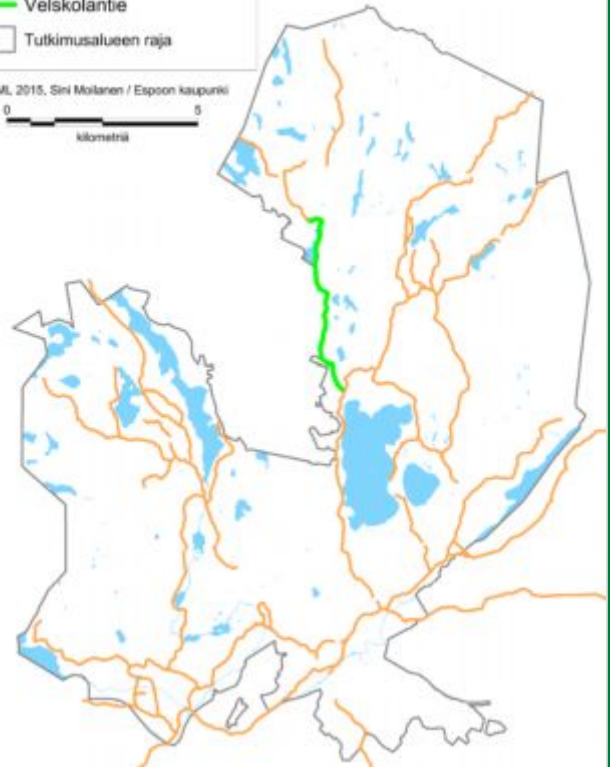
Kulttuurimaisema

- **Tien merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa**
 - Maakunnallisesti arvokas Bodomjärven ympäristö (2)
 - Paikallisesti merkittävä Velskolan kartanomaisema (289)
 - **Historialliset kylät:** Gunnars, Välskog
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Velskolan kartano (290), Velskolan myllypaikka (291)
 - Dovren hiihtomaja

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Velskolantie
- Tutkimusalueen raja

© MML 2015, Sini Moilanen / Espoon kaupunki
0 5
kilometriä

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Autotie
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Luonnonolosuhteiden merkitys säilyy
 - Paikallinen merkitys ja käytön jatkuvuus
 - Velskolan Pitkäjärven pohjoispään pitkään maatalouskäytössä ollut avoin viljelymaisema

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Lisääntyvä rakentaminen
 - Liikenteen turvallisuus
- **Aistihavainnot**
 - Tien fyysinen olomuoto, kapeus, mutkaisuus, korkeusvaihtelut
 - Jylhät selännealueen luonnonolosuhteet
 - Järvinäkymät Velskolan Pitkäjärvelle
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Selännealueella kulkeva omaleimainen kapea ja mutkainen tie, jossa luonnonolosuhteet korostuvat.

Linjaus ja maisema

Keskiajalta käytössä ollut Velskolantie haarautuu Kunnarlasta luoteeseen. Tie vie Kunnarlasta Velskolaan ja Takkulaan sekä edelleen Lakiston kautta Nurmijärvelle ja Saarijärven pohjoispuolitse Vihtiin. Tie kulkee Velskolan Pitkäjärven itärantaa kohti pohjoista. Velskolassa tie haarautuu Vääräjärventieksi ja Vanhaksi Takkulantieksi. Velskolantie on nähtävillä jo 1750 Fonseenin kartassa, Kuninkaan tiekartastossa Suomesta 1790 sekä Kuninkaan kartastossa Suomesta 1776-1805. Tietä ei ole Kuninkaan kartastoissa merkitty kärrytieksi, mikä tarkoittaa yhteyden olleen ratsain tai jalkaisin kuljettava. Haastavat luonnonolosuhteet ja huomattava, vaihteleva topografia ovat tehneet kärryillä ajosta vaikeaa.

Velskolantie haarautuu Kunnarlasta Gunnarsin historialliselta kyläpaikalta ja 1700-luvulta periytyvältä pelto- ja niittyaukealta metsätaipaleiseksi mutkittlevaksi yhteydeksi Velskolaan. Korkeusvaihtelut ovat paikoin huomattavia. Tielinja väistelee kuitenkin suurimpia mäkiä ja kallioita. Velskolan Pitkäjärven puolivälin jälkeen pohjoisessa tie kulkee aivan jyrkän rannan tuntumassa maiseman rajalla, jyrkän rinteen ja järven reunavyöhykkeellä. Velskolan Pitkäjärven pohjoispäässä tie kaartaa länteen vanhalle peltoalueelle. Tie on ollut tärkeä paikallinen yhteys. Paikallisten yhteyksien lisäksi seudulliset yhteydet Bodominjärven ympäristöstä kohti Vihtiä ja Lepsämää ovat olleet tärkeitä jo 1700-luvulla.⁴⁷ Kylätien merkitys on ulottunut Vihdin puolelle aina Ollilan kartanolle saakka. Vihtiläisiä osallistui 1900-luvun alussa tienpidollisiin velvollisuuksiin.⁴⁸

Nykyisen tien risteys Kunnarlassa on 1800-luvun lopun polun ja Kunnarlantien risteys. Isomman kärrytien risteys on ollut pohjoisemmassa kuin nykyinen risteysalue, nykyisen Myllyjärventien risteysalueen tuntumassa. Risteysalueen tuntumassa on kulkenut paljon polkuja 1800-luvun lopulla. Osa poluista on ollut oikopolkuja isommille teille ja osa poluista on vienyt niityille.⁴⁹

Velskolantie on 1700-luvun kartoissa kuvattu kulkevan pitkin Velskolan Pitkäjärven itäpuolta, järven välittömässä läheisyydessä. Fonseenin kartan tarkkuus näiltä seuduilta on epätarkka. Kuninkaan kartaston ja Kuninkaan tiekartaston mukaan tielinja on kulkenut aivan

Velskolantien linja on kapea, kallioinen maasto on osa tien fyysistä maisemaa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Velskolantie kulkee kallioisella selänteellä. Tie ylittää selänteen lakialueita. Kallioisuus on osa tien fyysistä olemusta. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Velskolan Pitkäjärven itärantaa koko matkaltaan. Velskolantien alku järven puoliväliin Sarvvin kohdalle on siis uudempaa, 1800-luvulle ajoittuvaa tielinjaa.⁵⁰

Alueen maasto on haastavaa kallioselännettä sekä selänteen lakialueita.⁵¹ Kallioisuus sekä nopeasti vaihtuvat maastonmuodot ovat haasteellisia tieyhteyksien kannalta. Velskolantie on tärkeä paikallinen ja seudullinen yhteys haastavista olosuhteista huolimatta. Vaikeasta maastosta se on löytänyt mutkittlevan ja maastonmuotoja mukailevan linjan. Selännealue on havaittavissa jyrkkinä nousuina ja laskuina sekä mahtipontisina kallioina tien fyysisessä linjassa.

⁴⁷ Fonseen 1750. Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1806.

⁴⁸ Härö 1983, 88.

⁴⁹ Senaatin kartasto 1870-1871.

⁵⁰ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790. Senaatin kartasto 1870-1871.

⁵¹ Bodominjärven ympäristön kulttuurinen maankäytön selvitys 2011, 11.

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Velskolantie yhdistää Kunnarlan ja Velskolan historialliset kylät.⁵² Kylien väli on pääasiassa rakentamatonta metsätaipaletta. Sorvalammelta on löydetty keskiaikainen ruuhi.⁵³ Ruuhi kertoo osaltaan alueen vesiliikenteen merkityksestä. Velskolantien ja Kunnarlantien risteysalue sijoittuu osaksi maakunnallisesti merkittävää Bodomin ympäristöä.⁵⁴ Velskolan kartano ja kartanomamaisema ovat paikallisesti arvokas laaja pohjois-espoolainen viljelymaisemakokonaisuus. Paikallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä ovat Velskolan päärakennus sekä Velskolan myllyn paikka.⁵⁵

Velskolantie kulkee kallioisella selänteellä. Tie ylittää selänteen laakialueita. Kallioisuus on osa tien fyysistä olemusta. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Talvinen näkymä Velskolantietä pohjoiseen 2002. (Matti Huuhka/Espoon kaupunginmuseo)

Velskolantietä itään Velskolan pitkäjärven päässä. Oikealla järven pohjoispäättyyn rajautuva avoin peltoalue. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

⁵² Nurminen 2000.

⁵³ Museovirasto 10/2016.

⁵⁴ Kuusisto & Rinkinen 2012, 88.

⁵⁵ Härö 1991, 272-276.

8. RAASILLANTIE-VANHA TAKKULANTIE

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Linjaus on yhdistänyt Velskolan ja Takkulan historialliset kylät ja myöhemmin Velskolan kartanoa Takkulan kylään
 - Osa seudullista yhteyttä Vihdin Ollilaan
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Paikallinen maaseutuyhteisön kylätie
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Tyypillinen pohjoisespoolainen kylätie
 - Tyypillinen paikallisesti merkittävä seudullisen yhteyden osa
 - Ainutlaatuisesti säilynyt kokonaisuus

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - Linjaus mukailee keskiaikaista tielinjaa Velskolasta Takkulaan
 - Hyvin säilynyt linjaus
 - Tieraunio
- **Yksityiskohdat**
 - Pinnoittamaton hiekkapohjainen tie
 - Kasvillisuus on levinnyt tien reunoilta käyttämättömälle tiepohjalle
 - Raasillanojan ylittävä puukantinen kiviharkoin perustettu silta
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Eteläinen osa kulkee läpi Velskolan pitkään avoinna olleen, 1700-luvun jälkeen laajentuneen viljelymaiseman
 - Pohjoisessa, Takkulan puoleisessa osassa tien maisemaa hallitsee kallioinen jyrkkäpiirteinen luonnonmaisema
 - Maisemallisesti hyvin säilynyt

Kulttuurimaisema

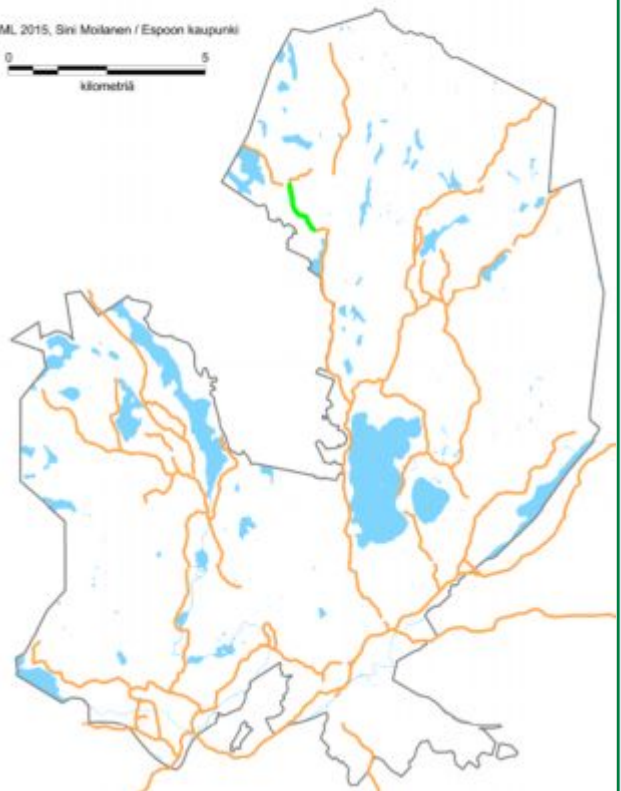
- **Tien merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa**
 - Paikallisesti merkittävä Velskolan kartanomaisema (289), paikallisesti merkittävä Tackskogin kylä (292)
 - **Historialliset kylät:** Vällskog, Tackskog
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Velskolan kartano (290), Yli- (293) ja Ali-Takkulan (294) talot, Velskolan myllypaikka (291)

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Raasillantie - Vanha Takkulantie
- Tutkimusalueen raja

© MML 2015, Sini Molanen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Tie on hyvin vähällä käytöllä, autolla ajo mahdollonta
 - Virkistys
 - Ratsastusreitti, kävelypolku
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Reitti on selkeästi havaittavissa maisemassa, tie on jäänyt lähes koskemattomaan tilaan käytön vähennyttyä
 - Tiestä puuttuu useille espoolaisille historiallisille teille tyypillinen käytön uusin, maisemaa voimakkaasti muuttava kerros
 - Takkulan historiallisen kylän rakennukset ovat olleet samoilla paikoilla vuosisatoja

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Tiellä on potentiaalia virkistyskäyttöön
 - Mikäli tietä ei käytetä ja hoideta, kasvillisuus valtaa tien
- **Aistihavainnot**
 - Jylhä kallioinen maasto
 - Viehättävä Raasillanojan ylitys
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Tie on yksi Pohjois-Espoon parhaiten alkuperäisessä asussaan säilyneitä tieosuuksia

Linjaus ja maisema

Raasillantie ja Vanha Takkulantie on reilun kilometrin mittainen kaakko-luode suuntainen hyvin vähälle käytölle jäänyt yhteys. Tie Velskolasta Takkulaan ja jatko-yhteyksien kautta edelleen Vihtiin ja Lakiston kautta Nurmijärvelle on ollut paikallisten käyttöjen lisäksi tärkeä seudullinen yhteys. Kuninkaan kartastossa ja Kuninkaan tiekartastossa kuvataan kolme yhteyttä Velskolasta Takkulaan. Itäisin tie on ollut nykyisen Velskolantien mukainen, maaston alavinta osaa mukaileva metsätaipale. Keskimmäinen yhteys on nykyisen Raasillantien ja Vanhan Takkulantien mukainen linja. Läntinen yhteys on Velskolan myllyn ohittanut yhteys, joka on mukaillut nykyistä Vääräjärventietä ylittäen Raasillanojan kulkien edelleen Saarijärven rannalla olevalle torpalle ja edelleen järven rantaan kohti Vihtiä.⁵⁶ Keskimmäinen linja eli käsiteltävä Vanhan Takkulantien ja Raasillantien linjaus on säilynyt karttalähteiden mukaan historiallisessa muodossaan.

Raasillantie alkaa Velskolassa avoimelta maatalousalueelta. Velskolan kartanon pihapiiristä tiehen rajautuvat peltoalueet ovat olleet pelto- ja niittyalueina jo 1700-luvulla.⁵⁷ Raasillanojan länsipuolinen alue on otollista alavaa viljelyaluetta. Tielinja alkaa Raasillantienä mäen päältä maiseman reunavyöhykkeeltä mukaillen peltoalueiden reunaa. Tien linja on selkeä ja hiekkapintainen tien alku on yhä käytössä. Peltoalueen keskikohdasta tielinja kapenee poluksi, ja kasvillisuus on vallannut vanhaa tiepohjaa.

Vanhaa Takkulantietä pohjoiseen. Vanha Takkulantie kiertää maaston muotoja ja luonnollisia esteitä. Sähkölinjat ovat osa tien maisemaa. Linja ohittaa itäpuolelle jäävän tiehen rajautuvan kallion. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Vanhaa Takkulantietä pohjoiseen. Tien metsätaipaleelleen maisemaa hallitsevat jylhät kalliojyrkänteet. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Näkymät avoimelle peltomaisemalle peittyvät osittain pellon ja tien rajaan kasvaneen puuston ja muun kasvilisyyden takia. Puukantinen kiviharkoin perustettu silta ylittää Raasillanojan lähellä avoimen peltoalueen reunaa. Tie nousee loivasti metsäiselle osuudelleen kohti pohjoista. Noin puolen kilometrin metsätaipale on löytänyt kulku-uransa maaston mukaan, vältellen suurimmat nousut ja laskut mukaillessaan korkeusvaihteluiden kulkusuuntaa. Jyrkät isot kalliot kohoavat etenkin tielinjan länsipuolelle halliten metsätaipaleen maisemaa. Raasillantie ja Vanha Takkulantie on tieraukio, sillä yhteys on merkittävä käytöstä jäänyt historiallinen linjaus.

Vanhaa Takkulantietä luoteeseen Raasillanojalle päin. Kallioinen kohta tielinjassa. Tielinja on osin pahasti pusikoitunut. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

⁵⁶ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790.

⁵⁷ Fonseen 1750. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805.

Senaatinkartan mukaan Vanhan Takkulantien pohjoinen osuus olisi kulkenut länнемässä kuin nykyään. Tielinja olisi kiertänyt näin nyt tielinjan länsipuolelle jäävän ison kallioisen mäen. Loppuosa olisi nykyisen Takkulankujan mukainen Takkulantiestä kääntyy länteen polut, jotka mukailevat mahdollisesti Senaatinkartassa 1870-luvulla kuvattua reittiä. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Vanha Takkulantie näkymä etelästä pohjoiseen. Vanha tielinja jatkuu suoraan. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Puukantinen kiviarkoin perustettu silta ylittää Raasillanojan. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Vanha Takkulantie yhdistää Velskolan ja Takkulan 1200-1300-luvuilta olevat kylät.⁵⁸ Kylien ajoitustietojen perusteella voidaan päätellä myös tielinjauksen ajoitusta. Takkulan kylä on paikallisesti arvokas, suhteellisen yhtenäinen vanha kylä, jonka rakennukset ovat olleet jo satoja vuosia samoilla paikoilla. Paikallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä ovat Ali- ja Yli-Takkulan talot. Velskolan kartanon päärakennus sekä Velskolan myllynpaikka ovat osa paikallisesti merkittävää Velskolan kartanomaisemakokonaisuutta.⁵⁹

Koska Vanha Takkulantie ei ole käytössä, kasvillisuus on päässyt valtaamaan tien maisemaa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Vanha Takkulantie johtaa pohjoispäässä olevaan Takkulan kylään. Taustalla näkyy Takkulantie. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

⁵⁸ Nurminen 2000. Härö 1991, 274.

⁵⁹ Härö 1991, 272-276.

9. TAKKULANTIE

Historiallinen arvo

- Käytöt
 - Paikallinen käärytieyhteys
- Historiallinen todistusvoimaisuus
 - Takkulan kylässä asukkaita jo 1500-luvulla
 - Tie on Takkulan pitkään muuttumattomana säilyneen kylärakenteen tärkeä osa
- Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus
 - Ainutlaatuisesti säilynyt kyläkokonaisuus ja sen historiallinen tiestö
 - Edustavasti säilynyt kylätien linja

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- Linjaus
 - 1800-luvun linjaus Takkulasta Tuhkuriin
 - Hyvin säilynyt linjaus
- Yksityiskohdat
 - Sorapinta
- Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys
 - Takkulan yhtenäisenä säilynyt historiallinen kylä- ja viljelymaisema
 - Pitkään käytössä olleet viljelyalueet yhä peltoina

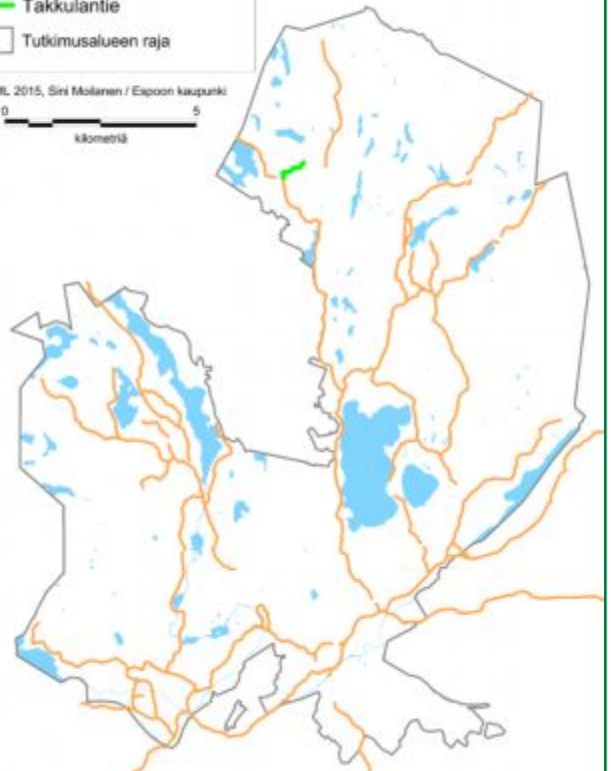
Kulttuurimaisema

- Tien merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa
 - Paikallisesti merkittävä Takkulan kylämaisema (292)
 - Historialliset kylät: Tackskog
 - Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet
 - Ali-Takkula (294), Yli-Takkula (293)

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Takkulantie
- Tutkimusalueen raja

© MML 2015, Sini Mollanen / Espoon kaupunki
0 5
kilometriä

Nykyarvo

- Käyttö
 - Kylän autotie
 - Maatalous, ratsastus, virkistys
- Näkyvässä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus
 - Historiallisen kyläpaikan säilynyt kokonaisuus
 - Tielinjaus on yhä keskeinen osaa kylän maisemaa

Elämyksellisyys

- Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus
 - Ratsastus
 - Virkistys
- Aistihavainnot
 - Metsämaisema ja korostuvat luonnonolosuhteet
 - Avoin peltomaisema ja kulttuurimaisema
- Identiteetti, paikan henki
 - Tie on tärkeä osa historiallisen kylän maisemakokonaisuutta. Alueen maisemarakenne ja käyttö ollut pitkään sama.

Linjaus ja maisema

Takkulantie on sorapintainen alle kilometrin mittainen yhteys Takkulan kylästä Vihdintielle. Takkulantie mukaillee 1800-luvun linjausta.⁶⁰ Tie sivuaa Raasillanojan varrella edelleen peltona olevaa, jo 1700-luvulla peltolina ja niittyinä ollutta aluetta. 1700-luvun linjaus Takkulasta kohti Luukkia ja Lepsämää on kulkenut Raasillanojaa seuraillen nykyisen Takkulantien eteläpuolella.⁶¹ Tie seurailee maastonmuotoja välttämällä näin suurimmat nousut ja laskut. Tielinjan eteläinen osa on paikallinen tie alueen asutukselle. Yli- ja Ali-Takkulan historialliset kylätontit sijaitsevat tien päässä. Tie mutkittelee Raasillanojan varsilla olevien 1800-luvulla laajentuneiden pelto- ja niittyalueiden läpi Vihdintielle.⁶²

Vanha Takkulantie kääntyy Takkulantiestä etelään.
(Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Takkulantie on paikallisesti merkittävän Takkulan kylän kylätie. Tackskogin historiallisessa kylässä rakennukset ovat edelleen samoilla paikoilla kuin jo vuosisatoja.⁶³ Kylässä on ollut asutusta jo 1500-luvulla. Pienen, maisemallisesti hyvin säilyneen kylän arvokasta rakennuskantaa ovat Ali-Takkulan ja Yli-Takkulan rakennukset.⁶⁴ Takkulantie on tärkeä osa historiallisen kylän pysyvänä säilynyttä maisemarakennetta.

Takkulantie kiertää pienipiirteistä peltomaisemaa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

⁶⁰ Senaatin kartasto 1870-1871.

⁶¹ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790.

⁶² Senaatin kartasto 1870-1871.

⁶³ Nurminen 2000.

⁶⁴ Härö 1991, 274-276.

10. VANHA LAKISTONTIE- LAKISTONTIE

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Seudullinen yhteys Pohjois-Espoon ja Lepsämän välillä, paikallisia merkityksiä torppia yhdistävänä tienä
 - Jokilaakson niittyalueille johtanut polkuyhteys 1700-luvulla
 - 1800-luvulla pohjoisrajalle sijoittunut asutusta, jonka myötä alueen tie- ja polkuverkosto on muodostunut
- **Historiallinen arvo**
 - Tärkeä seudullinen yhteys
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Tyypillinen, käyttötarkoituksensa säilyttänyt seudullinen yhteys, ajan tarpeiden mukaan muuttunut tien asu
 - Vanha Lakistontie sivutienä säilynyt hiekkatieosuutena
 - Osa pohjoisespoolaisia seudullisia yhteyksiä

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - Velskolasta Lepsämään johtanut 1700-luvun polku
 - Hyvin säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Lakistontien asu moderni, asfalttipinta, maiseman jyrkissä kohdissa suojakaiteet
 - Vanha Lakistontie on hiekkapintainen, Lakistontiestä sivuun jäänyt vanha linjaus
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Pitkään käytössä olleet jokilaakson niittyalueet tien itäpuolella
 - Vanha Lakistontie on hyvin säilynyt linjauksen osa

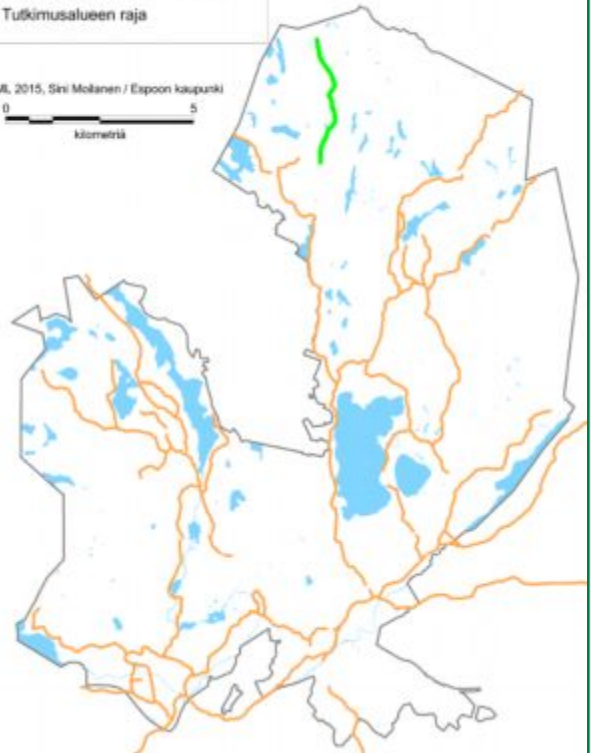
Kulttuurimaisema

- **Teiden merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa**
 - Paikallisesti merkittävä Skogbyn alue (297)

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Lakistontie - Vanha Lakistontie
- Tutkimusalueen raja

© NVA, 2015, Sini Moilanen / Espoon kaupunki
0 5
kilometriä

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Tärkeä seudullinen autotieyhteys Lepsämään
 - Maatalous
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Vanha Lakistontie jäänyt oikaisun myötä pihoihin johtavaksi tieksi
 - Rinnekodin laitos osa alueen lähihistoriaa
 - Golf uutena, maisemaa muokanneena maankäyttönä 1800-luvulla rauvatuilla pelto- ja niittyalueilla
 - Lakistontien moderni muoto ja metsäinen maisema, jossa ei näy suuria muutoksia

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Golf
- **Aistihavainnot**
 - Rakentamaton, metsäinen ympäristö
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Tärkeä seudullinen yhteys Rinnekodille ja Lepsämään
 - Lakistonalueen vanhin tieyhteys

Linjaus ja maisema

Lakistontie jatkaa Velskolan tien linjaa Vihdintien pohjoispuolelta pohjoiseen. Lakistonjoen länsipuolta mukaileva tielinja on johtanut kohti Lepsämää polkuna 1700-luvulla.⁶⁵ Tielinjan sijoittuminen Lepsämänjoen jokilaakson reunalle on luonnollista, sillä maastonmuodot ovat tällä reuna-alueella suotuisan tasaiset. Polku-yhteys on ollut seudullisesti merkittävä, se on yhdistänyt Pohjois-Espoon Lepsämään. Tie yhdisti Espoon ja Nurmijärven rajaseudut toisiinsa. Tielinja on jatkunut 1800-luvulla ja edelleen 1900-luvulla Skogbyntienä itään Lepsämänjoen vartta pitkin. 1800-luvulle ajoitettu Skågbyntie jatkaa vanhaa tielinjaa Nissbackaan vanhan torpan luo.⁶⁶ 1800-luvun polkuverkosto on Lepsämänjoen lounaispuolella yhdistänyt taloja ja torppia toisiinsa.

Alava savinen⁶⁷ Lakistonjokilaakso on jo 1700-luvulla ollut otollista luonnonniittyalueutta. 1800-luvulla maatalouden vaatima alue joen varressa on kasvanut. Pelto- ja niittyalueita raivattiin myös muualle Lakiston alueelle. Pyykorven alue, Lepsämänjoen varsi Nurmijärven rajalla sekä Jussilan alue otettiin pelto- ja niittykäyttöön 1700-luvun jälkeen. Alueen viljelyalueet ovat pysyneet samoilla alueilla kuin jo 1700-luvulla.

1800-luvulla alueen asutus lisääntyi. Rinnekodin pohjoispuolella sijaitseva golfkenttä on ottanut käyttöönsä 1800-luvun maatalousalueita. Rajaseutu Lepsämänjoen varrella on ollut avointa laajaa viljelymaisemaa, josta vain osa on ollut Espoon puolella.⁶⁸ Maisema on pysynyt avoimena, mutta muuten muuttunut voimakkaasti. Vanha tielinja on jäänyt golfkentän alle.

Lakistontien tielinjauksen maisema Vihdintieltä pohjoiseen on metsäistä ja tasaista. Tieltä ei avaudu merkittäviä näkymiä ennen golfkenttää. Tien fyysinen olomuoto on hyvin nykyaikainen, vanhan polku-uran on korvannut leveä asfaltoitu maantie. Tien varret ovat rakentamattomia. Viitteitä historialliseen tielinjan käyttöön ei maisemassa ole. Sorapintainen Vanha Lakistontie on tieyhteyden parhaiten säilynyt osuus. Se kiertää jokilaaksossa olevaa avointa peltomaisemaa. Vanha Lakistontie on jäänyt sivuun päätielinjasta, jota on tältä kohdin oikaistu.

Lakistontietä pohjoiseen. Tien itäpuolelle jää vanhoille peltoalueille rakennettu golfkenttä. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Lakistontietä etelään. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

⁶⁵ Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790. Fonseen 1750.

⁶⁶ Senaatin kartasto 1870-1871.

⁶⁷ MML, maaperä.

⁶⁸ Senaatin kartasto 1870-1871.

Vanha Lakistontie pohjoiseen. Länteen kääntyy Åvallantie, jonka alkuosa on ollut 1800-luvulla polkuna. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

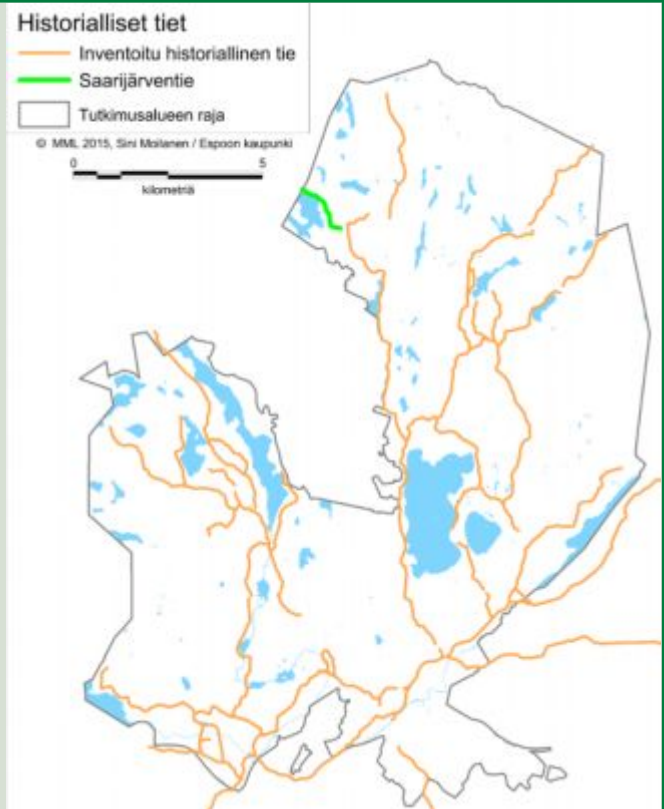
Skogbyntien alueella sijaitsee Skogbyn paikallisesti merkittävä maisema-alue, joka on Rinnekodin ja Suur-Helsingin golfn alueita.⁶⁹

⁶⁹ Härö 1991, 279.

11. SAARIJÄRVENTIE

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Käräytie
 - Seudullinen yhteys, jolla paikallista kyläliikennettä
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Tie on muotoutunut maisemallisesti merkittävälle paikalle, mutta myös tienpidollisesti käytännölliseen maastoon
 - Vieressä kulkeva Vihdintie on uusi, korvaava, vanhan linjauksen suuntainen yhteys
 - Tärkeä seudullinen yhteys
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Hyvin säilynyt ainutlaatuinen seudullinen yhteys
 - Viehättävät luonnonolosuhteet
 - Huomattavan tärkeä osa pohjoisespoolaisia seudullisia yhteyksiä
 - Tyypillinen ja tärkeä osa historiallisen tiestön päälinjoja
 - Polkuosuus ainutlaatuisesti ja edustavasti säilynyt osa historiallista tietä

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - 1700-luvun käräytelinja Takkulasta Vihdin Ollilaan
 - Hyvin säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Kapealinjainen soratie jatkuu järven rannalla länteen kulkevana polkuna
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Tien linjaus mukailee järven rantaa, Saarijärvi maisemineen ja avoimine näkymineen tärkeä ympärivuotinen maisematekijä
 - Korostuvat luonnonolosuhteet
 - Saarijärven rannassa kulkeva polkuyhteys maisemallisesti merkittävä

Kulttuurimaisema

- **Tien merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa**
 - Paikallisesti merkittävä Takkulan kylämaisema (292)
 - **Historialliset kylät:** Tackskog
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Ali-Takkula (294), Yli-Takkula (293)

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Virkistys, uimaranta
 - Autotie
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Korvaava linjauksen suuntainen yhteys (Vihdintie) muuttanut käyttömerkitystä
 - Kerroksellinen Saarijärven uimarannan maisema, jossa hiekkatie ja leveä tasapohjainen, alkuperäinen polku järvenrannassa kohtaavat

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Virkistys
 - Uimaranta
 - Vapaa-ajan asuminen
- **Aistihavainnot**
 - Järvinäkymät
 - Vihdintien äänimaisema
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Viehättävä maisemakokonaisuus, korostuvat luonnonolosuhteet
 - Rajaseutu
 - Polkuosuus on yksi Pohjois-Espoon parhaiten alkuperäisessä asussaan säilyneitä, yhä käytössä olevia tieosuuksia

Linjaus ja maisema

Saarijärventie on Pohjois-Espoossa, Vihdintien eteläpuolella Saarijärven rantaa kaakosta kiertävä hiekkatie ja polku. Saarijärventie on osa ainakin 1700-luvulle periytyvää seudullista yhteyttä.⁷⁰ Tie on johtanut Takkulasta Saarijärven rannalle ja edelleen jokivartta mukailen luoteeseen Vihdin Ollilaan.

Saarijärventie on ollut tärkeä osa seudullista yhteyttä eteläisen Espoon ja Vihdin välillä. Tiellä on ollut paikallisia merkityksiä alueen kyläläisille. Takkulassa ja Velskolassa tielinja liittyi Nurmijärvelle johtavan yhteyteen. Idästä yhteys on liittynyt Luukista Klaukkalan ja Keimolan suuntaan johtaviin yhteyksiin. Kadonnut, pitkä Vihdintien suuntainen tielinja on kulkenut Luukista Kaitalammen pohjoispuolitse Takkulaan, jossa se on yhtynyt Velskolantiehen ja Takkulantiehen. Vielä 1950-luvulla Velskolantien, Vanha Takkulantien, Takkulantien eteläpään ja Saarijärventien muodostama linja oli tärkeä yhteys Vihdintien ohella.⁷¹

Saarijärventie on pinnoittamaton, vähemmälle käytölle jäänyt yhteys. Seudulliset liikkumistarpeet ovat saaneet korvaavan yhteyden sotien jälkeen rakennetusta Vihdintiestä. Vihdintien linjaus mukailee Vihtiin johtaneen yhteyden linjausta. Se kertoo osaltaan yhteyden tärkeyden pysyvyydestä. Saarijärventie kulkee selänteellä, jossa moreeni ja kallioiset osuudet vaihtelevat. Saarijärven ranta on tienpidollisesti helppoa moreenia, karkeaa hietaa ja hiekkaa. Alueella on vapaa-ajan asumista.

Kapealinjainen soratie jatkuu luoteeseen järven rannalla kulkevana polkuna. Polkuyhteytenä jatkuva historiallinen tielinja on virkistyskäytössä ja järven rannassa on myös uimaranta. Polkuosuus on asultaan ja ympäröivältä maisemaltaan alkuperäisenä säilynyt reitti maiseman reunavyöhykkeellä järven rannassa.

Saarijärventie kulkee aivan järven rannassa. Saarijärventietä itään. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Polkuyhteyden ja Saarijärven tien linjaus alkaa Takkulan historiallisesta kylästä, jonka paikallisesti merkittäviä kohteita ovat Yli-Takkulan ja Ali-Takkulan talot.⁷²

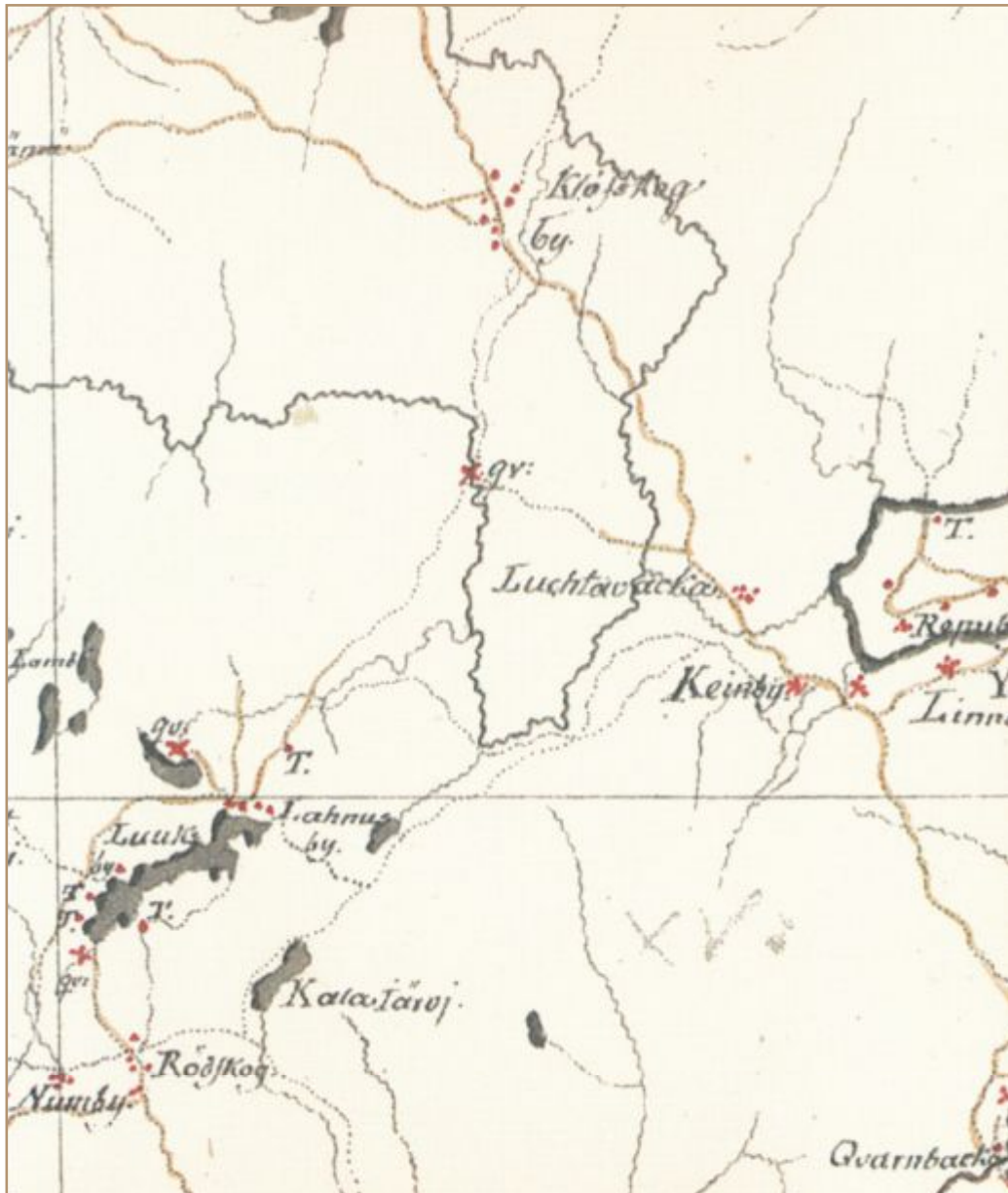
Vanha linjaus jatkuu alkuperäisen kaltaisena Saarijärven rantaa myöden länteen. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

⁷⁰ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790.

⁷¹ Espoo 1958.

⁷² Nurminen 2000, Härö 1991, 274-276.

Kalajärvi - Luukki - Lahnus

Ote Kuninkaan tiekartastosta Suomesta 1790.

12. BUUSINTIE-NIMETÖN POLKU- OSUUS-KALAJÄRVENRANTA

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Tärkeä seudullinen yhteys Pohjois-Espoosta Keimolaan
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Seudullisen yhteyden merkitys 1700- ja 1800-luvuilla ollut suuri
 - Kalajärven rannassa kulkeva polkuosuus erittäin hyvin säilynyt
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Edustava esimerkki seudullisesta yhteydestä
 - Kokonaisuudessaan hyvin säilynyt Kalajärven rannassa kulkeva polku on ainutlaatuinen esimerkki alkuperäisenä säilyneestä polkumaisesta kulku-urasta
 - Tärkeä ja ainutlaatuinen osa Pohjois-Espoon historiallista päätieverkkoa

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - 1700-luvun yhteys Röylästä Keimolaan
 - Hyvin säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Buusintie kapea soratie
 - Hiekka- ja moreenipohjainen polku Kalajärven rantametsässä
 - Kalajärvenranta rannan rakennuksille johtava kapealinjainen asfalttipäällysteinen ajotie
 - Vihdintien pohjoispuolella virkistysreittien osana
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Buusintie osa Röylän ja Snettansin kylä- ja viljelymaisemaa
 - Polku metsässä helppokulkuinen
 - Kerroksellinen rakentaminen Kalajärvenrannassa
 - Vihdintien pohjoispuolella hyvin hoidettu virkistysreitti metsässä

Kulttuurimaisema

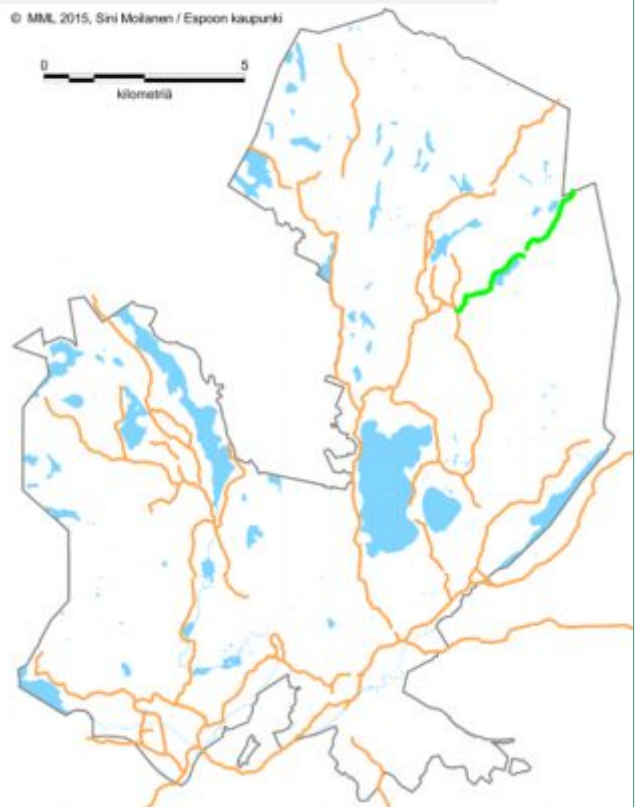
- **Teiden merkitykseen osana laajempaa kulttuurimaisemaa**
 - Valtakunnallisesti merkittävä Snettans-Rödskogin kylä- ja viljelymaisema
 - Maakunnallisesti arvokas Bodomjärven ympäristö (2)
 - Paikallisesti merkittävä Röylän kylämaisema (280)
 - **Historialliset kylät:** Rödskog
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Torppa Rödskogissa (284), Nybys (285), Buus (286)

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Buusintie - nimetön polkuosuus - Kalajärvenranta
- Tutkimusalueen raja

© MML 2015, Sini Mollanen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Ajotie
 - Maatalous
 - Virkistys, ratsastus
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Hyvin säilynyt alkuperäinen asu nimettömällä polkuosuudella
 - Röylän maaseutumainen ympäristö hyvin säilynyt

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Polkujen virkistyskäyttö, ratsastus
- **Aistihavainnot**
 - Buusintien alussa näkymät Röylän viljelyaukeille
 - Järvinäkymät
 - Luonnonsuojelualueen monimuotoinen metsäluonto
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Polkuosuus on yksi Pohjois-Espoon parhaiten alkuperäisessä asussaan säilyneitä tieosuuksia

Linjaus ja maisema

Röylästä Kalajärven rantaa myötäillen Kurkijärven ohi Vantaalle johtava monimuotoisena säilynyt historiallinen yhteys on vanha polku. Buusintie on tieyhteys Röylästä tienvarren asuinrakennuksille. Kalajärvenranta on Kalajärven länsireunaa seuraileva autotieyhteys. Nimetön polkuosuus yhdistää Buusintien ja Kalajärvenrannan tielinjauksia toisiinsa. Vihdintien pohjoispuolella tielinjaus jatkuu edelleen: Kalajärven ulkoilureitit seurailevat historiallista kärrytienlinjaa aina Vantaan rajalle asti.

Buusintie kääntyy Röyläntiestä länteen Röds kogin kylässä. Buusintien alueelle levittyy Röylän asutusta ja maataloustoimintaa. Buusintien sorapintainen linjaus on kapea ja maasto on männikköistä metsää. Buusintiestä linjaus yhtyy nykyisin ratsastus- ja virkistysreitinä käytössä olevaan polkuun, joka kulkee lounaasta koilliseen Kalajärven pohjoista rantaa pitkin.

Röylään ja Snettanssiin etelästä kulkeneet Röyläntie ja Snettansintie ovat yhdistäneet Keski-Espoon aluetta sekä Suurta Rantatietä osaksi pohjoisia seudullisia tieyhteyksiä. Röds kogin kylästä on piirretty 1700-luvun karttoihin yhteys Vantaan Keinbyhyn eli Keimolaan, josta yhteys on liittynyt edelleen Helsingin pitäjän kirkolle ja Klaukkalasta pohjoiseen kulkevalle kärrytiele.⁷³

Kuninkaan tiekartastossa polkuna merkitty yhteys on kulkenut aivan Kalajärven rantoja pitkin. Koska tie on merkitty Kuninkaankartastoon polkuna, on se ollut ratsastettavassa, mutta ei oletettavasti kärryillä ajettavassa kunnossa. Kurkijärven eteläpuolelta tiestä on haarautunut länteen Lahnuksen kylään johtanut polku-yhteys.⁷⁴

Paikoin polku haarautuu kahdeksi, ylempänä rinteessä sekä aivan rannassa kulkeviksi poluksi. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Tie Keimolaan on kulkenut Kalajärven länsirannalla. Rehevä järvenrantametsikkö on 2010-luvulla luonnonsuojelualueella melko tiheää, joten kesäiset näkymät järvelle avautuvat puuston takaa heikosti. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Buusintien eteläpäässä tontteja rajaavat kiviaidat ja viehättävät pihapiirit ovat osa tien lähimaisemaa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

⁷³ Fonseen 1750. Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805.

⁷⁴ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805.

Buusintien uudet rakennusvaiheet ja linjauksen muutostyöt näkyvät tien välittömässä maisemassa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Kalajärven rannan tuntumassa polku kulkee mäntyvaltaisessa sekametsässä. Polku kulkee osittain luonnonsuojelualueella. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Buusintie alkaa valtakunnallisesti merkittävältä Snetans-Rödskogin kylä- ja viljelyalueelta.⁷⁵ Alue on myös osa maakunnallisesti merkittävää Bodomjärven ympäristön kartano- ja viljelymaisemaa.⁷⁶ Rödskogin historiallinen kylä ja historiallinen asuinpaikka on paikallisesti merkittävä kylämaisema. Rödskogin torppa, Nybysin ratsutila sekä Buusin sotilasvirkatalo ovat osa Buusintien kulttuurihistoriallisesti merkittävää rakennettua ympäristöä.⁷⁷

Vanhaa Keimolantietä pohjoiseen. Pilkkapuu Vihdintien pohjoispuolella alkavan kuntoradan alussa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

⁷⁵ RKY 2009.

⁷⁶ Kuusisto & Rinkinen 2012, 88.

⁷⁷ Nurminen 2000. Härö 1991, 263-271.

13. LUUKINTIE-LUUKINRANTA

Historiallinen arvo

- Käytöt
 - Paikallinen kärrytie Luukin kartanolle, osa seudullista yhteyttä Pohjois-Espoosta Klaukkalaan
- Historiallinen todistusvoimaisuus
 - 1800-luvulla tien varsille sijoittuneet kapeat pelto- ja niittyalueet yhä avoimina
- Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus
 - Tyypillinen ja tärkeä osa Pohjois-Espoon tieverkkoa

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- Linjaus
 - 1700-luvun kärrytieyhteys Snettansista Luukin
 - Luukinranta 1700-luvun linjausta
 - Hyvin säilynyt linjaus
- Yksityiskohdat
 - Sorapintainen
- Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys
 - Tie mukailee Luukinpuron vehreää laaksoa
 - Metsäinen ja kalliainen tien maisema
 - Luukinrannan kapeampi linjaus

Kulttuurimaisema

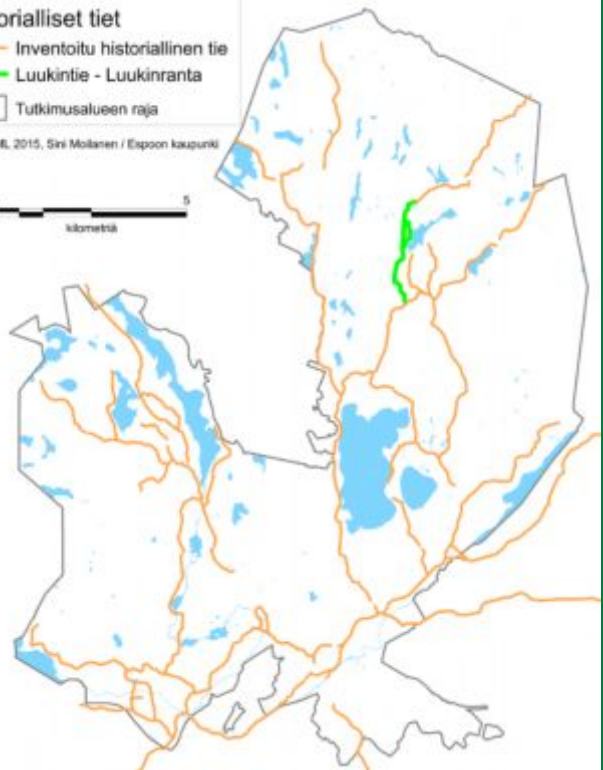
- Teiden merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa
 - Valtakunnallisesti merkittävä Snettans-Rödskögin kylä- ja viljelymaisema
 - Maakunnallisesti merkittävä Bodomjärven ympäristö (2)
 - Paikallisesti merkittävä Snettansin maisemakokonaisuus (287), paikallisesti merkittävä Luukin maisemakokonaisuus (295)
 - Historialliset kylät: Numby (Snettans), Smedsby (Luk)
 - Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet
 - Luukin kartanon päärakennus (296)
 - Luukin koulu, Buraasin raennuskokonaisuus

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Luukintie - Luukinranta
- Tutkimusalueen raja

© MML, 2015, Sini Mollanen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Nykyarvo

- Käyttö
 - Autotie
 - Ratsastus, golf
 - Luukin ulkoilualue, Kaitalammen ulkoilualue
- Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus
 - Luukin kartanon alue osaltaan kertomassa alueen historiasta
 - Uudet käytöt alueella: virkistys ja golf

Elämyksellisyys

- Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus
 - Leirintäalue
 - Golf, virkistys- ja ulkoilualueet
- Aistihavainnot
 - Golfkentän avoin maisematila
- Identiteetti, paikan henki
 - Luukin kartanon alue
 - Monimuotoiset luonnonolosuhteet
 - Ulkoilu- ja virkistysmahdollisuudet, virkistysreitistö mukailee vanhoja kärryiteitä ja polkuja

Linjaus ja maisema

Luukintie on ollut kärrytieyhteys Snettansista Luukin kartanolle. Tieyhteys on osa laajempaa yhteyttä Espoon kirkolta ja Suurelle Rantatieltä Luukkiin ja edelleen kohti pohjoisen seudullisia yhteyksiä. Tien varteen on 1800-luvulla raivattu kapea pelto- ja niittyalue. Pellot ja niityt ovat olleet talvella hyviä kulkupohjia. Pelto- ja niittyalueiden reunoja on voitu hyödyntää kulkemiseen myös kesäisin. Luukissa on ollut asutusta jo ennen 1500-lukua. Kylä on tunnettu nimellä Sötby, ja ennen 1500-lukua Smedsby.⁷⁸ Luukinjärvi on tunnettu aiemmin nimellä Lahnus.⁷⁹

Sorapintainen Luukintie kääntyy Snettansintieltä pohjoiseen maaston solamaiseen kohtaan Luukinpuron uomaa mukailemaan. Snettans-Rödskogin avoin kylä- ja viljelymaisema muuttuu Luukintiellä sulkeutuneeksi metsämaisemaksi, jossa tietä ympäröivän maaston huomattavat korkeusvaihtelut näkyvät. Luukinranta mukailee järven ranta. Luukinrannan alueella on joitain rakennuksia 1930-50 luvuilta.⁸⁰

Luukintietä pohjoiseen. Tien linja kulkee maaston alavia kohtia mukaillen. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Ote Senaatin kartastosta 1870-1871.

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Luukintie yhdistää Numbyn (Snettans) ja Smedsbyn (Luk) historiallisia kyläpaikkoja.⁸¹ Luukintie haarautuu etelästä Snettansin paikallisesti merkittävältä maisemakokonaisuudelta, joka on osa valtakunnallisesti merkittävää Snettans-Rödskogin kylä- ja viljelymaisemaa. Alueen eteläisin osa on myös osa laajempaa maakunnallisesti arvokasta Bodomjärven ympäristön kartano- ja viljelymaisemakokonaisuutta. Luukin kartanon päärakennus on paikallisesti merkittävä historiallinen rakennus osana Luukin kartanomaisemakokonaisuutta.⁸²

⁷⁸ Espoon karttapalelu, rakennustiedot.

⁷⁹ Härö 1991, 277.

⁸⁰ Mm. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805.

⁸¹ Nurminen 2000.

⁸² RKY 2009. Härö 1991, 263-271, 277. Kuusisto & Rinkinen 2012, 88.

14. POLKU RÖYLÄSTÄ LUUKINJÄRVEN ETELÄKÄRKEEN

Historiallinen arvo

- Käytöt
 - Myllyt Luukinjärven eteläpäässä 1700- ja 1800-luvulla
- Historiallinen todistusvoimaisuus
 - Tärkeä myllytie osana alueen elinkeinoja
 - Myllykäytön lakattua tie on menettänyt merkityksensä
- Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus
 - Ainutlaatuinen myllytie
 - Tyypillisesti käytöstä jäänyt elinkeinotie
 - Esimerkki tuhoutuneesta tielinjasta

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- Linjaus
 - 1700-luvun kärryillä ajettava myllytie
 - Tuhoutunut tieraukio
- Yksityiskohdat
 - Voimakkaiden metsänhoidollisten toimenpiteiden takia vaurioitunut ja kadonnut linjaus
- Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys
 - Korostuvat luonnonolosuhteet
 - Muokattu maisema
 - Snettans-Rödskogin avoin kylä- ja viljelymaisema tärkeä osa tien historiaa

Kulttuurimaisema

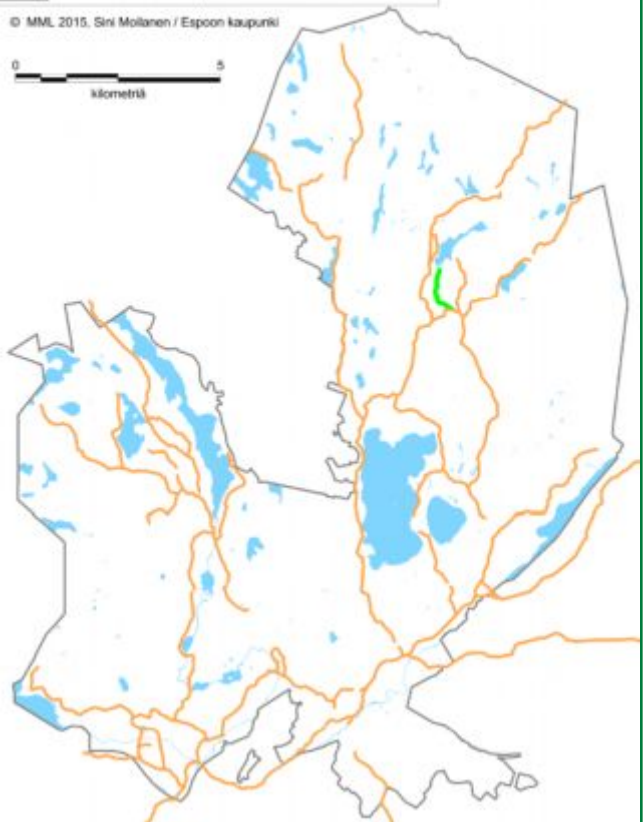
- Tien merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa
 - Valtakunnallisesti merkittävä Snettans-Rödskogin kylä- ja viljelymaisema
 - Maakunnallisesti arvokas Bodomjärven ympäristö (2)
 - Paikallisesti merkittävä Rödskogin kylämaisema (280)
 - Historialliset kylät: Rödskog

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Polku Röylästä Luukinjärven eteläkärkeen
- Tutkimusalueen raja

© MML 2015, Sini Moilanen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Nykyarvo

- Käyttö
 - Polku virkistyskäytössä
 - Maisema muuttunut metsänhoidollisten toimenpiteiden takia
- Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus
 - Myllytien merkitys on aikanaan ollut suuri, mylly on sijainnut vesivoiman äärellä

Elämyksellisyys

- Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus
 - Kerroksellisen talousmetsän hyödyntäminen virkistyksessä
- Aistihavainnot
 - Avoin, avohakattu alue
- Identiteetti, paikan henki
 - Talousmetsä

Linjaus ja maisema

Röylästä on kulkenut 1700-luvun lopulla kärrytielinja Lahnuksen eli Luukinjärven eteläisestä kärjestä lähtevän Luukinpuron suulla olevalle vesimyllylle. Kärryillä, jalan tai ratsain kuljettava yhteys on kulkenut Luukinjärven eteläpuolella, nykyisen Luukintien ja Nemlahdentien välissä.⁸³ Koska tieyhteys on johtanut myllylle, on sen kunnon täytynyt olla jyvä- ja jauhokuormien kanssa kärryillä kuljettava.

Alueen maasto on monimuotoista. Korkeusvaihtelut ovat paikoin huomattavat, ja luonnonolosuhteet ovat aiheuttaneet omat haasteensa tieyhteydelle. Kallioinen, jyrkkäpiirteinen maisema sekä kallioiden väliin jäävä soinen osuus ovat vaikeuttaneet liikkumista. Avoin soinen maasto on ollut kuitenkin hyvää luontaista niit-tyaluetta.⁸⁴

Alueella on tehty voimakkaita metsänhoidollisia toimenpiteitä. Laajat avohakkuut ja raskaat metsäkoneet ovat vaikuttaneet alueen maisemaan huomattavasti. Pitkät, avoimet näkymät hakkuualueiden yli paljastavat maaston kallioisuuden sekä jyrkät korkeusvaihtelut. Maaperän muokkaantuminen avohakkuiden myötä on tuhonnut myös vanhaa tiepohjaa. Polkumainen yhteys on paikoin nähtävissä maastossa.

Vaikka tiepohja olisi säilynyt, sen kulttuurinen arvo on muuttunut voimakkaasti maiseman muutoksen myötä. Usein metsäreittien linjaa ovat ohjanneet pilkkapuut. Pilkkapuut ovat puita, joiden runkoon on tehty merkki osoittamaan tietä. Avohakkuun myötä vanhat mahdolliset pilkkapuut ovat myös kaadettu. Polun ja tien luonteeseen vaikuttaa vahvasti maiseman muuttuminen sulkeutuneesta tilasta avoimeksi.

Näkymä pohjoiseen. Metsässä olevan tiepohjan kokonaisuuteen vaikuttaa paljon ympäröivä maisema. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Poluksi kaventunut kärrytie on paikoin näkyvissä, mutta avohakkuiden takia erottaminen maastosta on paikoin haastavaa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Tielinjan lähtee Röds kogin historiallisesta kylästä kohti pohjoista. Myllytien eteläinen osa sijoittuu maakunnallisesti merkittävän Bodomjärven ympäristön alueelle, joka on myös valtakunnallisesti merkittävää Snettans-Röds kogin kylä- ja viljelymaisemaa. Röds kogin kylämaisema on niin ikään paikallisesti merkittävä kylämaisema.⁸⁵

Maisema on muuttunut intiimistä metsämaisemasta avoimeksi. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

⁸³ Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790. Senaatin kartasto 1870-1871.

⁸⁴ Senaatin kartasto 1870-1871.

⁸⁵ RKY 2009. Kuusisto & Rinkinen 2012, 88. Nurminen 2000. Härö 1991, 263-271.

15. VANHA LAHNUKSENTIE- NEMLAHDENTIE

Historiallinen arvo

- Käytöt
 - Paikallinen polkuyhteys
- Historiallinen todistusvoimaisuus
 - Yhteys Luukinjärven rannassa olleelle torpalle
- Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus
 - Tyypillinen isojaon jälkeen erkaantuneelle yksittäiselle torpalle johtanut tieyhteys
 - Nemlahdentie hyvin säilynyt kylätie

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- Linjaus
 - 1700-luvun linjaus Röylästä Nemlahteen
 - Hyvin säilynyt linjaus
- Yksityiskohdat
 - Vanha Lahnuksentie asfalttipäällysteinen
 - Nemlahdentie sorapintainen
- Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys
 - Vanha Lahnuksentie jatkaa Snettansintien ja Röyläntien yhtymäkohdasta pohjoiseen, risteyksessä on huono näkyvyys
 - Vanhasta Lahnuksentiestä jyrkänteen vierestä luoteeseen erkaneva Nemlahdentie mukailee maastonmuotoja ja peltoalueen reunaa
 - Rakennettu ympäristö on osa Nemlahdentien maisemaa
 - Avoinna säilyneet peltoalueet Nemlahdessä

Kulttuurimaisema

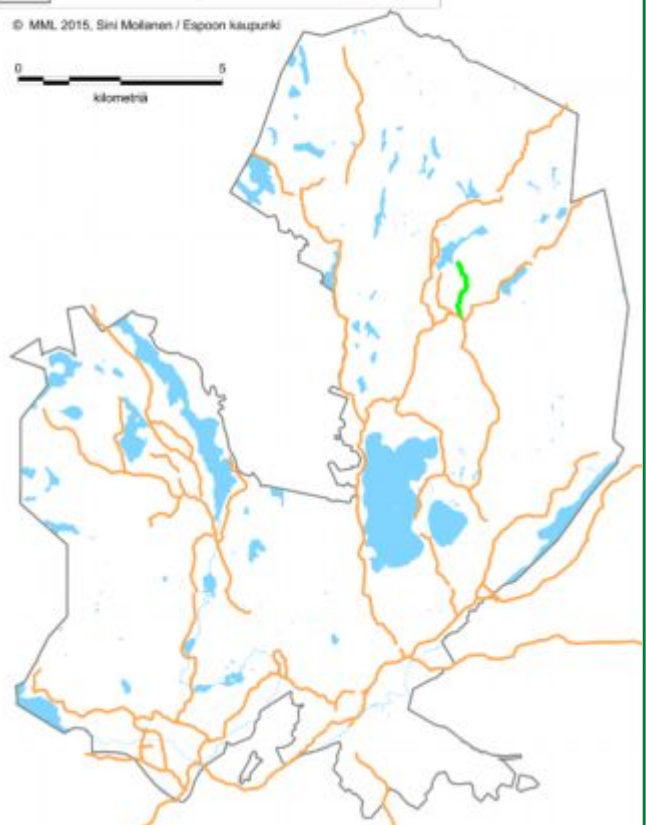
- Teiden merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa
 - Valtakunnallisesti merkittävä Snettans-Rödskogin kylä- ja viljelymaisema
 - Maakunnallisesti arvokas Bodomjärven ympäristö
 - Paikallisesti merkittävä Rödskogin kylämaisema (280)
 - Historialliset kylät: Rödskog
 - Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet
 - Hovgårdin työväenasunnot (283)

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Vanha Lahnuksentie - Nemlahdentie
- Tutkimusalueen raja

© MML 2015, Sini Mollanen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Nykyarvo

- Käyttö
 - Autotieyhteys Röylästä Vihdintielle
 - Nemlahdentie erkanee Vanhasta Lahnuksentiestä taloille johtavaksi yhteydeksi
- Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus
 - Tärkeä paikallinen yhteys
 - 1800-luvulla laajennettu maisemallisesti tärkeä pelto- ja niittyalue Vanhan Lahnuksentien ympärillä

Elämyksellisyys

- Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus
 - Virkistys
- Aistihavainnot
 - Näkymät avoimelle peltoalueelle
 - Tilakokonaisuus aivan Nemlahdentien vieressä
 - Puusto osana tien maisemaa
- Identiteetti, paikan henki
 - Nemlahden kylän alue

Linjaus ja maisema

Vanha Lahnuksentie risteää, tai pikemminkin jatkaa Röyläntien linjausta pohjoiseen Röylän kylän kohdalla. Röylästä Nemlahteen kulkenut polku on johtanut Röylän kylästä Luukin rannalla olevalle torpalle. Polkulinjaus on kulkenut Nemlahteen jo 1700-luvulla, ennen 1870 Senaatin kartassa kuvattua torppaa.⁸⁶ Vanha Lahnuksentie kiertää kallioisen Kroppasbergetin itäpuolelta. Tie jatkaa koilliseen peltoalueen poikki, mutta torpalle johtanut Nemlahdentie kääntyy nykyisestä tielinjasta luoteeseen jyrkänteen jälkeen avoimen peltomaiseman reunalta. Peltoalaa on ollut alueella jo 1700-luvulla, mutta Nemlahden alue pelto- ja niittyalueet laajenivat 1800-luvun jälkipuoliskolla.⁸⁷ Nemlahdentie on kapea ja pienipiirteinen, osin pinnoitettu. Tien varrella on näkyvissä muutamia eri-ikäisiä rakennuksia, joista vanhimmat ovat 1920-luvulta.⁸⁸

Vanha linjaus jatkuu Nemlahdentiellä.
(Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Vanhan Lahnuksentien linja alkaa valtakunnallisesti arvokkaalta Snettans-Rödskogin kylä- ja viljelymaisemalta. Maakunnallisesti arvokas Bodomjärven ympäristön kartano- ja kylämaisema sekä paikallisesti merkittävä Rödskogin kylämaisema ovat niin ikään osa tielinjauksen eteläpään maisemaa. Alueen arvotuksessa historiallinen kylätiestö on osa kokonaisuutta.⁸⁹ Rödskogin historiallinen kylä sijoittuu Vanhan Lahnuksentien eteläisen risteuksen välittömään läheisyyteen.⁹⁰

Nemlahdentie on kapealinjainen ja pienipiirteinen. Vanha tila on maamerkinä tiellä, ja puusto rajaa tietä avoimesta maisematilasta. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

⁸⁶ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790. Senaatin kartasto 1870-1871.

⁸⁷ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Senaatin kartasto 1870-1871.

⁸⁸ Espoon karttapalvelu, rakennustiedot.

⁸⁹ RKY 2009. Kuusisto & Rinkinen 2012, 88. Härö 1991, 277-278.

⁹⁰ Nurminen 2000.

16. VANHA LUUKINTIE

Historiallinen arvo

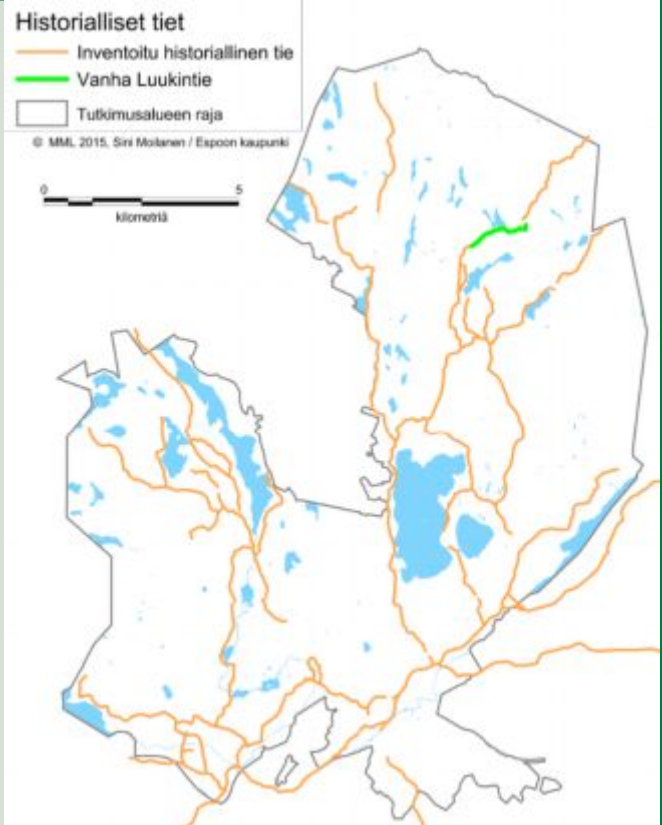
- **Käytöt**
 - Seudullinen kärrytie, paikallisia merkityksiä
 - Osa myllytietä Myllyjärvelle
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Tärkeä seudullinen yhteys Pohjois-Espoon ja Klaukkalan välillä
 - 1700-luvulle periytyvät puronvarsia seurailevat pelto- ja niittyalueet
 - Niittypolut pohjoisosassa ovat edelleen maatalouden käytössä
 - Seudullinen merkitys korvaavien yhteyksien myötä kadonnut
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Harvinaisen hyvin säilynyt osa tärkeitä seudullista yhteyttä
 - Hyvin säilynyt maisema Myllymäen alueella

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - Osa 1700-luvun kärrytienjää Luukista Klaukkalaan
 - Hyvin säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Luukin kartanon pihapiiristä lähtevä koivukuja
 - Alikulku Vihdintien ali
 - Eteläosaltaan pinnoittamaton, kapea ja ojatontie
 - Yhtyy Lahnuksen asuinalueen asfalttipintaiseen kylätiehen
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Luonnonmukaisuus on säilynyt hyvin eteläisimpien osien rakentamattomalla kuivalla mäntykankaalla, joka on hyvä tiepohja
 - Tielinjan pohjoisimmat osat, historiallisen kylän paikka pääasiassa 1990–2000 lukujen pientalorakentamisen ympäröimää
 - Heinäjärven alue ennen Luukinjärven pohjoisinta lahti

Kulttuurimaisema

- **Teiden merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa**
 - Paikallisesti merkittävä Luukin historiallinen kylä- ja kartanomaisemakokonaisuus (295)
 - **Historialliset kylät:** Lahnus, Smedsby (Luk)
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Luukin kartano (296)

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Virkistys
 - Luukin ulkoilualue, Myllyjärven uimaranta
 - Moottoriajoneuvoilta rajattu eteläinen osa
 - Autotie Lahnuksen asuinalueella
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Asuinalue historiallisen kylän alueella, historiallinen tie alueen päätienä
 - Seudullinen merkitys korvaavien yhteyksien myötä kadonnut

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Mahdollinen tiivistyvä asuinrakentaminen
 - Virkistys
- **Aistihavainnot**
 - Näkymät Myllyjärvelle
 - Espoolle epätavallinen mäntykankaalla kulkeva tie
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Virkistykseen painottuvat käytöt
 - Luonnonympäristö
 - Asumisen pitkäkestoisuus Lahnuksen kylässä
 - Tie on yksi Pohjois-Espoon parhaiten alkuperäisessä asussaan sekä maisemallisesti kokonaisuutena säilyneitä tieosuuksia

Linjaus ja maisema

Vanha Luukintie on tieyhteys Luukin kartanolta Myllyjärven ohi Lahnuksen kylään. Lahnuksesta tie jatkuu Huhtamäentienä, Kytöpellontienä ja Erigsbergintienä edelleen yhteytenä Nurmijärven rajalle. Tie alkaa Luukin kartanon päärakennukselta. Vihdintie katkaisee alkuperäisen tien eteläisen linjauksen, jota alikulkutunneli korvaa. Ajokielloin ajoneuvoliikenteeltä rajoitettu tielinja kulkee kuivalla mäntykankaalla Myllyjärven ohi Lahnuksen kylään. Uusi asuinrakentaminen sijaitsee historiallisen kylän paikalla. Kylän maisema on muuttunut, sillä vielä 1800-luvulla kylä on sijainnut Luukinjärven rannalla.⁹¹ Nyt entisen järven pohjoispään paikalla on avoin Heinäjärvi-niminen alue.

Vanha Luukintie on osa 1700-luvun kartoissa kuvattua tärkeää seudullista yhteyttä Luukista Klaukkalaan. Käräytie Luukin kartanon ohi Luukinjärven pohjoispuolitse on yhtynyt järven pohjoispäässä moneksi lyhyemmäksi kärrytien pätkäksi, joista yksi on vienyt Myllyjärven pohjoispuolella sijainneelle vesimyllylle, ja toinen on jatkanut Myllyjärvelle laskevalle puroille. Kolmas, yhtenäistä tielinjaa jatkava yhteys on jatkanut nykyisen Vanhan Luukintien linjaa pohjoiseen kohti Nurmijärven Klaukkalaa. Tie on ollut vain alkupuoleltaan kärryillä ajatettavassa kunnossa.⁹²

Linjauksen läntisin osa kulkee tienpidon kannalta otollisella maaperällä mäntykankaalla. Hiekkapohjainen tie on rauhoitettu jalankulkuun ja ulkoiluun. Myllyjärven keskikohdalta avautuu näkymät järvelle. Myllyjärven rannassa on uimaranta. Paikoin tiessä on jäänteitä kestopäällysteestä. Idempänä tyypillistä tienvarsikasvillisuutta ovat pähkinäpensaat. Tielinjassa on tehty pieni oikaisu Myllyjärven kaakkoiskulmassa. Vanha linjaus on nähtävissä kuitenkin edelleen talolle johtavana polkuna. Haarssintie kulkee kestopäällystettynä historiallisen kylän paikalle rakentuneen asuinalueen päätienä.

Vanha Luukintie kulkee mäntykankaalla.
(Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Vanha Luukintie alkaa paikallisesti merkittävältä Luukin maisema-alueelta. Vanha Luukintie on yksi maisemakokonaisuuden osa hyvin säilyneen linjan ja asunsa takia.⁹³ Lahnuksen historiallinen kylä sijaitsee Vanhan Luukintien varressa nykyisellä Lahnuksen asuinalueella.⁹⁴

Vanha Luukintie Myllyjärven uimarannan lähellä. Tielinja jatkuu nykyiselle yksityisalueelle. Tielinja on kulkenut kivipylväiden välistä. Vanha linja on selkeästi hahmotettavissa maastosta.
(Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

⁹¹ Senaatin kartasto 1870-1871.

⁹² Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805.

⁹³ Härö 1991, 277.

⁹⁴ Nurminen 2000.

17. HUHTAMÄENTIE-KYTÖPELLONTIE-ERIKSBERGINTIE

Historiallinen arvo

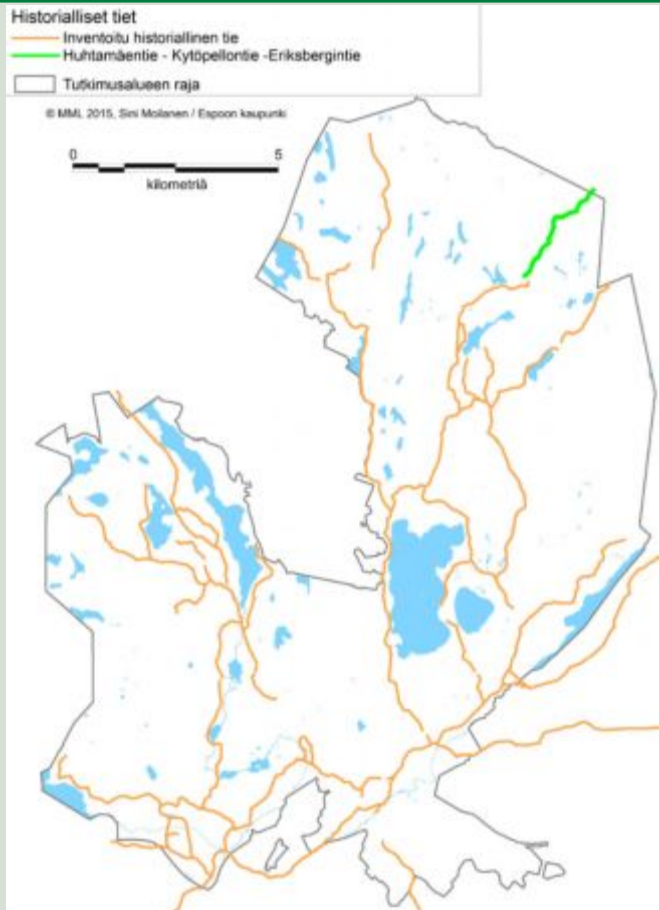
- Käytöt
 - Seudullinen yhteys Pohjois-Espoosta Klaukkalaa
 - Alku on ollut kärrytietä, loppuosa pienempää polkua
- Historiallinen todistusvoimaisuus
 - Tärkeä seudullinen yhteys
 - Korvaavan yhteyden myötä tien maisema on säilynyt alkuperäisen kaltaisena
- Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus
 - Edustava seudullinen yhteys
 - Ainutlaatuinen maisemaltaan säilynyt tieosuus

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- Linjaus
 - Osa 1700-luvun kärrytielinjaa Luukista Klaukkalaa
 - Hyvin säilynyt linjaus
- Yksityiskohdat
 - Huhtamäentien eteläosa asfalttipäällysteinen, kevyenliikenteenväylä
 - Huhtamäentien pohjoisosa, Kytöpellontie ja Eriksbergintie kapealinjaisia ja sorapintaisia
 - Koirankorvessa itään kohti Vestraa johtavat vanhat niittypolut edelleen käytössä
- Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys
 - Eteläisessä osassa asuinalueen päätie
 - Hyvin säilynyt maisemakokonaisuus Huhtamäentien pohjoisosissa, Kytöpellontiellä ja Eriksbergintiellä
 - Pitkään avoimena olleet pelto- ja niittyalueet edelleen maatalouskäytössä

Kulttuurimaisema

- **Historialliset kylät:** Lahnus

Nykyarvo

- Käyttö
 - Ajotie
 - Maatalous
 - Virkistys, ratsastus
- Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus
 - Käytön merkityksen muuttuminen seudullisesta yhteydestä kylätieksi sekä alueen vähäinen rakentaminen on säilyttänyt alkuperäistä maisemarakennetta

Elämyksellisyys

- Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus
 - Hevostalous
 - Virkistys, matkailu
- Aistihavainnot
 - Pitkät näkymät kumpuilevien peltoalueiden yli
 - Purolaakson viljelyaluekokonaisuus
- Identiteetti, paikan henki
 - Pitkään jatkunut avoin maatalouden maankäyttö, idyllinen maaseutumaisema
 - Rajaseutu
 - Tielinja on yksi Pohjois-Espoon maisemallisesti parhaiten säilyneitä tieosuuksia

Linjaus ja maisema

Huhtamäentie jatkaa Vanhan Luukintien linjaa Lahnuksentien pohjoispuolelta. Tie on historiallinen yhteys Pohjois-Espoosta Klaukkalaan, josta on ollut edelleen kärrytieyhteydet eteenpäin. Huhtamäentien, Kytöpellontien ja Eriksbergintien linja kulkee 1700-luvulta periytyvää linjaa kohti pohjoista. Tielinja on edelleen 1800-luvun lopulla ollut sama kuin vuosisata aiemmin. Pohjoisemmassa, Nurmijärven puolella tie on ohittanut Lepsämänjoessa olevan myllyn.⁹⁵

Huhtamäentietä koilliseen Lahnuksen ratsastuskoulun kohdalla. Tietä ympäröi avoimet laidun- ja peltomaisemat. Tienvarsimaisemaa on jo useamman vuosisadan leimannut avoin maatalousmaisema. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Tällä hetkellä Huhtamäentien alkuosan rakennettua taajama-aluetta lukuun ottamatta tielinja kulkee maaseutumaisessa ympäristössä. Viljelyalueet sekä hevosostalouden toiminnot ovat läsnä tien maisemassa. Asuinrakennukset Kytöpellontielle ja Eriksbergintielle lisäävät kapean soratien käyttöä.

Linjaus mukailee pitkälti Lahnuksen pohjoispuolelle jo 1700-luvulla avautunutta etelä-pohjoissuuntaista niitty- aluetta, joka jatkui Myllyjärveen laskevan puron varsilla. 1800-luvulla peltoalueet laajenivat entisestään. Alueella oli vuosisadan lopussa myös jonkin verran pieniä hakkuualueita, joita on myöhemmin raivattu pelloiksi. Alueen paikannimistö viittaa suoraan kaskeamiseen. Huhta, kaski ja kytö -alkuinen nimistö kertoo alueen maankäytön ja viljelyalueiden raivaamisen historiasta.

Tielinjan eteläpää risteää Lahnuksentiestä peltoaukean reunalta Huhtamäentielle jatkuen Viirinpellon pientalo-alueelle. Asfalttipinnoite, kiveykset, kevyenliikenteen väylä ja istutetut tienvarsikasvit luovat tielinjaan uuden rakennetun ilmeen. Huhtamäentie jatkaa koilliseen kulkevaa linjaansa Korpilammentien kaartaessa tiestä kaakkoon. Linjaus kapenee ja nousee pientalojen ja pihapiirien ohi metsäiselle mäelle.

Vanhaa Klaukkalaan vievää tielinjaa mukaileva Huhtamäentie jatkaa linjaansa itään, kuvassa vasemmalle. Oikealle kaartuu uudempi Korpilammentie. Tieyhteyden eteläpään maisemaa hallitsee pientalovaltainen rakentaminen. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Mäen päällä tien maisema muuttuu maaseutumaiseksi. Pientalovaltainen alue loppuu, ja sorapintaiseksi vaihtuva linja laskeutuu puustoista mäkeä alas avoimen maalaismaiseman keskelle. Näkymät länteen avautuvat laajana, sillä maasto avautuu tielinjasta alaspäin viettävänä laitumena. Maaston muodot, metsäiset mäet ja avoimen maiseman reunalla oleva rakentaminen näkyy tielle hyvin.

Tielinja kulkee kumpuilevaa maastoa mukaillen pohjoiseen. Huhtamäentiestä erkanee Kuukunkorventie länteen. Kuukunkorventie mukailee Fonseenin 1750 kartassa ja Kuninkaan kartastossa 1776-1805 sekä Kuninkaan tiekartastossa 1790 kuvattua pohjoista yhteyttä Keimolaan. Tie Klaukkalaan jatkuu edelleen Kytöpellontienä. Tien mutkat mukailevat maastonmuotoja, ja korkeusvaihtelut ovat paikoin huomattavia. Metsäisen taipaleen jälkeen vanha tielinja haarautuu länteen Eriksbergintienä. Metsäisen mäen ja mutkan jälkeen avautuu jälleen näkymä laajalle avoimelle maisemalle. Eriksbergintieltä kääntyy itään käytössä yhä oleva 1800-luvulle periytyvä jokivarsille johtava ajopolkuyhteys, joka on johtanut 1800-luvulla niityille ja pelloille.

Eriksbergintietä pohjoiseen. Oikealle kääntyy 1800-luvulla niittypolkuna käytössä ollut yhteys. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

⁹⁵ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805, Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790. Senaatin kartasto 1870-1871.

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Tien läheisyydessä ei sijaitse nimettyjä kulttuuriympäristöjä eikä historiallisia kyliä. Alueen maaseudun kulttuurimaisema on kuitenkin arvokas, hyvin säilynyt kokonaisuus. Senaatin kartastossa jo raivatuiksi osoitetut pelto- ja niittyalueet ovat edelleen avointa maaseutumaisemaa toimien peltoina ja laitumina. Laiduntamisen jatkuminen säilyttää Eriksbergin alueen perinneympäristöä, jolla on maisemallista arvoa.⁹⁶

Eriksbergintietä pohjoiseen. Tien varrella on laitumia, jotka pitävät yllä alueen omaleimaista kasvillisuutta. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Kytöpellontietä etelään. Mäeltä avautuu laaja näkymä avoimille pelto- ja laidunalueille. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

⁹⁶ Lampinen & Annala 2014, 79.

Järvenperä - Vanhakartano

Vanhakartanon ja Hämeenkylin metsäkartta vuodelta 1700.

18. VANHAKARTANONTIE-ISOVAARINTIE

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Alkujaan valtakunnallinen ja seudullinen käärytieyhteys, paikallisia merkityksiä kylätienä
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Tien varteen muotoutunut nauhamainen kylärakenne
 - Suuren Rantatien vanhempaa kerrostumaa
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Paikallisesti harvinainen, hyvin säilynyt tien varsille sijoittuva kylärakenne ja avoimet, pitkään käytössä olleet peltoalueet
 - Tärkeä osa menneitä valtakunnallisia, seudullisia ja paikallisia yhteyksiä
 - Erityinen ja tärkeä osa Pohjois-Espoon historiallista päätieverkkoa

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - Vanhankartanontie ja Isovaarintie mukailevat Suuren Rantatien ennen 1700-lukua kulkenutta pohjoisempaa linjausta Träskändasta Vanhakartanoon ja edelleen Hämeenkylään
 - Hyvin säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Vanhakartanontie asfalttipintainen
 - Isovaarintie soratie
 - Vanhakartanontien tammi luonnonmuistomerkiksi 1983
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Vanhakartanon kylän historiallinen viehättävä, erityisen hyvin säilynyt maisemakokonaisuus, jolla on maakunnallisia ja paikallisia merkityksiä
 - Isovaarintietä hallitsee seudullisen yhteystarpeen korvannut Kehä III sekä voimalinja
 - Vanha rakennuskanta ja viljelymaisema on säilyttänyt tien maisemallisen eheyden

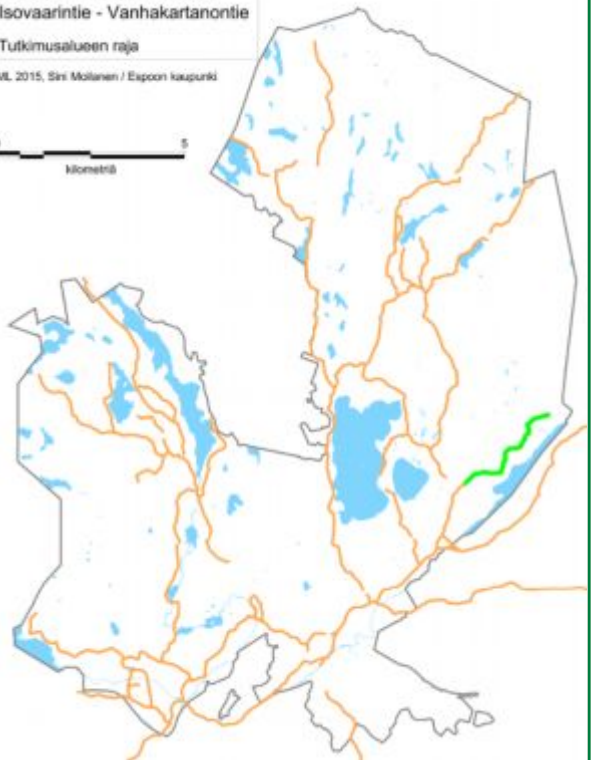
Kulttuurimaisema

- **Teiden merkitys osana laajempaa kulttuuri-maisemaa**
 - Maakunnallisesti arvokas Espoonjokilaakson maisema-alue (22)
 - Paikallisesti merkittävä Gammelgårdin kylämaisema (268)
 - **Historialliset kylät:** Gammelgård Källstrand, Gammelgård Juus, Gammelgård Juva, Gammelgård
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Neppers (269), Skrobb (271), Nedre Röös (272), Övre Röös (273), Juus (274), Övre Juun (275), Nedre Juun (276), Fridhem (277), Juva (278)

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
 - Isovaarintie - Vanhakartanontie
 - Tutkimusalueen raja
- © MML 2015, Sini Mollanen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Autotie
 - Maatalous
 - Virkistys
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Vanha rakennuskanta ja viljelymaisema Gammelgårdissa on säilyttänyt tien maisemallisen eheyden
 - Kehä III muuttanut tien maisemaa ja äänimaisemaa ja korvannut seudullisen yhteystarpeen

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Virkistys
 - Rakenteen mahdollinen tiivistyminen lisää käyttöä
- **Aistihavainnot**
 - Järvinäkymät
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Gammelgårdin idyllinen kylämaisema
 - Vanhakartanontie on yksi Pohjois-Espoon maisemallisesti parhaiten säilyneitä tieosuuksia

Linjaus ja maisema

Vanhankartanontie on tärkeä asuinalueiden halki kulkeva tie Nepperissä ja Vanhassakartanossa. Tie on kaapealinjainen ja kestopäälystetty, eikä kevyenliikenteen väylää ole kuin aivan Vanhankartanontien länsipäässä. Tienvarsien rakentaminen Nepperissä sekä runsas kasvillisuus ja puusto Vanhakartanossa peittävät näkymiä. Isovaarintie kulkee aivan Kehä III:n rinnalla sen eteläpuolella. Kehätie hallitsee maisemaa ja äänimaisemaa. Kehä III:n ja Isonvaarintien mukaisesti kulkee myös voimalinja, joka hallitsee avoimena säilynyttä historiallisen tien maisemaa.

Historiallisille tielinjoille tyypillisesti Vanhakartanontien linja on mutkitteleva, kapea ja maaston muotoja mukailleva. Vanhakartanontien parhaiten säilyneet osuudet ovat kapeita ja mutkaisia. Reunavyöhykkeet ovat paikoin olemattomia, mutta ojat erottavat tien ympäröivästä peltoalueista ja pihapiireistä.

Historiallinen yhteys on johtanut Träskändan kartanolta Pitkäjärveä mukailevaan Gammelgårdin kylään ja edelleen Vantaan puolelle Hämeenkylään. Tielinja on ollut tärkeä, se on yhdistänyt alueen kyliä toisiinsa. Vanhakartano eli Gammelgård on ollut 1500-luvulla Espoon suurin kylä.⁹⁷ Pitkäjärven pohjoispuolta mukaileva tielinja on kulkenut Suurelta Rantatieltä Träskändan kahden kylätontin kautta Gammegårdiin jo 1700-luvulla, todennäköisesti jo aiemminkin. Tie on yhdistänyt kylät Suureen Rantatiehen, joka on edelleen toiminut alueen kirkkotienä. Vantaan keskiaikaista tiestöä tutkinut Veli-Pekka Suhosen mukaan Vanhakartanontien ja Isovaarintien linja edelleen Hämeenkylään mukailee mahdollisesti Suuren Rantatien 1700-lukua vanhempaa, Pitkäjärven pohjoispuolella kyliä yhdistänyttä tielinjasta.⁹⁸

Koko Pitkäjärven ranta on ollut jo 1700-luvulla niittyinä ja peltoina. 1800-luvulle tultaessa pelto- ja niittyalueet ovat huomattavasti laajentuneet kohti pohjoista.⁹⁹ Linjauksen eteläpäässä tie on kulkenut pelto- ja niittyalueen reunalla, mutta Gammelgårdissa tie on kulkenut keskellä peltoja. Vain Gammelgårdissa peltoalueiden avoimuus on säilynyt, muilla osuuksilla rakentaminen on täyttänyt pitkälti entisiä viljelymaita.

Vanhankartanontietä. Näkymät Pitkäjärvelle avautuvat avoimen maiseman ja maastonmuotojen mukaan.
(Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Historiallista linjaa mukailevat Isovaarintie ja Kehä III koilliseen.
(Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Sahaustoiminta jatkuu Nedre Röössissä. Vanhankartanontietä itään.
(Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Saha Nedre Röössissä Vanhakartanontien varrella vuonna 1937.
(Espoon kaupunginmuseo)

⁹⁷ Mallat, Suviranta, Luoto 2008, 44.

⁹⁸ Fonseen 1750. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805, Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790. Suhonen 2007, 2-3.

⁹⁹ Fonseen 1750. Senaatin kartasto 1870-1871.

Vanhankartanontien osuus Gammelgårdin kylässä on sekä maisemallisesti että linjaukseltaan parhaiten säilynyt osuus historiallisesta tielinjasta. Avoin peltomaisema sekä hyvin säilynyt tien varrelle sijoittunut hajanainen kylärakenne ympäröivät kumpuilevaa maastoa mukailevaa tietä. Vanhankartanontiestä jatkuva Isovaarintie on pinnoittamaton peltoalueen reunalla, Kehä III:n vieressä kulkeva kapea soratie. Isovaarintien eteläpuolella maisema on säilynyt avoimena, alueella on ollut pelto- ja niittyalueita jo 1700-luvulla.¹⁰⁰ Isovaarintie on yllättävä tieosuus ympäristössään. Maisema on voimakkaasti kerroksellinen. Historiallista kulkusuuntaa mukaileva Kehä III on uusinta liikkumisen kerrosta, mutta historiallinen tielinjaus uuden linjauksen vierellä muistuttaa liikkumisen historiasta.

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Koko Pitkäjärven alue on Espoonjokilaaksoon jatkuvaa maakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä.¹⁰¹ Vanhakartanontien varrella on useampia historiallisia asuinpaikkoja: Gammelgård Källstrand, Juus, Ers ja Juva.¹⁰² Paikallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä Gammelgårdin paikallisesti merkittävän historiallisen kylän alueella on runsaasti. Gammelgårdin kylässä Skrobb, Nedre Röös, Övre Röös, Juus, Övre Juun, Nedre Juun sekä Fridhem ovat tärkeänä osana Gammelgårdin tie- ja kylämaisemaa.¹⁰³ Gammelgård on Espoon ainoa rivikylä.

Luonnonmuistomerkiksi nimetty maisemallisesti merkittävä vanha tammi Espoon Nepperissä, aivan vanhan tielinjan vieressä. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

¹⁰⁰ Fonseen 1750. Kuninkaan kartasto 1776-1805. Vanhakartano ja Hämeenkylä 1700.

¹⁰¹ Kuusisto & Rinkinen 2012, 86.

¹⁰² Nurminen 2000.

¹⁰³ Härö 1991, 254-261.

19. JÄRVENPERÄNTIE-KULLOONMÄENTIE-HUVIRETKITIE

Historiallinen arvo

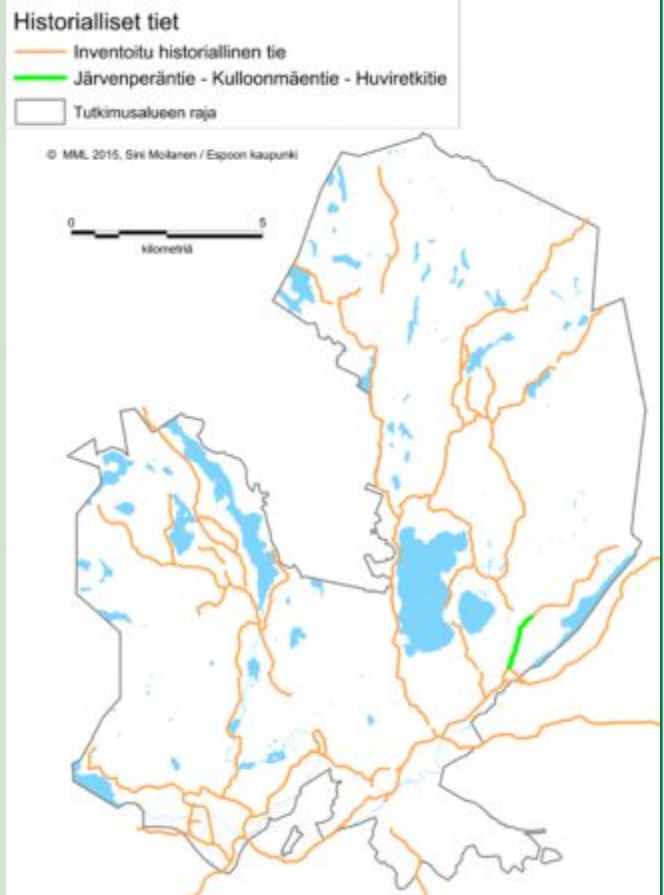
- **Käytöt**
 - Ennen 1700-lukua valtakunnallisen yhteyden osa
 - Seudullinen ja paikallinen, kyliä yhdistänyt kärrytie, tärkeä Träskändan ja Hämeenkyllän kartanoita yhdistänyt linjaus
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Tien merkitys yhteytenä Träskändan ja Hämeenkyllän välillä on ollut ehdoton
 - Suuren Rantatien osa ennen 1700-lukua
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Tyypillinen ja tärkeä osa historiallisen tiestön päälinjoja
 - Tyypillinen voimakkaasti muuttunut tien maisema rakentuneilla alueilla

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - Järvenperäntie, Huviretkitie ja Kulloonmäentie mukailevat Vanhakartanon tienä jatkuvaa, Suuren Rantatien ennen 1700-lukua kulkenutta pohjoisempaa kärrytielinjausta Vanhakartanoon ja edelleen Hämeenkyllään
 - Kohtuullisesti säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Asfalttipinta
 - Kevyenliikenteenväylät
 - Kivinen tienviitta Kulloonmäessä
 - Voimakkaasti rakentunut maisema
 - Vanha puusto osana tien maisemaa
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Pitkään käytössä olleet pelto- ja niittyalueet pääasiassa rakentuneet, uutta tiiviisti rakennutta asuinluetta
 - Voimakkaasti muuttunut tien maisema
 - Kulloonmäen avoin peltomaisema osittain säilynyt

Kulttuurimaisema

- **Teiden merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa**
 - Valtakunnallisesti merkittävä Träskändan kartano
 - Maakunnallisesti arvokas Espoonjokilaakson maisema-alue (22)
 - Paikallisesti merkittävä Träskändan kartanomaisema (251)
 - **Historialliset kylät:** Träskända
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Träskändan kansakoulu (261), Norkulla (260), Puutarhurin asunto (259), Träskändan meijerisryhmä (257), Träskända työväenasunnnot (256)

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Huviretkitie jalankulkijoille ja pyöräilijöille rauhoitettuna tonttitienä, Järvenperäntie ja Kulloonmäentie tärkeinä paikallisena kokoojatieinä asuinalueiden välillä
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Käyttö jatkuu, pääkulkusuunnat ovat säilyneet
 - Korvaavat yhteydet ovat jättäneet Huviretkien yhteyden tielinjasta sivuun
 - Kehä III on korvannut seudullisen ja valtakunnallisen yhteystarpeen
 - Alueen merkitys asuinalueena hyvien yhteyksien varrella jatkuu

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Jalankulku ja pyöräily
 - Alueen tiivis rakentaminen
- **Aistihavainnot**
 - Rakennushistorialliset kohteet
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Träskändan kartanon vaikutus alueen identiteettiin ja nimitykseen
 - Vanha tielinja uuden rakentamisen ytimenä
 - Rakentamisen myötä muuttunut maisema

Linjaus ja maisema

Träskändasta tie on alkanut nykyisen Järvenperäntien alusta, jatkuen nykyisen Huviretkitien kautta Kulloomäntielle ja edelleen Vanhankartanontielle, jona yhteys jatkuu aina Pitkäjärven pohjoispäättyyn asti. Tielinja alkaa Träskändan kartanoalueelta Järvenperäntienä ja yhtyy ajoneuvoliikenteeltä ajoestein rauhoitetulle Huviretkitiele. Huviretkitie on asuinrakennusten pihatie. Huviretkitie yhtyy tiiviisti rakennetussa ympäristössä Kulloomäntietehen. Linjaus on yhtenäinen, mutta Huviretkitie ei ole osa asuinalueen päätielinjaa, vaan se on jäänyt suuremmalta liikenteeltä sivuun rakennetun alueen keskelle. Korvaava uusi yhteys on linjauksen eteläpuolella.

Tielinjaus on osa historiallista, Träskändan kartanolta Vanhankartanon kautta Hämeenkyllään johtanutta linjasta (ks. kohde 18). Tielinja on ollut olemassa jo ennen 1700-lukua. Tie on osa Suuren Rantatien 1700-lukua vanhempaa linjausta, joka on johtanut Träskändasta Gammelgårdiin ja edelleen Tavasbyhyn.¹⁰⁴

Tielinjauksen ja Pitkäjärven välinen alue on ollut laajalti peltoina ja niittyinä jo 1700-luvulla.¹⁰⁵ Peltoina olleet alueet on lähes kokonaan rakennettu. Tielinjan maisema on tältä osin voimakkaasti muuttunut, mutta linjaus asuinalueen päätienä ja Huviretkitien linjaus pihatienä ja kevyenliikenteenväylänä on säilynyt vanhan linjauksen mukaisena.

Vanha puusto sekä kiviaidoin rajatut vanhemmat pihapiirit luovat uudelle asuinalueelle ainutlaatuisia viitteitä tien menneisiin käyttöihin.

Kivinen tienviitta osoittaa suuntia Järvenperässä. Kulloomäntie pohjoiseen. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Tielinja alkaa Träskändan kartanon alueesta, joka on valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä. Alueeseen kuuluu Träskändan puisto sekä vanhaa puustoa ja tiestöä.¹⁰⁶ Tien alueelle sijoittuvat Träskändan kaksi historiallista kylätonttia.¹⁰⁷ Alue on osa maakunnallista Espoonjokilaakson maisema-alueita.¹⁰⁸

Träskändan kartanoalue on myös paikallisesti merkittävä. Tien varteen sijoittuvia paikallisesti merkittäviä rakennuksia ovat Träskändan meijeriryhmä, Träskändan puutarhurin asunto, Norkulla sekä Träskändan koulu.¹⁰⁹

Huviretkitie on rauhoitettu läpikulkuliikenteeltä. Vanha puusto kehystää tietä ja tekee tien maisemasta peitteisen. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Voimalinja ylittää Huviretkitien. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

¹⁰⁴ Fonseen 1750. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790. Suhonen 2007, 2-3.

¹⁰⁵ Fonseen 1750, Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805.

¹⁰⁶ RKY 2009.

¹⁰⁷ Nurminen 2000.

¹⁰⁸ Kuusisto & Rinkinen 2012, 86.

¹⁰⁹ Härö 1991, 241-249.

20. VANHATIE-NUPURINKALLIONTIE-BROBACKANTIE

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Kärkytieyhteys Suurelta Rantatieltä ja kirkolta Gumbölen kautta Nupuriin ja Nuuksioon
 - Paikallinen, osa seudullista yhteyttä
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Yhteys Suurelta Rantatieltä ja Gumbölen kartanolta Nuuksioon
 - Nupurinjärven rannat ja Brobackanjoen varret viljelyalueina jo 1700-luvulla
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Tyypillinen paikallistie kylien välillä
 - Tärkeä yhteys Suurelle Rantatielle ja kirkolle
 - Tyypillinen ja tärkeä osa Pohjois-Espoon historiallista päätieverkkoa

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - Osa 1700-luvun yhteyttä Espoon kirkolta ja Gumbölestä Nuuksioon ja edelleen Kirkkonummelle ja Vihtiin
 - Kohtuullisesti säilynyt, osittain katkennut linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Vanhatie ja Nupurinkartanontie sorapintaisia
 - Brobackantie asfalttipäällysteinen, erillinen kevyenliikenteenväylä
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Vanhatie kulkee jyrkän metsäisen mäen länsipuolella asuinalueen halki
 - Brobackantie mukailee Brobackanjokea, tien ja joen väliin jää peltoa ja muuta avointa maisemaa
 - Kallioiset jyrkänteet tielinjan maisemalle tyypillisiä
 - Nupurintie katkaisee tien linjan

Kulttuurimaisema

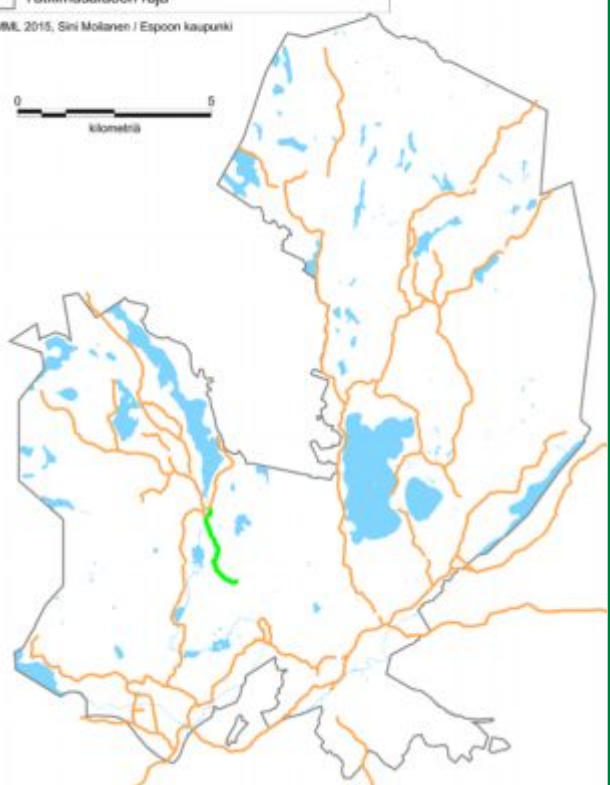
- **Teiden merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa**
 - **Historialliset kylät:** Nupurböle
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Nupurbölen torppa (234)

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Vanhatie - Nupurinkalliontie - Brobackantie
- Tutkimusalueen raja

© MML 2015, Sini Mollanen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Autotie
 - Virkistys, pyöräily
 - Yhteys Nuuksion kansallispuistoon valtakunnallisesti ja kansainvälisesti merkittävä
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Vanhatien kerroksellinen, sotien jälkeen ja viime vuosikymmenten aikana täydentynyt asuinalue, Vanhatie jäänyt korvaavan yhteyden vuoksi sivuun

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Pyöräily, kävely
 - Virkistys
 - Rakentamisen tiivistyminen alueella vaikuttaa tien käyttöön
 - Matkailullinen merkitys
- **Aistihavainnot**
 - Kallioinen maasto
 - Näkymät Brobackan jokilaaksoon
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Nuuksion huviloille, kansallispuistoon ja muille virkistysalueille johtaa historiallista linjaa mukaileva tielinjaus moderneilla yksityiskohdilla.

Linjaus ja maisema

Yhteys Espoon kirkolta edelleen Gumböleen ja Nuuksioon on ollut tärkeä kärrytie jo 1700-luvulla.¹¹⁰ Vanhatie ja siitä jatkuva Nupurinkalliontie sekä Brobackantie ovat osa Gumbölestä Nupurin kautta Brobackaan johtanutta kärrytieyhteyttä.

Nupurintie on uusi Vanhatien korvaava suoristettu yhteys, mutta samansuuntainen kun aiempi Gumbölestä Nupurin kautta Nuuksioon johtanut linjaus. Sorapintainen Vanhatie on vanhasta linjauksesta säilynyt osa. Brobackantie jatkaa historiallista linjausta pohjoiseen mukaillen Brobackanjoen jokilaakson reunaa.

Vanhatieltä avautuu näkymiä Nupurinkallion kalloiseen maastoon. Tien varrelle eteläisimpiin osiin on rakennut asuinrakennuksia aina 1950-luvulta lähtien.¹¹¹ Pelto- ja niittyalueet ovat hallinneet Vanhatien maisemaa 1800-luvulla. Vanhatiestä lounaaseen kääntyvä Nupurinkalliontie on 1800-luvun niitty- ja peltopolku. Polku on johtanut Gumbölen avoimille yhtenäisille pelto- ja niittyalueille.¹¹²

Nupurinjärven ympäristö on kuvattu maatalousalueeksi jo 1700-luvulla.¹¹³ Järven pohjoispuoli sekä Brobackanjoen varret ovat olleet hyvää alavaa niitty- ja peltoaluetta. Maatalousalue on jatkunut yhtenäisenä Nuuksion Pitkäjärven eteläkärkeen, jossa jatkui Sahaojan varrelle

Vanhatien pohjoisimman osan linjausta on paranneltu vastaamaan käyttövaatimuksia. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

levittäytynyt maatalous. 1800-luvulla maatalousalueet ovat edelleen laajentuneet.¹¹⁴ Brobackantien historiallinen linjaus on kulkenut aina maiseman reunavyöhykkeellä avoimen niittymaiseman ja itään nousevan metsäisen mäen rajalla.

Brobackantie kulkee maiseman reunavyöhykkeellä jokilaakson ja kalloisen metsärinteen rajalla. Alava jokivarssi on 2010-luvulla peitteinen ja pensaikko sekä puusto hallitsevat maisemaa. Kestopäällystetty ja paikoin kaittein turvattu tie kulkee kevyenliikenteenväylää ylempänä rinteessä.

Brobackantien pitkään niittyinä ja peltolina olleet avoimet niittymaiseman näkymät ovat pusikoituneet. Näkymät ovat kuitenkin pitkiä, sillä tielinja kulkee jokilaaksoa korkammalla. Brobackantietä pohjoiseen. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

¹¹⁰ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790.

¹¹¹ Espoon karttapalvelu, rakennustiedot.

¹¹² Senaatin kartasto 1870.

¹¹³ Fonseen 1750. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805.

¹¹⁴ Senaatin kartasto 1870-1871.

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Nupurbölen historiallinen kyläpaikka sijaitsee Vanhantiellä Nupurinjärven itärannalla.¹¹⁵ Brobackantien eteläosa sivuaa maakunnallisesti merkittävää Nuuksion erämaakylä- ja huvila-aluetta.¹¹⁶ Nupurinjärven rannalla on myöhemmin ollut kartano.

Brobackantietä etelään. Kevyenliikenteenväylä kulkee alemmassa tasossa kuin Brobackantie. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Brobackantietä etelään. Kalliot ovat osana tien maisemaa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

¹¹⁵ Nurminen 2000.

¹¹⁶ Kuusisto & Rinkinen 2012, 90.

21. BROBACKANTIE-HEINÄSTIE

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Seudullinen yhteys Haapajärvelle jo 1700-luvulla, paikallinen kylätie
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Nuuksio yhtenä Espoon suurimmista vanhoista kylästä
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Ainutlaatuinen ympäristössä kulkeva tielinja
 - Tyypillinen ja tärkeä osa Pohjois-Espoon historiallista päätieverkkoa
 - Tärkeä osa Nuuksion alueen historiallista tieverkkoa
 - Sahaojan ylittävä Brobackantielle näkyvä Heikkilän silta erityisen hyvin säilynyt yksiaukkoisen kivihoivisilta

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - Brobackantie 1700-luvun linjaus Brobackasta Vanhaan-Nuukseen
 - Heinästie 1800-luvun linjaus Vanhasta-Nuuksiosta Siikajärvelle
 - Hyvin säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Asfalttipäällysteinen
 - Kapealinjainen, paikoin jyrkkiä nousuja, olemattomat pientareet ja ojat
 - Puukujanne Brobackantien eteläosassa
 - Brobackanjoen ylittävä silta
 - Heikkilän kivihoivisilta 1900-luvun alusta
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Luonnonolosuhteet, kasvillisuus, jyrkät kalliot
 - Sahaoja ja Nuuksion Pitkäjärvi osana tien maisemaa
 - Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kylätontit ja vanhat tilakokonaisuudet osana tien maisemaa
 - Avoimet, pitkään käytössä olleet peltoalueet

Kulttuurimaisema

- **Teiden merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa**
 - Maakunnallisesti arvokas Nuuksion erämaakylä- ja huvila-alue (16)
 - Paikallisesti merkittävä Nuuksion kylämaisema (227), Nuuksion huvilat (303)
 - **Historialliset kylät:** Noux Sahaojan itäpuoli, Noux Sahaojan länsipuoli
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Heikkilän kivihoivisilta ja myllypaikka (231), Heikkilä (228), Maula (229), Siikajärvi ja Heinäs (222)

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Brobackantie - Heinästie
- Tutkimusalueen raja

© MML 2015, Sini Mollanen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Alueellinen kokoojakatu
 - Virkistys
 - Kevytliikenne
 - Maatalous
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Heikkilän kivihoivisilta
 - Pitkään käytössä olleet pelto- ja niittyalueet Nuuksion historiallisen kyläpaikan ympärillä ja jokien varsilla
 - Vanhat tilakokonaisuudet

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Virkistys, pyöräily
 - Kulttuuriympäristön hyödyntäminen virkistysessä
 - Kevyenliikenteen turvallisuus
- **Aistihavainnot**
 - Heikkilän kivihoivisilta osa Brobackantien maisemaa
 - Brobackantien, Heinästien ja Hankalahdentien risteys tärkeä osa tien maisemaa
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Pitkään jatkunut asutus
 - Alueen eristäytynyt historia
 - Nuuksion huvila-asutus

Linjaus ja maisema

Brobackantie kulkee Brobackanjoen ja Nuuksion Pitkäjärven rannan avointen maisemien ohi ja seurailee Sahaojan vartta luoteeseen. Tielinjaus ohittaa Sahaojan ylittävän 1900-luvun alussa nykyasunsa saaneen Heikkilän kiviholvisillan sekä jo 1600-luvulla käytössä olleen myllypaikan.¹¹⁷ Sillan jälkeen Brobackantie haarautuu länteen johtavaksi Heinästieksi sekä pohjoiseen suuntaavaksi Hankalahdentieksi. Heinästie mutkittelee avointen peltomaisemien ja kallioisten metsäalueiden läpi kohti Heinäksen rakennettua aluetta ja nykyinen tie kaartaa lopulta Siikajärven itärannalla kohti pohjoista.

Heinästietä itään. Pihapiirit rajaavat tietä. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Brobackantie on pohjoisin osa kärrytieyhteyttä Espoon kirkolta ja Gumbölestä Nuuksion kylään. Nuuksion kylästä tie haarautui sahalle johtavaksi kärrytieksi sekä länteen kulkevaksi kärrytieksi. Heinästien läntisin osa on 1800-luvulta mutta itäisempi osa on piirretty jo 1700-luvun karttoihin. Sahajärven eteläkärjessä nykyisestä Heinästiestä on Kuninkaan kartaston mukaan haarautunut Sahajärven länsirantaa kulkeva polkuyhteyks sekä lounaaseen Haapajärvelle johtanut polkuyhteyks.¹¹⁸

Nuuskion historiallinen kylä on sijainnut Sahaojan varrella. Fonseenin 1750 kartassa pelto- ja niittyalueet on kuvattu Sahaojan alavaan laaksoon sekä Maulan, Heikkilän ja Konungsin alueille Nuuskion Pitkäjärven rannalle. Sahajärven eteläpuolella olevat peltoalueet on raijattu viimeistään 1700- ja 1800-luvun taitteessa.¹¹⁹ Sata vuotta myöhemmin peltoalueet ja asutus ovat laajentuneet alueella. Sahajärven sekä Heinäslammen rannoilla on peltoja ja niittyjä sekä asuinrakennuksia. 1800-luvun alussa Histan tila on siirretty nykyiselle paikalleen, jo-

Heinästie on mutkainen ja paikoin ojaton. Pinnarkasvillisuus on Heinästien varrella omaleimaista. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Heinästietä etelään. Nuuskion pitkään avoinna olleita peltoalueita. Tie kulkee maiseman reunavyöhykkeellä. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

hon myös alueen laajahko yhtenäinen peltoalue on raijattu.¹²⁰ Nykyiset peltoalat alueella mukailevat pitkälti Senaatin kartastoon piirrettyjä pelto- tai niittyalueita.

Tiemaisema vaihtelee avointen peltoalueiden ja metsäisten osuuksien välillä. Tien piennarkasvillisuus on arvokasta niittykasvillisuutta, joka viihtyy erityisesti pitkään muuttumattomina säilyneillä tienpientareilla.¹²¹

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Nuuskion kaksi historiallista kylää, Sahaojan itä- ja länsipuoli sijaitsee Brobackantien ja Heinästien varressa.¹²² Historiallinen yhtenäisenä säilynyt kylämaisema on paikallisesti merkittävä alue. Nuuskion huvilat Nuuskion Pitkäjärven, Sahajärven ja Siikajärven rannalla ovat paikallisesti merkittäviä maisemakokonaisuuksia.¹²³

¹¹⁷ Härö 1991, 223.

¹¹⁸ Senaatin kartasto 1870-1871. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805.

¹¹⁹ Nuukio Noux 1803.

¹²⁰ Senaatin kartasto 1870-1871.

¹²¹ Lampinen & Annala 2014, 121-122.

¹²² Nurminen 2000.

¹²³ Härö 1991, 219, 305.

Paavo Heimo Siikajärven maantiellä Degermanin kaupan kohdalla 1931. (Espoon kaupunginmuseo)

Kivisilta Heikkilään Sahaojan yli. (Espoon kaupunginmuseo)

Brobackantien eteläiseen osaan sijoittuu myös kivikautinen asuinpaikka.¹²⁴ Paikalla toimineesta vesimyllystä on jäänteitä Heikkilän kiviholvisillan luona.¹²⁵ Paikallisesti tärkeitä kohteita ovat myllypaikan lisäksi Heikkilän kiviholvisilta, Heikkilän ja Maulan tilat sekä Heinäs ja Siikajärvi.¹²⁶

Heikkilän kiviholvisilta johtaa Heikkilän tilalle. Brobackantie jatkaa luoteeseen. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Heikkilän kiviholvisilta 1973. (Espoon kaupunginmuseo)

¹²⁴ Museovirasto 10/2016.

¹²⁵ Härö 1191, 223. Museovirasto 10/2016.

¹²⁶ Härö 1991, 222, 219-223.

22. NUUKSIONTIE

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Paikallinen polkuyhteys, Punjon tila 1700-luvulta
 - Nuuksiontieltä poikenneet polkuyhteydet Kolmperän lammelle, Sorlammelle sekä Hakjärveltä ja Punjosta Bodomin länsirannalle
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Tärkeä osa Nuuksion alueen tiestöä
 - Järven merkitys alueen liikenteessä
 - Polkuyhteydet Bodomin rannoille ovat olleet tärkeitä
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Ainutlaatuinen erämaaympäristössä kulkenut tielinja
 - Tyypillisesti tarpeen mukaan muokattu tielinja

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - 1700-luvun linjaus Brobackasta Punjoon
 - Melko hyvin säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Asfalttipinta
 - Kevyenliikenteenväylä
 - Kaiteet maiseman jyrkissä kohdissa
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Jyrkkäpiirteinen kalliomaisema järviylängöllä, korostuvat luonnonolosuhteet, järvinäkymät
 - Huvilarakentaminen järven rannoilla

Kulttuurimaisema

- **Tien merkitys osana laajempaa kulttuuri-maisemaa**
 - Maakunnallisesti arvokas Nuuksion erämaakylä- ja huvila-alue (16)
 - Paikallisesti merkittävä, Nuuksion kylämaisema (277)
 - Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet
 - Punjon kartano (233)

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Nuuksiontie
- Tutkimusalueen raja

© MML, 2015, Sini Molanen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Autotie, alueellinen kokoojaku
 - Virkistys
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Nuuksiontie tärkeä yhteys erämaan virkistyskäytön äärelle
 - 1800-luvulla raivatut pelto- ja niittyalueet avoimina Brobackassa

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Virkistysalueet Sorlampi, Hakjärvi sekä Nuuksion kansallispuisto
 - Rantarakentaminen
- **Aistihavainnot**
 - Pitkät näkymät Nuuksion pitkäjärven vastarannalle
 - Korostuvat luonnonolosuhteet
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Alueella on vahva matkailu- ja virkistysarvo. Tien asu on moderni, mutta korostuvat luonnonolosuhteet, järvinäkymät ja vanhan linjauksen mukainen kulku korostavat linjauksen arvoja.

Linjaus ja maisema

Nuoksiontie on kestopinnoitettu ja kevyenliikenteenväylällä varustettu yhteys Nuuksion Pitkäjärven itäpuolella Nuuksion kansallispuistoon ja edelleen kohti pohjoista. Brobackassa tie kulkee rakennetun asuinalueen läpi, mutta pääosin tien varret on hyvin vähän rakentuneita tai kokonaan rakentamattomia. Nuuksiontien polkuyhteys on kulkenut erämaassa, jossa laajempaa asutusta on alkanut olla vasta 1800-luvun puolella.¹²⁷

Nuuksiontien linjaus periytyy ainakin 1700-luvulle.¹²⁸ Polkuyhteys on vienyt Punjon tilalle, joka on perustettu Nuuksion kylän maille rälssiuidistilaksi 1775.¹²⁹ Edelleen 1800-luvulla yhteys kartanolle sekä järven rannoille rakennetuille torpille on ollut tärkeä. 1800-luvun loppupuolella Nuuksion Pitkäjärven pohjoispäässä on ollut torppia. Polkuyhteydet torpille ovat olleet pitkät ja todennäköisesti vaivalloiset etenkin kelirikon aikaan.¹³⁰ Onkin muistettava vesireittien merkitys alueen liikkumisessa. Vasta 1800-luvun aikana lisääntyneen asutuksen myötä Nuuksion Pitkäjärven itäpuolelle raivattiin pelto- ja niittyalueita. Peltoalat jäivät haasteellisen maisemarakenteen vuoksi pieniksi kaistaleiksi järven rannalle ja jokilaaksoon.

Tärkeitä yhteyksiä Nuuksion Pitkäjärven itärannoille ovat olleet kaksi Bodomin länsirannalle johtanutta polkuyhteyttä.¹³¹ Yhteydet ovat yhä ainakin osittain olemassa, ja käytössä virkistysreiteinä. Eteläisempi yhteys alkaa Hakjärventien mukaisesti kiertäen järven pohjoispuolitse ja jatkuen siitä erämaan halki Raikorven kautta Kellonummelle. Pohjoisempi reitti kulkee Punjolta Sorlammen kautta Kalmariin.

Vanhin tielinja on kulkenut pääasiassa Punjon kartanolle, mutta 1800-luvulla polkuyhteys jatkui Meerlammelle ja Nuuksion Pitkäjärven pohjoisrannoille asti. Huvila-asutuksen myötä 1900-luvun alkupuolelta lähtien yhteydet Nuuksion erämaahan paranivat.¹³²

Nuuksiontie on kansallispuiston, Suomen luontokeskus Haltian ja Solvallaan käyttäjien sekä alueen asukkaiden käytössä. Tienpito vastaa hyvin aikansa vaatimuksiin ja tien asu onkin moderni.

Näkymä pohjoiseen. Nuuksiontien eteläisintä osaa ja 1800-luvulla raivattua peltoaluetta Brobackassa.
(Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Näkymä pohjoiseen Nuuksiontieltä Nuuksion Pitkäjärvelle.
(Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Nuuksiontie on osa maakunnallisesti arvokasta Nuuksion erämaakylä- ja huvila-asutusalueutta, joka on erityyppisen luonteensa vuoksi säästynyt monelta muulta alueelta koetelleelta ilmiöltä.¹³³ Nuuksion huvilat ovat myös paikallisesti merkittävä kokonaisuus Nuuksion Pitkäjärven rannoilla, vaikka huvilat eivät näykään tielle.¹³⁴ Punjon arkkitehtonisesti mielenkiintoiset kartano ja aitta ovat paikallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä.¹³⁵

¹²⁷ Senaatin kartasto 1870-1871.

¹²⁸ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790.

¹²⁹ Härö 1991, 224.

¹³⁰ Senaatin kartasto 1870.

¹³¹ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790. Senaatin kartasto 1870-1871.

¹³² Härö 1991, 305-307.

¹³³ Kuusisto & Rinkinen 2012, 90.

¹³⁴ Härö 1991, 305.

¹³⁵ Härö 1991, 224.

Meerlammella Nuuksiontien varrella vuonna 1915. (Espoon kaupunginmuseo)

Pyöräijöitä koivukujalla Brobackan ja Hasselbackan välillä vuonna 1927.
(Espoon kaupunginmuseo)

23. SAHAJÄRVENTIE

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Paikallinen polku, yhteys Nuuksion kylästä Siikajärven torpalle
 - 1700-luvun polkuyhteys Heinäslammen pohjoispuolitse Siikajärvelle
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Haastavat luonnonolot järven rannalla
 - Jokivarren ja rantojen tärkeät pelto- ja niitty-alueet
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Edustava osa Nuuksion alueen monimuotoista tieverkkoa

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - 1700-luvun paikallinen linjaus Sahajärven länsirannalla Salakoskelle asti
 - 1800-luvulla linjaus on jatkunut järven pohjoispäätyyn asti
 - Hyvin säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Sorapinta
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Metsäinen tien maisema, korostuvat luonnonolosuhteet
 - 1800-luvulla raivatut, edelleen käytössä olevat peltoalueet tien eteläosissa
 - Korkeusvaihtelut

Kulttuurimaisema

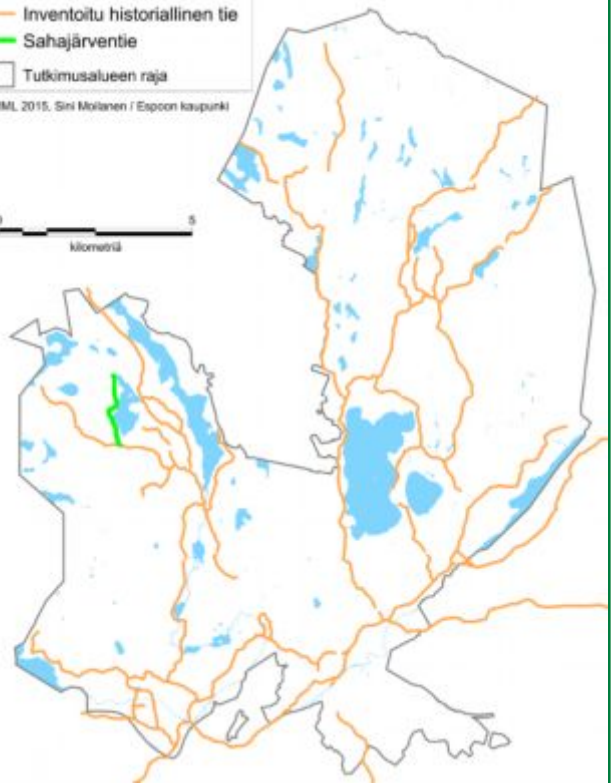
- **Tien merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa**
 - Paikallisesti merkittävä Sahajärven erämaahuvila-alue (303)
 - Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet
 - Koivumäki (223)

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Sahajärventie
- Tutkimusalueen raja

© MML 2015, Sini Mollanen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Autotie
 - Maatalous
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Paikallinen käyttö jatkuu
 - Pienentyneet peltoalat

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Virkistys
- **Aistihavainnot**
 - Paikoittaiset järvinäkymät
 - Korostuvat luonnonolosuhteet
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Sahajärventien luonne paikallisena tienä on säilynyt. Linjaus on vakiintunut huvila-asutuksen myötä viimeisen sadan vuoden aikana koko järven Länsirannalle.

Linjaus ja maisema

Sahajärventie risteää Heinästiestä Sahajärven lounaisosassa. Sahajärvi kääntyy Heinästieltä pohjoiseen laajan yhtenäisen peltoalueen reunalta. Tie halkoo peltoaukeaa ja sukeltaa männikköiseen metsään. Tielinja ylittää Salakosken. Tie kiertää järven rantaa lännestä. Tien varrella on rakennuksia etenkin 1930- ja 1950-luvulta, mutta myös uudempaa rakennuskantaa on.¹³⁶

Tielinja on kulkenut 1700-luvulla Nuuksion kylästä Sahajärven rannan kautta kaartuen järven puolivälin jälkeen Salakosken pohjoispuolitse länteen Heinäslammen ohi Siikajärvelle ja edelleen kohti Haapajärveä.¹³⁷

Sahajärventien avointa peltomaisemaa kohti pohjoista. Sahajärvi pilkottaa puuston takaa tien oikealla puolella. Alue on ollut peltolina ja niittyinä jo 1700-luvulla. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Sahajärven puolestavälistä länteen kääntynyt tieyhteys on edelleen olemassa, osittain polkuina ja osittain rakentamisen alle jääneenä. 1800-luvulla tielinja jatkoi Sahajärven rantojen pohjoisosaan asti asuinrakennukselle sekä alueelle raivatuille pelloille ja niityille. Sahajärven länsirannan pelto- ja niittyalueet on raivattu ennen 1870-lukua.¹³⁸

Rakentamattomilta osiltaan Sahajärven ympäristössä korostuvat luonnonolosuhteet. Korkeusvaihtelut ovat paikoin voimakkaat. Kuva Salakoskenmäeltä. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

¹³⁶ Espoon karttapalelu, rakennustiedot.

¹³⁷ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790.

¹³⁸ Senaatin kartasto 1870-1871.

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Sahajärven ympäristö on osa paikallisesti merkittävää Nuuksion huvila-aluetta.¹³⁹

Sahajärven laskeva Salakosken uoma on räjäytetty kallion läpi. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

¹³⁹ Härö 1991, 305.

24. VANHA HISTANTIE

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Paikallinen käärytieyhteys Histan kartanolle
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - 1800-luvun alussa Nuuksion kylästä siirretyn Histan kartanon tie
 - Yhteys torpille
 - Histan kartanon maisema
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Ainutlaatuinen kartanotie
 - Tärkeä osa Nuuksion alueen historiallisen tieverkoston tuoreempaa osaa

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - 1800-luvun linjaus Heinästietä nykyiselle paikalleen siirretylle Histan tilalle
 - Hyvin säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Sorapinta
 - Soranottoaikka tielinjan pohjoisosassa
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - 1800-luvulla raivattu peltoalue, avoin maisemata osana maiseman reuna-alueella kulkevan tien maisemaa
 - Histan kartanon ympäristö

Kulttuurimaisema

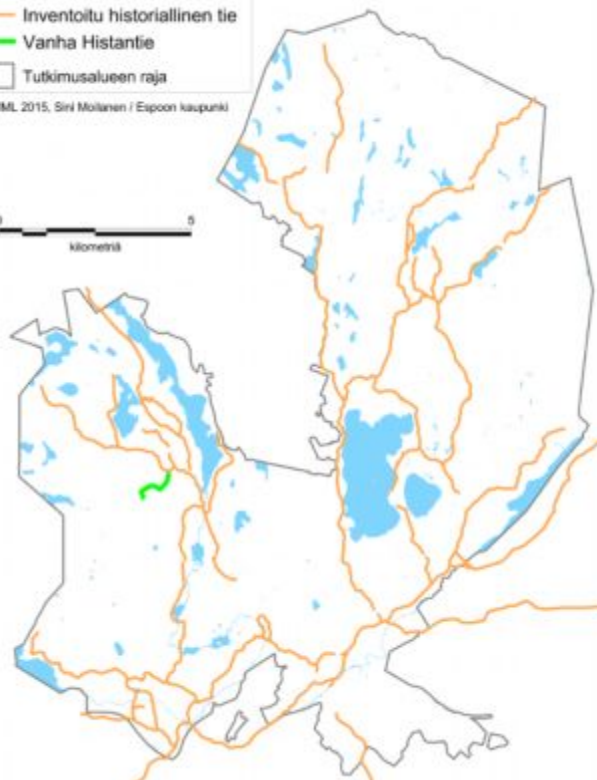
- **Tien merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa**
 - Paikallisesti merkittävä Histan kartanomaisema (224)
 - Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet
 - Hista, päärakennus (225)

Historialliset tied

- Inventoitu historiallinen tie
- Vanha Histantie
- Tutkimusalueen raja

© MML 2015, Sini Mollanen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Ajopolku, pihatieyhteys
 - Virkistys
 - Maatalous
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Kartanon liikkumisen painottuminen etelään on vähentänyt tien käyttöä huomattavasti
 - Vähälle käytölle jääneenä tien maisema on säästynyt suurilta muutoksilta

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Histan alueen rakentuminen Länsiradan rakentamisen myötä
- **Aistihavainnot**
 - Pitkät näkymät avoimille peltoalueille
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Histan historia alueen suurimpana kartanona
 - Vanha Histantie liittyy vahvasti Histan kartanon kulttuurimaisemakokonaisuuteen
 - Yksi Pohjois-Espoon parhaiten alkuperäisessä asussaan säilyneitä tieosuuksia

Linjaus ja maisema

Vanha Histantie on 1800-luvulle periytyvä, Nuuksion kylästä Histan kartanolle johtava yhteys.¹⁴⁰ Histan tila on siirretty nykyiselle paikalleen 1800-luvun alussa Nuuksion kyläkeskuksesta.¹⁴¹ Vanha Histantie kulkee pohjoisosastaan maiseman reunavyöhykkeellä pellon ja metsän rajalla. Tie on sorapohjainen. Peltomaisema avaa näkymiä pohjoiseen aina Sahajoelle asti. Etelässä tie kaartaa metsään. Metsäisen mäen laelta avautuu näkymät alavan laakson eteläpuolella olevalle Histan kartanomäelle ja laakson viljelyalueille, jossa peltoalueen keskellä kuljettaessa tietä reunustaa koivukuja.

Tien pohjoispäässä on kasvillisuuden valtaama kuoppa, joka on mahdollisesti palvellut tien ylläpitoa. Tielinjaus on ollut kärryillä kuljettava yhteys kartanon ja Nuuksi-on kylän välillä. Vanhan Histantien varrella on sijainnut myös torppa.¹⁴² Nykyisin Histan kartanolle johtaa Histantien ajotieyhteys etelästä, Nupurintieltä aivan Turun väylän kupeesta. Vanha Histantie on jäänyt sivutiekseksi Histantien toimiessa alueen pääyhteytenä. Vanhan Histantien sijainti maisemarakenteen reunavyöhykkeellä, tien asu ja tien maisema ovat säilyneet hyvin.

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Tie ohittaa metsäsaarekkeina tien varteen jäävät kaksi Nikulan historiallista asuinpaikkaa.¹⁴³ Histan uusrenesanssihenkinen kartano on paikallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Histan kartano avoimine viljelymaisemineen on paikallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä.¹⁴⁴

Metsäinen osuus Vanhasta Histantiestä.
(Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Näkymä koilliseen. Vanha Histantie kulkee maiseman rajavyöhykkeellä metsän ja pellon rajassa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Histan pihapiiriin johtaa idästä koivukuja. Mäeltä avautuu näkymä myös laakson eteläpuolella olevalle kartanolle.
(Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

¹⁴⁰ Senaatin kartasto 1870-1871

¹⁴¹ Härö 1991, 217.

¹⁴² Senaatin kartasto 1870-1871.

¹⁴³ Museovirasto 10/2016.

¹⁴⁴ Härö 1991, 217-218.

25. MAULANTIE-NIMETÖN POLKU- OSUUS-HANKALAHDENTIE (RATSUTIE OLLILAAN)

Historiallinen arvo

- Käytöt
 - Seudullinen ratsutie Nuuksiosta Vihdin Ollilaan
- Historiallinen todistusvoimaisuus
 - Menneisyydessä tärkeä pohjoinen yhteys Vihdiin
- Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus
 - Ainutlaatuinen ratsutieteyhteys, jonka merkitys seudullisena yhteytenä ei ole säilynyt
 - Tärkeä ja ainutlaatuinen osa historiallisen tietön päälinjoja

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- Linjaus
 - 1700-luvun ratsutielinjaus Nuuksiosta Ollilaan, polku 1800-luvulla raivatuille pelloille ja niityille
 - Ratsutielinjaus on mukailut nykyistä Hankalahdentietä sekä polkuyhteyttä olosuhteiden mukaan
- Yksityiskohdat
 - Sorapinta
 - Osin polkua
- Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys
 - Erämaataipale, jossa luonnonolosuhteet korostuvat
 - Nuuksion Pitkäjärvi

Kulttuurimaisema

- Teiden merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa
 - Maakunnallisesti arvokas Nuuksion erämaakylä- ja huvila-alue (16)
 - Paikallisesti merkittävät Nuuksion kylämaisema (277) ja Nuuksion huvilat (303)
 - Historialliset kylät: Noux, Sahaojan itäpuoli
 - Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet
 - Heikkilä (228), Maula (229), Konungs (230)
 - Jäniskallion maalaus

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Maulantie - nimetön polkuosuus - Hankalahdentie
- Tutkimusalueen raja

© MVL 2015, Sini Mollanen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Nykyarvo

- Käyttö
 - Hankalahdentie käytössä autotienä
 - Maulantie pihatie
 - Virkistys
 - Maatalous
- Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus
 - Ratsutieteyhteys on ollut mahdollista karummasakin maastossa ja myös taipaleettomassa erämaassa
 - Seudullinen merkitys kadonnut

Elämyksellisyys

- Virkistys
- Aistihavainnot
 - Järvinäkymät
- Identiteetti, paikan henki
 - Erämaamaisuus

Linjaus ja maisema

Ratsutie Nuuksiosta Vihdin Ollilaan on ollut tärkeä seudullinen yhteys. 1700-luvulla yhteys on kuvattu erikseen ratsutienä, mikä on korostanut matkan pituutta. Hevosella on voinut kulkea tiettömälläkin taipaleella, joten polun ura ei ole välttämättä ollut aina huomattava. Ratsupoluissa korostuu myös tien muuttuminen olosuhteiden mukaan. Kaatuneet puut tai kosteat kohdat on kierretty otollisemmasta kohdasta. Ratsutie Ollilaan on ollut tärkeä seudullinen yhteys jo 1700-luvulla.¹⁴⁵

Ratsutie Ollilaan alkaa Maulantieltä. Kuninkaan kartastossa 1776-1805 kuvattu tielinjaus mukailee Maulantietä ja yhtyy Konungsin pohjoispuolella nykyiseen Hankalahdentiehen. Senaatin kartastossa 1870-1871 ratsutielinjaus on kuvattu kulkemaan lähempänä Nuuksion Pitkäjärveä, nykyisen polun mukaisesti. Pohjoisin osa ratsutiestä mukailee Hankalahdentietä järven länsirannalla.

Kaksi tielinjausta perustuu erilaisiin tulkintoihin. Nykyistä Hankalahdentietä mukaileva linjaus on ollut helppoa maastossa Sahaajan purouoman rannoilla olevien niitty- ja peltoalueiden sekä metsän rajassa kulkeva linjaus. Kuninkaan kartastossa tielinjaus on kuvattu kulkemaan nykyisen Hankalahdentien mukaisesti. Konungsin pohjoiseen kulkeva linjaus on jatkunut vanhalta talonpaikalta suoraan pohjoiseen ja yhtynyt myöhemmin nykyisen Hankalahdentien mukaiseen linjaukseen. Senaatin kartastossa polkuyhteys on kuvattu kulkemaan lähempänä Nuuksion Pitkäjärven rantaa. 1803-1807 kartassa kuvataan molemmat kärrytieteyhteydet, sekä Sahaohjaa mukaileva nykyisen Hankalahdentien mukainen yhteys että nykyisen Maulantien mukainen yhteys.

¹⁴⁶

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Kuten muutkin alueen historialliset tielinjat, Ratsutie Ollilaan alkaa historiallisen Nuuksion kylän alueelta.¹⁴⁷ Tielinja sijoittuu Nuuksion Pitkäjärven rannalla olevalle paikallisesti ja maakunnallisesti arvokkaalle Nuuksion erämaakylän ja huvila-alueelle.¹⁴⁸ Nuuksion Pitkäjärven länsirannalla, lähellä Ollilan Ratsutien linjausta sijaitsee Nuuksion jäniskallion kalliomaalaus.¹⁴⁹ Vuonna 2010 Nuuksion alueella tehdyssä inventoinnissa löydettiin Nuuksio Pitkäjärven pohjoispäässä Haukkalamentien varrelta noin 20 metrin pituinen 1,5 metriä leveä polku, jonka arvellaan olevan osa Ollilan Ratsutietä.¹⁵⁰

Hankalahdentie erkanee Heinästien ja Brobackantien risteyksestä Sahaajan yli pohjoiseen. (Sini Moillanen/Espoon kaupunki)

Hankalahdentie mukailee topografiaa. (Sini Moillanen/Espoon kaupunki)

¹⁴⁵ Fonseen 1750. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790.

¹⁴⁶ Nuuksio Noux 1803.

¹⁴⁷ Nurminen 2000.

¹⁴⁸ Härö 1991, 305-308. Kuusisto & Rinkinen 2012, 90.

¹⁴⁹ Museovirasto 10/2016.

¹⁵⁰ Museovirasto 10/2016. Manninen & Hertel 2010, 40-44.

26. TIE NUUKSION SAHALLE

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Paikallinen sahatie 1700-luvulla
 - Kärkytie
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Käyttötarkoituksensa vuoksi sahatien oli oltava sellaisessa kunnossa, että lastin kuljettaminen oli mahdollista
 - Vesivoiman käyttö on ohjannut sahan otolliselle paikalle
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Ainutlaatuinen sahatie Nuuksion alueella
 - Harvinainen, käytöstä jäänyt tierauanio

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - 1700-luvun kärkytielinjaus Heinästieltä Sahaojassa olleelle sahalle
 - Hyvin säilynyt linjaus
 - Polkuosuus tierauanio
- **Yksityiskohdat**
 - Eteläinen Sahaojantie pihatietä
 - Maiseman reuna-alueella kulkeva polku
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Sahaojan varren avoin, pitkään käytössä ollut peltomaisema
 - Jokivartta ja maastonmuotoja mukaileva tiepohja
 - Sahan jäänteet osana alueen historiaa

Kulttuurimaisema

- **Tien merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa**
 - Paikallisesti merkittävä Nuuksion huvila-alue (303)
 - Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet
 - Paikallisesti merkittävät Nuuksion huvilat (303)
 - Sahan jäänteet

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Tie Nuuksion sahalle
- Tutkimusalueen raja

© MML, 2015, Sini Mollanen / Espoon kaupunki

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Sahaojantie pihatie
 - Käyttämätön tierauanio
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Vesivoiman käyttö osa teollisuuden historiaa
 - Sahaustoiminnan loputtua tien käyttö hiipui

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Tierauunion kunnioittamisen rajoissa potentiaalia matkailuun ja virkistykseen
- **Aistihavainnot**
 - Sahaoja ja ojan takaa avautuva peltomaisema osana tien maisemaa
 - Luonnon valtaama tielinja
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Vesivoima ja saha osana teollisuuden historiaa, historiallinen jäänne työn maisemasta ja tuotannosta. Sahaustoiminnan loputtua sahatie jäi käytöstä sivuun.
 - Tie on yksi Pohjois-Espoon parhaiten alkuperäisessä asussaan säilyneitä tieosuuksia

Linjaus ja maisema

Sahajärvestä laskevan Sahaojan suulla on ollut Espoon kartanon saha 1700-luvulta.¹⁵¹ Käräytelinjaus Nuuksion kylästä sahalle on mukaillut maaston muotoja kulkien kaakko-luoteissuuntaisesti Sahaojaa mukaillen. Sahalta on ollut polkuyhteys edelleen nykyisen Soopakantien (Sågbackvägen) mukaisesti etelään nykyiselle Histan-tielle. Nykyinen Soopakantie mukailee 1803 kartassa kuvattua peltokaistaletta, joka on samalla toiminut kul-kureittinä. Soopakantietä mukaileva polkuyhteys on ku-vattu myös Kuninkaan kartastossa.¹⁵²

Sahatie on ollut alueen päätie sahan toiminta-aikana. Sahatien kunto on ollut käräyillä ajettava, sillä puuta-varan kuljettaminen sekä raaka-aineena että sahattuna tuotteena on täytynyt onnistua sujuvasti. Tukkien kul-jettaminen on ollut talvella helpompaa kuin kesällä.¹⁵³ Sahaojan suulla on edelleen muinaisjäänneksi rauhoitettuja jäänteitä sahasta ja pärehöyläamöstä.¹⁵⁴ Nuuksion sahatie on polkuosuudeltaan käytöstä jäänyt kulttuurihistoriallisesti merkittävä tieraunio. Tie on hy-vin paikannettavissa, mutta sen uhkana on umpeenkas-vu.

Alueella on ollut avointa maisemaa jo 1700-luvul-la. Sahaojan varsi on ollut avointa niitymaisemaa.¹⁵⁵ 1800-luvulla koko ojan varsi ja sahatie ympäristö on raivattu pelloksi ja niityiksi.¹⁵⁶ Nuuksion sahatie on jää-nyt käytöstä sahan lopetettua toimintansa. Tiepohja on suhteellisen hyvin nähtävissä ja seurattavissa maas-tossa. Alueen metsänhoidolliset toimenpiteet ovat vai-kuttaneet maisemaan paljon. Istutetut monokulttuuri-metsät hallitsevat maisemaa avointen peltomaisemien sijasta. Alueella on tehty myös pienimuotoisia hakkuita. Tie on kuitenkin säilyttänyt linjansa ja muotonsa, vaikka paikoin istutetut kuuset ovat osaksi tiepohjalla. Jäljis-tä päätellen tiepohja on kauriiden ahkerassa käytössä. Eteläisimmässä osassaan tie kulkee Sahaojan varressa koivikon kupeessa. Ojan tuntumassa aukeaa näkymiä Hankalahdentielle ja puron pohjoisrannalla oleville pel-loille. Eteläisimmästä osasta tieraunio jatkuu Sahaojan-tienä. Osa linjauksesta on jäänyt uuden rakentamisen alle.

Näkymä kaakkoon. Tiepohja on paikoin vahvasti kasvillisuuden val-taama, mutta erotettavissa silti maastossa. Vasemmalla näkyy koi-vujen reunustama Sahaoja, sekä ojan toisella puolella peltoalueen koillisreunalla kulkeva Hankalahdentie. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Kosteaa kohta sahatiellä. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

¹⁵¹ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Kuisma 1983, 211.

¹⁵² Nuuksio Noux 1803. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805.

¹⁵³ Mauranen 1999, 42.

¹⁵⁴ Rostedt 2007, 37-38.

¹⁵⁵ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805.

¹⁵⁶ Senaatin kartasto 1870-1871.

Sahatien alkuosa haarautuu Heinätiestä pohjoiseen Sahaojantienä avoimen peltoalueen reunalta, postilaatikoiden kohdalta oikealle. Sahaojan laakson viljelumaisema näkyy Heinästielle asti. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Näkymä kaakkoon. Sahaoja jää koivikon vasemmalle puolelle. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Sahatie yhtyy Histantiehen Nouxin Sahaohjan länsipuolisen historiallisen kyläpaikan länsipuolella. Tien läheisyyteen jää tielinjasta lounaaseen Nikulan historiallinen asuinpaikka. Toinen asuinpaikka on Soopakantien länsipuolella oleva Saviniityn asuinpaikka. Sahakoskessa on nähtävissä sahan ja pärehöyläämön jätteitä.¹⁵⁷ Sahan alue jää paikallisesti merkittävälle Sahajärven rantojen Nuuksion huvila-alueelle.¹⁵⁸ Tie sahalle on ainutlaatuinen säilynyt tiepohja, joka kertoo alueen teollisesta menneisyydestä.

¹⁵⁷ Museovirasto 10/2016. Rostedt 2007, 37-38.

¹⁵⁸ Härö 1991, 305

27. FORSBACKANTIE-MUSTANPURONTIE-MYRSKYLÄNTIE-HERRBACKANTIE

Historiallinen arvo

- Käytöt
 - Tärkeä paikallinen polkuyhteys Espoonkartanon ja Nuuksion kylän välillä
- Historiallinen todistusvoimaisuus
 - Lähes yhtenäisenä säilynyt linjaus kahden kylän välillä
- Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus
 - Ainutlaatuinen yhteys Nuuksioon
 - Tyypillinen ja tärkeä osa historiallisen tiestön päälinjoja
 - Vähäiselle käytölle jääneenä säilynyt edustavana
 - Polkuosuudet käytöstä jääneinä säilyttäneet rakenteensa

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- Linjaus
 - 1700-luvun linjaus Espoonkartanosta Vanhaan-Nuuskioon
 - Turunväylä ja Nupurintie katkaisevat linjauksen yhtenäisyyden
 - Hyvin säilynyt linjaus
- Yksityiskohdat
 - Eteläisin osa Forsbackantietä ajotienä olevaa hiekkatietä, Forsbackan kohdalla tie kapenee heinittyneeksi poluksi
 - Mustanpurontie ajopolku levenee asuinalueen autotieksi
 - Alikulku Turunväylän ali
 - Myrskymäentie hiekkapintainen autotie, Herrbackantien kivinen heinittynyt polku ja pohjoisosastaan ajotie
 - Mustanpuron ylittävä puukantinen silta Vadspångissa
 - Mustanpuron ylittävä puukantinen, kallioille perustettu silta Forsbackan pohjoispuolella
- Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys
 - Pitkään käytössä olleet avoimet peltoalueet
 - Merkittävät luonnonolosuhteet, vesistöjen läheisyys, kosteikko- ja järviympäristö
 - 1800-luvulla järvien ja jokien rannoilta raivattu ja peltoalueita yhä avoinna
 - Svartbäckträsketin rakentamaton alue
 - Maisemallisesti hyvin ja monipuolisena säilynyt linjaus

Kulttuurimaisema

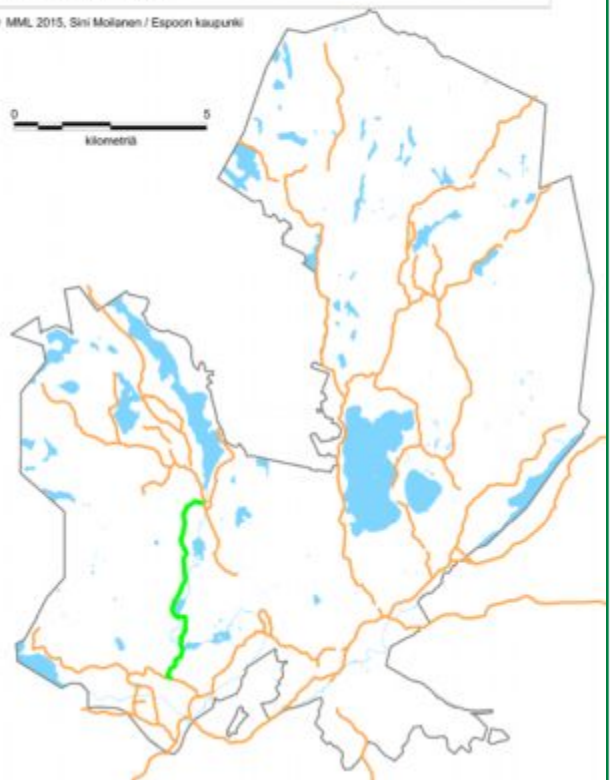
- Teiden merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa
 - Valtakunnallisesti merkittävä Espoonkartanon alue
 - Maakunnallisesti arvokas Espoonkartanon kulttuurimaisema (3)
 - Paikallisesti merkittävät Espoonkartanon (9), Järvikylän (5) ja Sperringin (18) kulttuurimaisemat

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Forsbackantie - Mustanpurontie - Myrskyläntie - Herrbackantie
- Tutkimusalueen raja

© MML, 2015, Sini Mollanen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

- Historialliset kylät: Sperrings
- Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet
 - Sperrings (19), Forsbacka (25)

Nykyarvo

- Käyttö
 - Osin autotienä
 - Virkistys, pyöräily, ratsastus
 - Maatalous
- Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus
 - Tiehistorian kaikki vaiheet ovat näkyvissä tien linjan käytöissä ja fyysisessä olomuodossa
 - Linjaus on alueen merkittävä historiallinen yhteys, tärkeä osa maisemaa

Elämyksellisyys

- Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus
 - Autoliikenteeltä rauhoittuneet reitit saneet uusia käyttöjä virkistyksessä
 - Mahdollinen asemanseutu Länsiradan myötä
- Aistihavainnot
 - Järvi- ja kosteikkonäkymät
 - Jokimaisema
 - Kaksi viehättävää siltapaikkaa
 - Turunväylä ja Nupurintie vaikuttavat Mustanpurontien alueella voimakkaasti tien maisemaan ja äänimaisemaan
- Identiteetti, paikan henki
 - Käyttämättömyys osana tien nykyistä luonnetta
 - Kahden tärkeän kylän yhdistänyt tielinja
 - Mustanpurontie on yksi Pohjois-Espoon parhaiten alkuperäisessä asussaan säilyneitä tieosuuksia

Forsbackantietä etelään. Viljelyalueet kiertävät Kvarnträskin pohjoisrantoja (kuvassa vasemmalla) ja jokilaaksoa (kuvassa oikealla). (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Vadspångin myllypaikka 1982.
(Erkki Härö/Espoon kaupunginmuseo)

Linjaus ja maisema

Sorapintainen Forsbackantie kääntyy Peringissä Peringintieltä pohjoiseen ja ohittaa Peringin päärakennuksen. Tie ylittää Kvarnträskiin laskevan joen, kulkee Vadspångin avoimen peltomaiseman halki takaisin metsään ja yhtyy pian Forsbackan kartanon pihapiiriin, jonka ohi tie jatkuu kapeana, hiekkaisena, keskeltä ruohottuneena ajopolkuna, jonka ajoneuvoliikenne on rajoitettu puomilla. Tielinja kulkee jokilaaksoa reunustavan peltoalueen ja metsän rajalla, maiseman reunavyöhykkeellä. Puiden takaa avautuu näkymiä viljelyalueille.

Svartbäckträsketin eteläpuolelta tie ylittää etelään virtaavan viehättävän joen puista kaiteetonta siltakantta pitkin. Joki on kapea ja sen reunat tällä kohtaa kallioiset, joten ylityspaikka on luonnollinen. Sillalta avautuu vihreä näkymä järvelle pohjoiseen sekä jokilaaksoon ja Forsbackan peltoalueille etelään. Tässä kohtaa 1700-luvun läntisempi linjaus on yhtynyt Forsbackantien linjaan.¹⁵⁹ Mustanpuronjärven länsipuolelta pohjoiseen tie jatkuu kapeana, ruohottuneena polkumaisena yhteytenä.

Linjasta eroaa Svartbäckträsketin keskivaiheilla vanha niittypolkuyhteys Takapellolle. Takapelto on laaja perinneympäristö jossa on arvokasta niittykasvillisuutta sekä runsaslajinen perhosekanta.¹⁶⁰ Alue on ollut 1800-luvun puolenvälin jälkeen lähinnä niittyinä, jotka on 1900-luvulle tultaessa muutettu peltoalueiksi. Rehevällä alavalla rantaniityllä Mustanpurontien ajopolku muuttuu heinittyneeksi. Vadelma- ja ruusupensaat kasvavat vanhalla tielinjalla. Mustanpuron tie kulkee vanhan tilakeskuksen pihapiirin läpi.

Kvarnträsketiin laskevan joen ylittää puukantinen silta Vadspångissa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

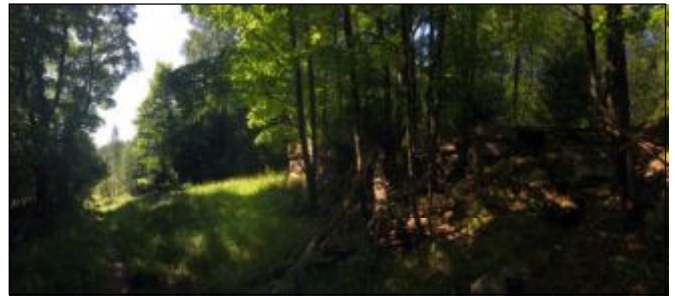
¹⁵⁹ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805.

¹⁶⁰ Lampinen & Annala 2014, 58-59.

Forsbackantie muuttuu kevyenliikenteen reitiksi Forsbackan päärakennuksen länsipuolella. Tie kulkee avoimen peltomaiseman reunalla ja sukeltaa pohjoiseen, maiseman reunavyöhykkeelle. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Mustanpurontie levenee ja paranee raunioituneen tilakeskuksen kohdalla autolla ajettavaksi. Tie jatkaa kulkuaan kohti pohjoista maaston muotoja mukaillen. Luoteeseen nousee jyrkkä metsäinen rinne, joka laskee edelleen tien koillispuolelle kohti Svartbäckträsketiä. Äänimaisema muuttuu, sillä alavaa jokilaaksoa pitkin Turun moottoritien liikenteen äänet kantautuvat alueelle hyvin. Kapea tie yhtyy asuinalueen tiehen. Linja ohittaa asuinalueen ja alittaa moottoritien. Turunväylän pohjoispuolella hiekkatien maisema on muuttunut. Turunväylä, ja pohjoisemmassa asuinrakentaminen sekä tielinjan katkaiseva Nupurintie hallitsevat maisemaa.

Mustanpurontietä etelään. Tielinja halkoo vanhaa tilakeskusta. Tien länsipuolella on navetan rauniot, itäpuolella asuinrakennuksen rauniot ja puutarhan jäänteet jäävät lehtipuiden katveeseen. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Myrskymäentiestä Tomtbackan pohjoispuolelta kääntyy Herrbackantie länteen. Herrbackatien läntinen osuus on huonossa kunnossa. Linjaus on kapea ja kivikkoinen ja käytössä ratsastusreitteinä. Stenhallan talon eteläpuolella kivikkoinen linjaus yhtyy pihoihin johtaamaan hiekkaiseen kapeaan, mutta hyväkuntoiseen tiehen. Linjaus yhtyy Nuksion kylään ja peltomaisemaan 1800-luvun linjauksen mukaan. 1700-luvulla tielinja on yhtynyt nykyiseen Brobackantiehen pohjoisempana, Nuksion kylän kohdalla.¹⁶¹

Forsbackantien linjaus on nähtävissä 1700-luvun Kuninkaan kartastoissa sekä 1870-luvun Senaatin kartastossa. Tie on yhdistänyt Espoonkartanon Forsbackaan, Nupuriin ja edelleen Nuksioon. Kuninkaan tiekartastossa 1790 Träskbystä Loojärven kärretyistä lähtee pohjoiseen kaksi Svartbäckträsketissä yhdistynyttä

linjaa. Näistä itäisempi mukailee nykyistä Forsbackantietä. Peringin pohjoispuolella oleva laaja yhtenäinen peltoalue sekä Forsbackan ja Vadspångin maatalousalueet ovat olleet käytössä jo 1700-luvulla samoin kuin Nupurinjärven ja Svartbäckträsketin ympäristön pelto- ja niittyalueet. Etenkin Svartbäckträsketin ympäristössä avoimet maatalousalueet ovat kasvaneet umpeen. Nupurinjärven länsipuolella 1800-luvun laajan pelto- ja niittyalueen samoin kuin niiden keskellä kulkeneen tielinjan luonne on muuttunut vahvasti Turunväylän ja Nupurintien sekä alueen rakennuskannan myötä.¹⁶²

¹⁶¹ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Senaatin kartasto 1870-1871.

¹⁶² Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Senaatin kartasto 1870-1871.

Mustanpurontietä luoteeseen. Turuntie mukailee Mustanpurontien pohjoisen osan linjaa. Maisema on voimakkaasti muuttunut ja moottoritie hallitsee myös äänimaisemaa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Ainakin jo 1700-luvulla pelto- ja niittyalueina käytössä ollut avoin maisema avautuu Herrbackantien laelta. Koillisessa näkyy Brobackantien varressa oleva navetta. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Kohtaaminen tiellä, Vandspångin torppa vuonna 1914. (Espoon kaupunginmuseo)

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Forsbackantie alkaa valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävältä Espoonkartanon maisema-alueelta.¹⁶³ Paikallisesti merkittävällä Sperringsin maisema-alueella sijaitsee Sperringin mielenkiintoinen päärakennus. Sperrings on myös historiallinen kylämäki, jossa on kivikautisia asuinpaikkoja.¹⁶⁴ Kivikautisia asuinpaikkoja on tasaisesti koko tielinjan matkalla.¹⁶⁵ Tien varrella on ollut Peringin lisäksi 1700-luvulla muutamia talonpaikkoja.¹⁶⁶ Tien pääasiallinen tehtävä on ollut kuitenkin yhdistää Espoonkartano Nuuksion alueeseen suoraan, jottei matkoja tarvinnut taittaa kirkon kautta.

Forsbackan päärakennus on paikallisesti merkittävä, yhtenäinen tilakeskus. Tien maisemaan kuuluva päärakennus on erikoinen.¹⁶⁷ Linjauksen pohjoispäässä oleva Stenhallan talo on rakennuksena vaatimaton, mutta sen historiallinen arvo yhteisöllisenä kokoontumispaikkana ja järjestötalona on huomattava. Stenhalla on Espoon vanhin nuorisoseurantalo.¹⁶⁸

Forsbackantietä pohjoiseen. Vasemmalla istutettua koivikkoa, oikealle jää metsäinen mäki. Tie kulkee pääasiassa maiseman reunavyöhykkeellä metsän ja avointen peltomaisemien rajalla. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

¹⁶³ RKY 2009, Kuusisto & Rinkinen 2012, 89.

¹⁶⁴ Härö 1991, 33-34. Museovirasto 10/2016.

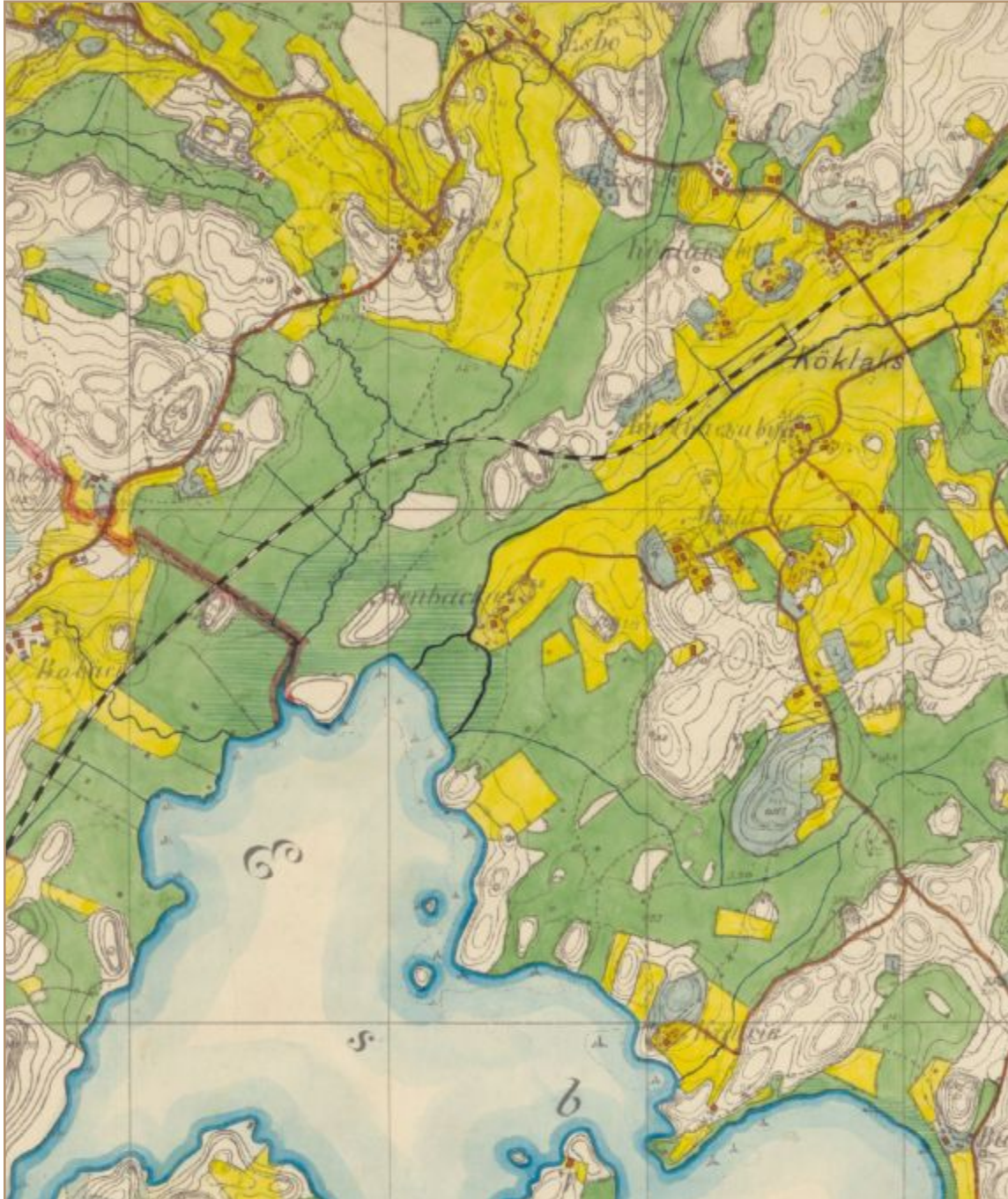
¹⁶⁵ Museovirasto 10/2016.

¹⁶⁶ Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790.

¹⁶⁷ Härö 1991, 40.

¹⁶⁸ Härö 1991

Espoonkartano - Järvikylä

Ote Senaatin kartastosta 1870-1871.

28. HIEKKARATA

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Rantaradan rakennustyömaan maa-aineskuljetukset 1800- ja 1900-lukujen taitteessa
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Osa monimuotoisen liikenneverkon kehitystä
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Ainutlaatuinen osa 1900-luvun liikenneverkon rakentumista
 - Paikallinen yhteys, valtakunnallinen merkitys

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - 1903 valmistuneen rantaratatyömaan soranotto paikalle johtanut työmaarata, Jäpbackalta Järvikyläntielle
 - Hyvin säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Sorapinta
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Järvikylän alueen avoin, pitkään käytössä ollut peltomaisema
 - Hjärtbackan pohjavesilampi vanha sorakuoppa, joka on osa hiekkaradan menneisyyttä ja maisemaa
 - Voimalinjat
 - Maisemallisesti hyvin säilynyt erikoistie

Kulttuurimaisema

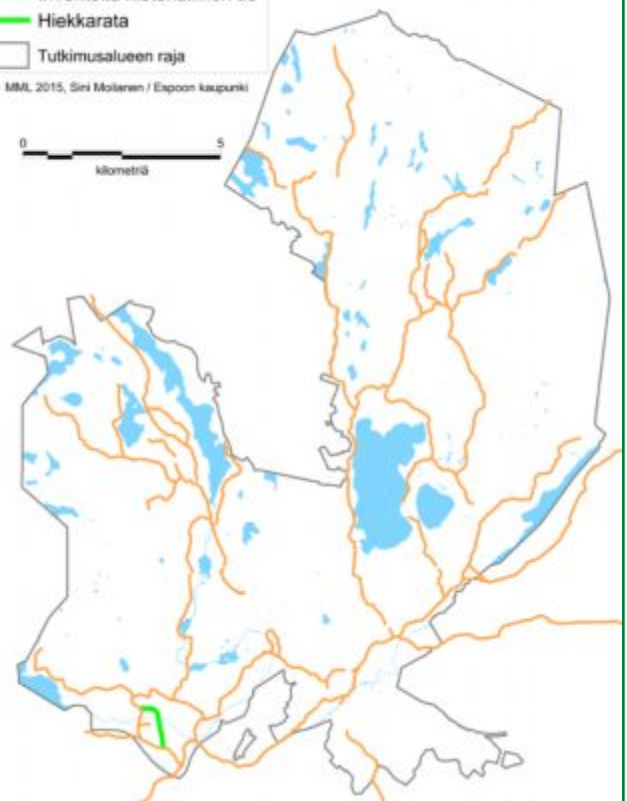
- **Tien merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa**
 - Valtakunnallisesti merkittävä Espoonkartanon alue
 - Maakunnallisesti arvokas Espoonkartanon kulttuurimaisema (3)
 - Paikallisesti merkittävät Espoonkartanon (9), Järvikylän (5) ja Sperringin (18) kulttuurimaisemat

Historialliset tied

- Inventoitu historiallinen tie
- Hiekkarata
- Tutkimusalueen raja

© MML 2015, Sini Mollanen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Autotie
 - Virkistys, ratsastus
 - Sorakuopalla uimaranta
 - Maatalous
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Suora vanhan radan mukainen linjaus

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Virkistys, ratsastus
 - Potentiaalia kehittämiseen Espoonkartanon alueella
- **Aistihavainnot**
 - Avautuvat näkymät laajalle yhtenäiselle pelto-alueelle
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Espoonkartanon kulttuurimaisema
 - Uudempaa kerrostumaa alueen tiestössä

Linjaus ja maisema

Hiekkarata on suoralinjainen yhteys Järvikyläntieltä Järpbackalle. Eteläinen osa on aivan suora, etelä-pohjoissuuntainen, ja loppuosastaan tie kääntyy länteen Järpbackan soranottopaikalle. Hiekkarata kulkee tasaisella maalla avoimen peltoalueen keskellä. Korkeusvaihtelut tien alku- ja loppupäässä ovat hyvin huomaamattomia. Pensaiden valtaamien reunojen takia näkymät avoimille Järvikylän peltoalueille ovat paikoin estyneet. Keskivaiheilla, tien länsipuolella on näkymiä rajaava metsäisempi kohta. Tie ylittää Mankinjoen, mutta ylitys ei näy tielle. Tie yhtyy Halujärventiehen pohjoisessa. Hiekkaradalta on yhteys Järpbackan soranottopaikalle, johon on muodostunut uimapaikkana käytössä oleva pohjavesilampi.

Osa nykyisestä Kuninkaankartanontiestä on myös vanhaa hiekkaradan pohjaa. Hiekkarata ajoittuu 1900-luvun alkuun, sillä sitä ei ole piirretty Senaatin kartastoon, vaikka suunniteltu Rantarata kartassa on jo piirretty. Tästä voidaan olettaa Rantaradan piirretyksi suunnitelmien pohjalta. Hiekkarata on rakennettu Rantaradan rakennustöitä varten. Järnbackasta on kaivettu hiekkaa, josta sitä on kuljetettu hiekkarataa pitkin etelään.¹⁶⁹ Hiekkaradan käyttö loppui, kun raiteiden pohjamateriaali vaihtui hiekasta soraan ja sepeliin. Näin radan pohja jäi muun liikenteen käyttöön.¹⁷⁰ Tielinjaus on suora ja peltoalueita halkova. Tietä reunustaa voimalinjat.

Ote 1939 kartassa, jossa näkyy merkintä *Ent. ratavalli*.

¹⁶⁹ Härö 1991, 20.

¹⁷⁰ Tervonen 2012.

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Hiekkaradan alue lukeutuu osaksi valtakunnallisesti merkittävää Espoonkartanon rakennettua kulttuuriympäristöä sekä maakunnallisesti merkittävää Espoonkartanon maisemakokonaisuutta.¹⁷¹ Hiekkarata halkoo Sperringin kylän maisemakokonaisuutta, Järvikylän kylä- ja viljelymaisemaa sekä Espoonkartanon maisemakokonaisuutta, jotka yhdessä muodostavat avoimen laajan viljelymaisemakokonaisuuden. Träskbyn hirsinen koulurakennus jää Hiekkaradan eteläpäähän.¹⁷²

Hiekkarata pohjoisesta etelään. Sähkölinjat ovat hallitseva osa maisemaa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Hiekanotto paikalle pohjavesialueelle on muodostunut lampi. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

¹⁷¹ RKY 2009, Kuusisto & Rininen 2012, 89.

¹⁷² Härö 1991, 20-26, 33

29. VANHA FINSSINTIE-JÄRVIKY-LÄNTIE-VANHA JÄRVIKYLÄNTIE (MERITIE)

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Valtakunnallisen yhteyden sivuhaara, aikansa päätie
 - Kärkytie
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Tärkeä osa Raaseporin linnalta Hämeen linnalle kulkeneen Meritien itäistä linjausta
 - Espoonkartanon merkitys liikenteellisenä solmukohtana korostuu
 - Finssin kestiekievari on palvellut pitkän matkan kulkijoita Suuren Rantatien ja Meritien risteyksessä
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Ainutlaatuinen valtakunnallinen yhteys
 - Tyypillinen, uusien yhteyksien myötä vähemmälle käytölle jäänyt historiallinen päätielinja

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - Keskiaikainen linjaus Espoonkartanosta Suurelta Rantatieltä Vihdin Nummelaan
 - Kuninkaankartanontie ja Lapinkyläntie katkaisee linjausta
 - Melko hyvin säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Vanha Finssintie sorapintainen
 - Järvikyläntie ja Vanha Järvikyläntie asfalttipintaisia
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Espoonkartanon avoimet, pitkään käytössä olleet avoimet peltoalueet osana tien maisemaa
 - Lapinkyläntie katkaisee vanhaa tielinjaa

Kulttuurimaisema

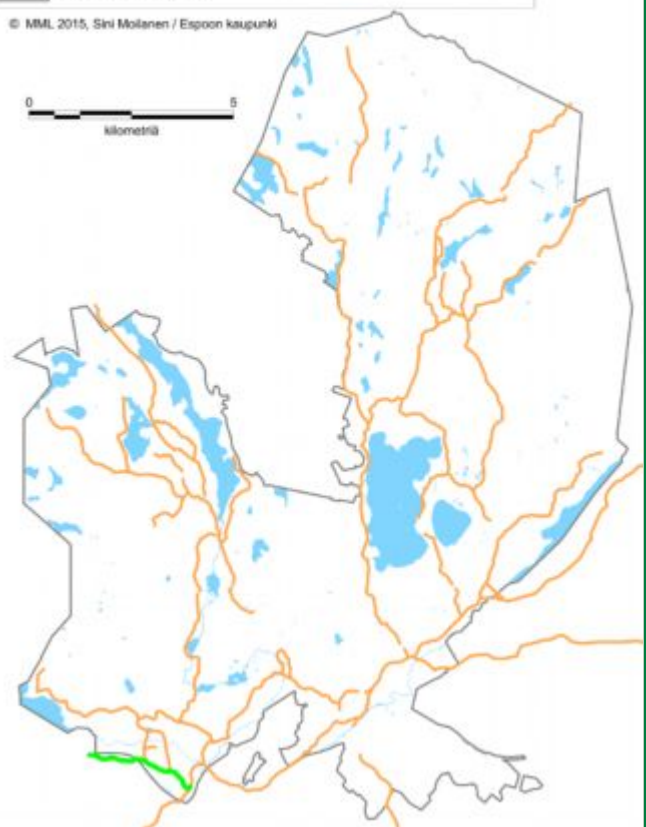
- **Teiden merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa**
 - Valtakunnallisesti merkittävä Espoonkartanon alue
 - Maakunnallisesti arvokas Espoonkartanon kulttuurimaisema (3)
 - Paikallisesti merkittävä Finssin maisemakokonaisuus (20), Espoonkartanon maisemakokonaisuus (9), Järvikylän maisemakokonaisuus (5)
 - **Historialliset kylät:** Mankby, Träskby
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Finssin kestiekievarirakennus (22), Träskbyn koulu (8)

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Vanha Finssintie - Järvikyläntie - Vanha Järvikyläntie
- Tutkimusalueen raja

© MML 2015, Sini Mollanen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Autotie, virkistys
 - Finssinmäen pihatie
 - Maatalous
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Tielinjaus on osana arvokasta kerroksellisesti kehittyntä maisemakokonaisuutta

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Potentiaalia matkailun ja virkistysten kehittämiseen Espoonkartanon alueella
- **Aistihavainnot**
 - Pitkät näkymät
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Seudullisen ja valtakunnallisen yhteyden merkitykset alueen kehittämiseksi ovat ilmeiset

Linjaus ja maisema

Vanha Finssintie, Järvikyläntie sekä Vanha Järvikyläntie ovat Suuresta Rantatiestä erkaantuneen Meritien itäisen haaran eteläisin osa. Meritie on johtanut Hämeen linnasta Vihtiin ja edelleen kaakkoon Espooseen sekä lounaaseen Virkkalaan. Tie on ollut tärkeä yhteys Hämeenlinnalta Raaseporin linnalle ja se ajoittuu ainakin 1500-luvulle.¹⁷³ Teiden nykyinen linjaus mukailee 1700-luvun kartoille piirrettyä linjaa.¹⁷⁴ Espoon alueella oleva Meritien linjaus ja maisema ovat hyvin säilyneet, vaikka muutama uusi tielinjaus katkaiseekin Meritien linjaa.

Vanhalta Finssintieltä on pitkät näkymät viljelyalueiden yli länteen. Tie kulkee maiseman reunavyöhykkeellä. Taustalla koivikon vasemmalla puolella peltoalueiden keskellä kulkee Kuninkaankartanontie. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Vanha Finssintie erkanee Suuresta Rantatiestä eli Kuninkaantiestä Espoonkartanossa Finssintien ja Finssinmäen risteyksessä. Suuren Rantatien ja Meritien risteyksen tuntumassa on sijainnut Finssin kestäkievari.¹⁷⁵ Tie kulkee aluksi kasvillisuuden täyttämänä kapeana linjana asuintalojen ohitse, jossa tie sijoittuu viljelymaiseman reunavyöhykkeelle. Meritien linja jatkuu Järvikyläntienä. Linjauksen katkaisee tässä kohtaa Kuninkaankartanontie. Järvikyläntie nousee pienen mäen saattelemana ohi Hiekkaradan risteyksen ja jatkuu kumpuilevan viljelymaiseman lounaislaidalla. Ennen Halujärventien risteystä Järvikyläntie nousee mäen harjanteelle.

Järvikyläntietä länteen Hiekkaradan risteyksen kohdalta. Hiekkaradantie haarautuu sähkölinjojen suunraisesti pohjoiseen. Peltoalueen toisella laidalla näkyy Halujärventien ja Vanhan-Hommaksentien varren rakennuskantaa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Järvikyläntien varren pihapiirit sulautuvat tien maisemaan luoden ainutlaatuista tunnelmaa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Tielinja ylittää nykyisen Lapinkyläntien ja jatkaa Vanha Järvikyläntienä. Vanha Järvikyläntie kohoaa mäen laelle ja laskeutuu kaarrellen alas. Matkan varrella on metsää, sähkölinjan ja hakkuuaukean avointa maisemaa sekä asuin- ja hevostalousrakentamista. Pitkä loiva metsäinen mäki laskeutuu kohti avointa peltomaisemaa, jota halkoo Lapinkyläntie. Meritien linja jatkuu Kirkkonummen puolella Rajatienä.

Vanhaa Finssintietä Finssissä pohjoiseen. Kasvillisuus on vallannut yhteyden vähän käytettyä osaa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

¹⁷³Rahkonen 2014, 31.

¹⁷⁴Fonseen 1750. Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805.

¹⁷⁵Härö 1991, 37.

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Meritie alkaa Mankbyn historiallisen kylätontin reuna-alueelta Espoonkartanosta. Järvikylässä Järvikyläntie sivuaa Träskbyn kylätonttia.¹⁷⁶ Järvikyläntie halkoo valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävän Espoonkartanon maisema-alueetta.¹⁷⁷ Järvikyläntie rajaa etelästä paikallisesti merkittäväksi nimettyä Järvikylän kylämaisemaa.¹⁷⁸ Meritie on maakunnallisesti merkittävä historiallinen tielinjaus.¹⁷⁹

Näyttävä tammi Järvikyläntien varrella. Aidat ja kasvillisuus rajaavat pihapiirejä Järvikyläntiestä. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

¹⁷⁶ Nurminen 2000.

¹⁷⁷ RKY 2009.

¹⁷⁸ Härö 1991, 20.

¹⁷⁹ Rahkonen 2014, 30-32.

30. HALUJÄRVENTIE-VANHAN HOMMAKSEN TIE-LOOJÄRVENTIE

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Seudullinen ja paikallinen kärrytie
 - Yhteys Meritielle ja Suurelle Rantatielle sekä Espoonkartanoon
 - Yhteys Kirkkonummen Kauhalan kylään
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Tärkeä osa Espoonkartanon historiallista tieverkkoa
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Edustava osa seudullista yhteyttä
 - Hyvin säilynyt linjaus ja yhteys maisemaan
 - Ainutlaatuiset, vaikuttavat luonnonolot

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - 1700-luvun linjaus Järvikylästä Loojärvelle ja Kirkkonummen Kauhalan kylään
 - Hyvin säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Sorapintainen
 - Mankinjoen ylittävä puukantinen silta Halujärventiellä
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Järvikylän avoin peltomaisema, Loojärventien metsäinen osuus
 - Tie kulkee pääasiassa maiseman reunavyöhykkeellä metsän ja pellon rajalla
 - Utbergan kalliojyrkäne huomattavana osana tien välitöntä maisemaa
 - Paikoin vaikuttavat luonnonolot
 - Mankinjoki osana Halujärventien maisemaa
 - Maisemallisesti hyvin säilynyt

Kulttuurimaisema

- **Teiden merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa**
 - Valtakunnallisesti merkittävä Espoonkartanon alue
 - Maakunnallisesti arvokas Espoonkartanon kulttuurimaisema (3)
 - Paikallisesti merkittävät Träskbyn kylämaisema (5) ja Utbergan kartanomaisema (2)
 - **Historialliset kylät:** Träskby
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Sångars (7), Guss (Lill-Guss) (6), Erkulla (4), Utberga (3), Niemi (1)

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Halujärventie - Vanha Hommaksentie - Loojärventie
- Tutkimusalueen raja

© MML, 2015, Sini Molanen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Autotie
 - Virkistys, ratsastus
 - Maatalous
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Säilynyt maisemarakenne ja kulttuurimaisema
 - Maiseman osana säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Virkistys, ratsastus
 - Matkailupotentiaali
- **Aistihavainnot**
 - Järvinäkymät
 - Näkymät avoimille pitkään käytössä olleille peltoalueille
 - Kallion rajaama maisema Utbergassa
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Espoonkartanon ja Järvikylän kulttuurimaisemat, Utbergan kartanomaisema sekä pitkään käytössä olleet viljelyalueet tärkeinä osana tien maisemaa
 - Utbergan kartanon kohdalla tien maisema luonnonoloiltaan ainutlaatuinen

Näkymä Järpbackalta etelään. Vasemmalle jää lähdepohjainen hiekkakuoppaan muodostunut lampi. Halujärventie oikealla kumppareen takana. Vanha tielinja on kulkenut mäelle kutakuinkin nykyisen polun kohdalta. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Halujärventie erkanee Meritiestä eli nykyisestä Järvikyläntiestä pohjoiseen Järvikylän peltoalueen länsireunalta. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Lillgussin tila jää Halujärventien länsipuolelle. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Linjaus ja maisema

Halujärventie kääntyy nykyisestä Järvikyläntiestä eli Meritiestä pohjoiseen. Tie mukailee maaston muotoja kulkien laajan viljelysalueen länsilaidalla. Halujärventien ja Loojärventien linjaukset kulkevat jo 1700-luvulla karttoihin piirrettyä linjausta. Yhteys on ollut tärkeä paikallinen yhteys Espoonkartanon alueelta Loojärvelle sekä edelleen Kirkkonummen Kauhalan kylään. Kuninkaan kartastoihin yhteys on kuvattu kärrytienä. Tie on mahdollistanut suuremman mittakaavan liikkumisen. Kirkkonummen rajalla yhteys on kaventunut poluksi, joka on johtanut Kirkkonummen Kauhalan kylään, jonne Loojärven eteläpuolitse kulkenut Meritiekkin on johtanut. Yhteydellä on ollut siis myös paikallisen liikkumisen lisäksi seudullisia merkityksiä.¹⁸⁰

Historiallinen tielinja Vanha-Hommaksen tie kääntyy Lillgussin tilan kohdalta itään. Tie on johtanut sen päässä olleelle talolle. Halujärventie laskee Lillgussin tilalta jyrkästi Mankinjoen jokilaaksoon. Puurakenteinen silta ylittää joen peltoaukean reunalla. Linjaus jatkuu edelleen Hiekkaradan ohi pohjoiseen. Rautatien rakentamista varten rakennetun Hiekkaradan ja soranottopaikan kaivamisen myötä nykyinen tielinja kulkee reilun sata metriä lännemmässä Järpbackan pohjavesilammen kohdalla kuin vielä 1800-luvun loppupuolella.

Espoonkartanon ja Järvikylän alueelle on 1700-luvulla kuvattu laaja, yhtenäinen Mankinjokilaaksoa ja Gumbölen jokilaaksoa seurailut pelto- ja niittyalue.¹⁸¹ Jokilaaksot ovat olleet etenkin hyvää luontaista niittyaluetta. Myös Loojärvellä Niemen alueella ja Nokassa on ollut yhtenäinen pelto- ja niittyalue. Edelleen 1800-luvulla niitty- ja peltoalueet ovat laajentuneet.¹⁸² Laajentuneet peltoalueet mukailevat edelleen samoja alueita kuin menneillä vuosisadoilla. Halujärventien maisemaa Mankinjoen pohjoispuolella leimaavat vahvasti voimalinjat ja muuntoasema. Voimalinjat kulkevat Espoonkartanon alueella useamman historiallisen tien visuaalisessa maisemassa.

¹⁸⁰ Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Claës Nybergin pitäjänkartasto 1844.

¹⁸¹ Fonseen 1750. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805.

¹⁸² Senaatin kartasto 1870-1871.

Teiden maisemaa luonnehtii vaihteleva maisema. Joki-laaksojen jyrkät rinteet, siltapaikat, rehevät sekametsät, kallioiset jyrkänteet ja avoimet laajat peltomaisemat vaihtelevat reitin varrella. Asuinrakentaminen sijoittuu edelleen historiallisten kylien paikoille. Halujärventien, Vanhan-Hommaksen tien ja Loojärventien alueet ovat säilyneet vähän rakennettuina. Halujärventien maisemaa Mankinjoen pohjoispuolella leimaavat vahvasti voimalinjat ja muuntoasema.

Näkymä Halujärventieltä itään Espoonkartanon laajoille peltomaisemille. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Niemi 1983. (Matti Huuhka/Espoon kaupunginmuseo)

Halujärventietä etelään Järpbackan kohdalla. Katulamput ja sähkölinjat ovat osa tien lähimaisemaa. Taustalla voimalinjat, jotka hallitsevat Espoonkartanon peltoalueen maisemaa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Historialliset tiet kulkevat tyypillisesti maiseman reuna-alueilla. Loojärventietä länteen. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Koko tielinjan varrella on lukuisia kivikautisia asuinpaikkalöytöjä.¹⁸³ Loojärven pohjoispuolella olevilla peltoalueilla on tehty löytöjä, jotka viittaavat vasarakirveskulttuuria edeltäneeseen sekä sen aikaiseen asumiseen. Alue on yhteydessä Kirkkonummen puolelle jatkuvaan laajempaan asuinpaikkakokonaisuuteen.¹⁸⁴ Träskbyn kylä on Halujärventien varressa sijaitseva historiallinen kyläpaikka.¹⁸⁵ Se sijaitsee valtakunnallisesti merkittävän Espoonkartanon rakennetun kulttuuriympäristön alueella.¹⁸⁶ Säilynyt kylä- ja tilustiestö on osa valtakunnallisesti merkittävän maisema-alueen kokonaisuutta. Maakunnallisesti merkittävä Espoonkartanon kulttuuri- maisema alue on valtakunnallisesti merkittävää aluetta suurempi jatkuen etenkin länteen ja pohjoiseen.¹⁸⁷

Träskbyn kylä- ja viljelymaisema on paikallisesti merkittävää kylämaisemaa. 1700- ja 1800 luvun aikana rakennettu ja laajennettu paikallisesti merkittävä Sågarsin talo pihapiireineen rajautuu Halujärventiehen. Pihapiiriä reunustavat kiviaidat ja maamerkkeinä tien varressa ovat vanhat vaahterat. Träskbyn Lill-Guss on merkittävä tilakokonaisuus Mankinjoen jokilaakson tuntumassa. Tilakokonaisuus on asuin- ja talousrakennuksineen olennainen osa tilan läpi kulkevan Halujärventien maisemaa. Loojärventien varteen jää maisemallisesti mielenkiintoiselle paikalla eri aikoina rakentunut Urbergan päärakennus. Se sijaitsee paikallisesti merkittävällä Urbergan kartanomaiseman alueella. Loojärventie sivuaa Loojärven rannalla olevan Utbergan kartanon pihapiiriä kiertäen jyrkkäreunaisen vaikuttavan kallion. Aivan Kirkkonummen rajalla Loojärventien varrella, Nokassa sijaitsee Niemi niminen talokeskus.¹⁸⁸

Loojärventie kiertää vaikuttavan jyrkkäreunaisen kallion Utbergan kartanon kohdalla. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

¹⁸³ Museovirasto 10/2016. Kokkonen 1990, 40-42, 49.

¹⁸⁴ Kokkonen 1990, 44-45.

¹⁸⁵ Nurminen 2000.

¹⁸⁶ RKY 2009.

¹⁸⁷ Kuusisto & Rinkinen 2012, 89.

¹⁸⁸ Härö 1991, 17-26.

31. JÄRPBACKA (NIMETÖN TIE-OSUUS VÄLILLÄ HALUJÄRVEN-TIE PERINGINTIE)-PERINGINTIE-LÄPISUONTIE-NIMETÖN POLKU-OSUUS-VÄHÄN-MYNTIN TIE

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Paikallinen kärrytie, osa seudullista linjausta Espoonkartanosta Kirkkonummen Kauhalan kylään
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Torppia ja taloja yhdistänyt tie
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Tärkeä osa Espoonkartanon alueen tieverkkoa
 - Vähällä käytöllä olevat, alkuperäisen kaltaisena säilyneet polkuosuudet

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - 1700-luvun linjaus Järpbackasta Mynttilään
 - Hyvin säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Peringintie, Läpissuontie ja Vähän-Myntin tie so- rapintaisia autoteitä
 - Polkuosuus Järpbackassa sekä polkuosuus Lä- pissuontien ja Vähän-Myntin tien välissä hiekka- pintaisia
 - Voimalinja osana tien maisemaa
 - Järpbackassa soranottoaikoja
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Järpbackassa polku kulkee metsässä
 - Peringissä tie kulkee maiseman reuna-alueella pellon ja metsän rajalla aina Vähän Myntintielle asti
 - Avoimet, pitkään käytössä olleet peltoalueet
 - Monimuotoinen maisema
 - Maisemallisesti hyvin säilynyt
 - Polkuosuudet erityisen hyvin säilyneitä

Kulttuurimaisema

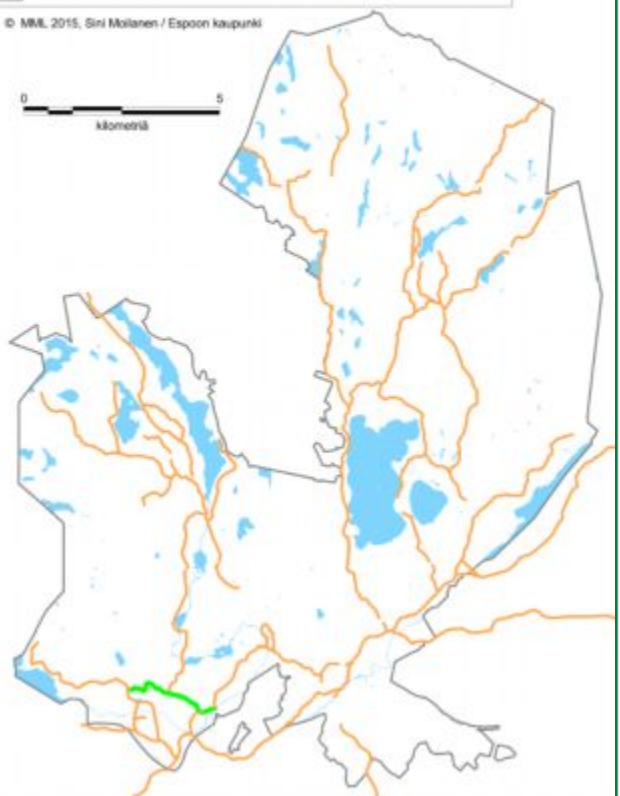
- **Teiden merkitys osana laajempaa kulttuuri- maisemaa**
 - Valtakunnallisesti merkittävä Espoonkartanon alue
 - Maakunnallisesti arvokas Espoonkartanon kult- tuurimaisema (3)
 - Paikallisesti merkittävä Sperringsin kylämaise- ma (18), paikallisesti merkittävä Espoonkarta- non maisemakokonaisuus (9)
 - **Historialliset kylät:** Sperrings
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Sperringin päärakennus (19), Myntböle (30)

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Järpbacka - Peringintie - Läpissuontie - Vähän-Myntin tie
- Tutkimusalueen raja

© NMI, 2015, Sini Moilanen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Virkistys, ratsastus
 - Autotiet
 - Maatalous
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön histo- ria ja jatkuvuus**
 - Säilynyt linjaus ja maisema

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Tielinjalla on potentiaalia esimerkiksi virkistyk- seen Espoonkartanon ja Mynttilän alueen kehittä- misessä
- **Aistihavainnot**
 - Pitkät näkymät Espoonkartanon ja Järvikylän avoimille peltoalueille
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Sperringin esihistoriallinen asuinpaikka ja his- toriallinen kylä
 - Espoonkartanon maisemakokonaisuus
 - Polkuosuudet Espoonkartanon parhaiten alku- peräisessä asussaan säilyneitä tieosuuksia

Vanha tielinja on polkuyhteys, joka yhdistää Läpissuontien ja Vähän-Myntin tien. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Linjaus ja maisema

Nimetön ajopolkuosuus yhdistää Halujärventien ja Peringintien lännestä itään Järnbackan pohjoispuolella. Autotiet Peringintie ja Läpissuontie jatkavat yhtenäistä linjaa kaakkoon nimettömälle, paikallisten jalankulkukäytössä olevalle polkuosuudelle, joka yhtyy Vähän-Myntin tiehen, joka taas jatkuu autotienä Myntintielle asti. Yhteys periytyy ainakin 1700-luvulle. Gumbölen kartanon ja Espoonkartanon yhdistäneestä kärrypolusta luoteeseen haarautunut kärrytieyhteys on johtanut Mynttilästä Loojärvelle ja edelleen Kirkkonummen puolelle Kauhalan kylään.¹⁸⁹

Järnbackalla tieyhteys on kapea hiekkapohjainen tie. Alkuosa tiestä on pihatietä, joka johtaa asuinrakennuksille. Loppuosa nimettömästä ratsastus- ja virkistyspolkuna käytetystä hiekkapintaisesta osuudesta kulkee mäntykankaalla kiertäen Järnbackan mäen. Alueella on hiekkakuoppia. Mäntykankaalta polku sukeltaa Peringintielle ja jatkaa ajotienä loivaa alamäkeä kaakkoon. Metsäisen osuuden jälkeen aukeaa laidunkäytössä olevaa avaraa maatalousmaisemaa. Alue on ollut peltoa ja niittyä jo 1700-luvulla.¹⁹⁰

Peringin kohdalla tien linja kohoaa jälleen hiukan jättäen eteläpuolelleen Espoonkartanon laajat, pitkään viljelyssä olleet peltomaisemat. Peringintien kaakkoon johtavaa linjaa jatkavan pienipiirteisen Läpissuontien varrella on hevostaloutta, ja laitumet jsekä tallit ovat osana tien maisemaa. Läpissuontieltä jatkuu voimalinjat alittava maiseman reuna-alueella kulkeva polkuyhteys. Polku kulkee Espoonkartanon peltoaukean ja metsän rajalla. Vähän-Myntin tie jatkaa pienipiirteisenä metsäisessä maisemassa Gumbölenjoen pohjoispuolella.

Vähän-Myntin tietä itään. Jokilaakossa, kuvasta katsottuna oikealla, on 1800-luvulla ollut peltoa, joka on nyt metsittynyt. Mäen alla näkyy Mynttiläntie ja Gumbölenjokilaakossa vanhoilla pelto- ja niittyalueilla oleva golfkenttä. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Peringintie kulkee maiseman reunavyöhykkeellä metsän ja laajan peltoalueen rajalla. Näkymä etelään Espoonkartanon peltoalueille. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

¹⁸⁹ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790.

¹⁹⁰ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805.

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Peringintien ja Läpisuontien risteyksen kohdilla on historiallinen kylätontti, jonka reuna-alueet levittyvät Peringintien ympäristöön. Peringintie, Läpisuontie sekä nimetön polkuosuus Läpisuontien ja Vähän-Myntin tien välillä kulkevat Espoonkartanon valtakunnallisesti arvokkaalla alueella, joka on myös osa maakunnallisesti merkittävää maisema-aluetta sekä paikallisesti merkittävää viljelymaisemaa. Peringin päärakennus on näytävä, paikallisesti merkittävä rakennustaiteellisesti mielenkiintoinen kohde.¹⁹¹

Peringin alue on merkittävä varhaiskampakeraaminen löytöpaikka. Peringin päärakennuksen lähistö ja Hemkärin peltoalueen pohjoiseen reunaan rajautuva metsänreuna on luultavasti ollut varhaiskampakeraamista yhtenäistä asuinalueita. Alueelta on löytynyt myös vasarakirveskulttuurin aikaisesta asumisesta kertovia löytöjä. Myös Läpisuontien varteen jää paikkoja, joista on tehty varhaiskampakeraamisia ja nuorakeraamisia esinelöytöjä.¹⁹²

Polkuosuus Vähän-Myntin tien ja Läpisuontien välillä. Länteen aukeaa laaja Espoonkartanon pitkään maatalouskäytössä ollut avoin peltoalue. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Peringintietä itään Sperringin tallien länsipuolella. Vasemmalle, pohjoiseen aukeaa näkymä pitkään käytössä olleeseen maatalousmaisemaan. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Järpbackan pohjoispuolella kankaalla kulkeva ajopolkuosuus. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

¹⁹¹ Härö 1991, 34-35, 44-45.

¹⁹² Kokkonen 1990, 34.

Peringintien tielinja kulkee tallin edestä 1983. (Matti Huuhka/Espoon kaupunginmuseo)

Tien päälinja ei jatku enää tallin sivuitse Sperringsin länsipuolella, kuten 1980 luvulla. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

32. NIMETÖN POLKUOSUUS VÄLILLÄ VÄHÄN-MYNTIN TIE- PERINGINTIE PERINGINTIE

Historiallinen arvo

- Käytöt
 - Paikallinen kärrytie
- Historiallinen todistusvoimaisuus
 - Tärkeä osa Espoonkartanon tieverkkoa
- Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus
 - Edustava, hyvin säilynyt linjaus

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- Linjaus
 - 1700-luvun linjaus Mynttilästä Espoonkartanolle
 - Hyvin säilynyt linjaus
- Yksityiskohdat
 - Polkuyhteys Vähän-Myntin tieltä Peringintielle
 - Sorapintainen Peringintie
- Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys
 - Mynttilän ja Espoonkartanon maisemakokonaisuus
 - Metsäinen, pääasiassa kalliomaalla kulkeva linjaus
 - Jalopuut Peringintien varrella
 - Espoonkartanon rakennettu kulttuuriympäristö
 - Maisemallisesti hyvin säilynyt

Kulttuurimaisema

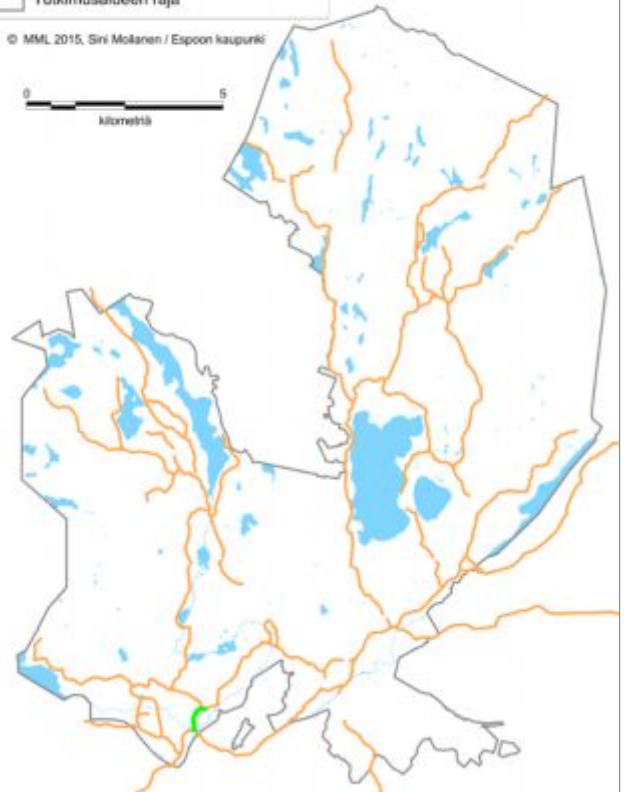
- Teiden merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa
 - Valtakunnallisesti merkittävä Espoonkartanon alue
 - Maakunnallisesti arvokas Espoonkartanon kulttuurimaisema (3)
 - Paikallisesti merkittävät Espoonkartanon maisemakokonaisuus (9) ja Sperringsin maisemakokonaisuus (18)
 - Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet
 - Holken (17), Espoonkartano puutarhurin asunto Kakola (16), Espoonkartanon päärakennus (10), Espoonkartanon navettamäki (15)

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Nimetön polkuosuus - Peringintie
- Tutkimusalueen raja

© MML 2015, Sini Molanen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Nykyarvo

- Käyttö
 - Peringintie autotie
 - Polkuosuus kevyelle liikenteelle
 - Virkistys, ratsastus
 - Maatalous
- Näkyvässä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus
 - Monimuotoisena säilynyt maisema
 - Säilynyt kulttuurimaisemakokonaisuus

Elämyksellisyys

- Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus
 - Etenkin polulla suuri virkistysarvo
 - Peringintie osa Espoonkartanon kartanomaisemakokonaisuutta
- Aistihavainnot
 - Viihtyisä metsäpolku
 - Espoonkartanon kaunis rakennuskanta
- Identiteetti, paikan henki
 - Espoonkartanon maisemakokonaisuus ja rakennettu kulttuuriympäristö
 - Polkuosuus on yksi Espoonkartanon parhaiten alkuperäisessä asussaan säilyneitä tieosuuksia

Peringintie kääntyy Kuninkaankartanontieltä tallin kulmalta pohjoiseen. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Peringintien ja Kuninkaantien risteys Espoonkartanossa vuonna 1970. (Kenji Rinno/Espoon kaupunginmuseo)

Linjaus ja maisema

Nimetön ajopolkuosuus kääntyy Vähän-Myntin tiestä länteen. Polkuyhteys kiertää kallioisen lakialueen ja kaartaa Peringintielle kohti etelää alavassa notkelmassa. Yhteys on ollut läntisin osa kärrytieyhteyttä Gumbölen kartanolta Espoonkartanolle ja on siis jatkoa Vanhan Myntintien ja Vähän-Myntin tien linjaukselle.¹⁹³ Kartanoiden välinen yhteys on ollut tärkeä. Myös yhteys Gumbölenjokilaakson pelto- ja niittyalueille on ollut molemmille alueille tärkeä. Korkein kallioinen kohta on metsäinen lakialue. Jokilaakso on ollut peltoaluetta jo 1700-luvulla, mutta tie on kulkenut metsäisellä osuudella tärkeänä osana Espoonkartanon alueen liikenteellisiä yhteyksiä.¹⁹⁴

Ajopolkuosuus Vähän-Myntin tien ja Peringintien välillä on hiekkapohjainen metsän keskellä kulkeva ojaton kaipa linja. Polkuosuus on ratsastus- ja virkistyskäytössä. Peringintie on alueen ajotienä, jatkuen polkuosuiden ohi pohjoiseen Espoonkartanon laajan peltoalueen pohjoisreunaan. Peringintietä reunustavat jalopuumetsä, Espoonkartanon maisemapuisto sekä Espoonkartanon rakennuskanta. Tien välittömässä läheisyydessä on puutarhurin asunto pihapiireineen. Kuninkaantien Peringintie yhtyy tallin ja kartanonpuiston välistä.

Peringintien ja Vähän-Myntintien välinen polkuosuus on jäänyt autoliikenteestä sivuun. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

¹⁹³ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790.

¹⁹⁴ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805.

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Tieyhteys on osa valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti merkittävää Espoonkartanon kulttuuri- maisemaa.¹⁹⁵ Espoonkartano on Espoon merkittävimpiä kartanoita, sillä se on perustettu 1500 luvulla kuninkaankartanoksi.¹⁹⁶ Merkittäviä rakennuksia ovat Peringintiestä sivuun jäävät Espoonkartanon päärakennus, puutarhurin asunto Kakola sekä Holken.¹⁹⁷

Yhteys Mynttilästä Espoonkartanolle kulkee pääasiassa metsäisessä maisemassa.
(Sini Moilanen/Espoon kartano)

¹⁹⁵ RKY 2009, Kuusisto & Rinkinen 2012, 89. Härö 1991, 24-26

¹⁹⁶ Härö 1991, 24-26.

¹⁹⁷ Härö 1991, 27, 32.

33. VANHA MYNTINTIE

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Paikallinen kärrytielinja
 - Pelto- ja niittyalueiden reunassa kulkenut yhteys
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Tärkeä yhteystarve kartanoiden välillä
 - Avoimena säilynyt jokilaakson maisema
 - Hyvin säilynyt maisemakokonaisuus
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Ainutlaatuinen kartanoita yhdistänyt tielinja
 - Vanha Myntintie ainutlaatuisen hyvin säilynyt edustava historiallinen tielinja

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - Osa 1700-luvun linjausta Gumbölen kartanolta Espoonkartanolle
 - Erityisen hyvin säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Tien itäisin osa autotienä Gumbölen kartanon tuntumassa
 - Vanha Myntintie vähälle käytölle jäänyt, alkuperäisen kaltaisena säilynyt sorapohjainen yhteys
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Ojaton maaston mukaan kulkeva yhteys
 - Gumbölenjoen laakson avoin maisema (golfkenttä) pitkään käytössä ollut pelto- ja niitty- aluetta
 - Gumbölen kartanomaisema
 - Luonnonolosuhteiden ehdoilla moreenilla ja kalliomaalla kulkeva tielinja
 - Maisemallisesti erityisen hyvin säilynyt
 - Polkuosuus tieraunio

Kulttuurimaisema

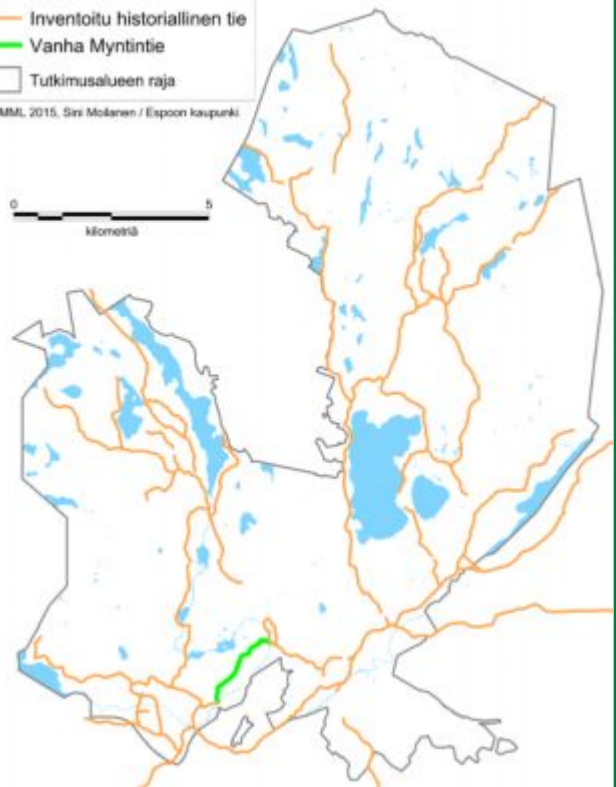
- **Teiden merkitys osana laajempaa kulttuuri- maisemaa**
 - Paikallisesti merkittävä Gumbölen kartanomaisema, jossa historiallinen tielinja osana arvotusta (31), Gumböle, tiestö ja sillat (34)
 - **Historialliset kylät:** Gumböle, Myntböle
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Rosavilla (29), Myntböle (30), Trollkvarn (24), Gumböle, talousrakennukset ja työväen asunnot (33)

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Vanha Myntintie
- Tutkimusalueen raja

© MML 2015, Sirsi Mollanen / Espoon kaupunki

0 5
Kilometriä

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Itäosa autotie
 - Virkistys
 - Ratsastus
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Vanha säilynyt tielinja maiseman reunavyöhykkeellä
 - Avoimena säilynyt jokilaakson maisema
 - Alueen hevostalous käyttää vanhoja reittejä ja alueita sekä talousrakennuksia
 - Korvaavien yhteyksien takia tien käyttö painottuu virkistykseen

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Alueen kehittäminen vaikuttaa tiepohjan tulevaisuuteen
- **Aistihavainnot**
 - Pitkät näkymät jokilaaksoon
 - Pitkät näkymät pohjoiseen Myllärinmäelle
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Tärkeä, hyvin säilynyt historiallinen yhteys
 - Korostuvat luonnonolosuhteet metsäisillä osuuksilla
 - Tie on yksi Pohjois-Espoon parhaiten alkuperäisessä asussaan säilyneitä tieosuuksia

Linjaus ja maisema

Vanha Myntintie on ajopolkuyhteys Gumbölen kartanolta Mynttilään. Vanha tielinjaus on jäänyt autoliikenteen käytön ulkopuolelle lähes kokonaan. Linjaus kulkee Gumbölen kartanon tallirakennukselta Gumbölenjoen mukaisesti lounaaseen. Tien pohjoisin osuus on käytössä alueen ajoneuvoliikenteellä. Alueen hevostalouden vuoksi linjaus on suosittu ratsastusreitti. Etelässä tie yhtyy Mynttiläntiehen. Gumbölenjoen ylittää puukantinen silta, joka ylittää joen hiukan idemmässä kuin Mynttilän alkuperäisen kylätien silta.

Kärkytieyhteys on kulkenut 1700-luvulla Gumbölen kartanolta Espoonkartanolle. Pohjoisesta, Gumbölen alueen kartanomaisemasta tie ohittaa kartanon tallirakennuksen ja jatkaa ajotienä metsäisestä maisemasta ohi 1700-luvulla peltoalueina olleen, nykyisin golfkenttänä olevan avoimen maisema. Historiallinen tie sukeltaa kapealinjaisena ja alkuperäisessä asussaan säilyneenä metsämaisemaan. Tie ohittaa vanhan tilakeskuksen, jonka pihamaalta avautuu näkymä jokilaaksoon.

Tie jatkuu mäntypuuvaltaisten Hemängsbergetin ja Högarbergetin välistä edelleen Gumbölenjokilaaksoa ja metsän reunalle, maiseman rajavyöhykkeelle. Näkymät Gumbölenjoen avoimelle, historiallisten peltöjen ja niittyjen paikalla olevalle golfkentälle avautuvat metsänreunassa kulkevalta tieyhteydeltä. Tieltä on kääntynyt pohjoiseen sivupolku Trollkvarnin myllylle.¹⁹⁸ Vanhan Myntintien asu ja tietä ympäröivä maisema on erityisen hyvin säilynyt.

Näkymä Vanhalta Myntintieltä pohjoiseen. Entisen maatalousmaiseman tilallisuus on säilynyt avoimena golfkenttänä. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Vanha Mynttiläntie on yhdistänyt Gumbölen ja Mynttilän sekä Espoonkartanon historialliset kylät. Tieyhteys on ollut tärkeä, sillä se on yhdistänyt kartanoita.¹⁹⁹ Tieyhteyden varteen jää Vanhan Myntyintien ajoittamaton kiviröykkiö sekä Bergdalin marhaismetallikautinen asuinpaikka.²⁰⁰ Gumbölen jokilaakson kartanomaisema on paikallisesti merkittävä maisemakokonaisuus. Gumbölen alueen kulttuurimaisema on uusien käyttöjen myötä muuttunut, mutta avoimuus jokilaaksossa on säilynyt.²⁰¹ Paikalliseksi erityisarvoksi on nostettu myös Gumbölen alueen historiallinen tiestö.²⁰²

Mäntykankaalla kulkevaa Vanhaa Myntintietä. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

¹⁹⁸ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Härö 1991, 38.

¹⁹⁹ Nurminen 2000.

²⁰⁰ Museovirasto 10/2016.

²⁰¹ Härö 1991, 44.

²⁰² Härö 1991, 47.

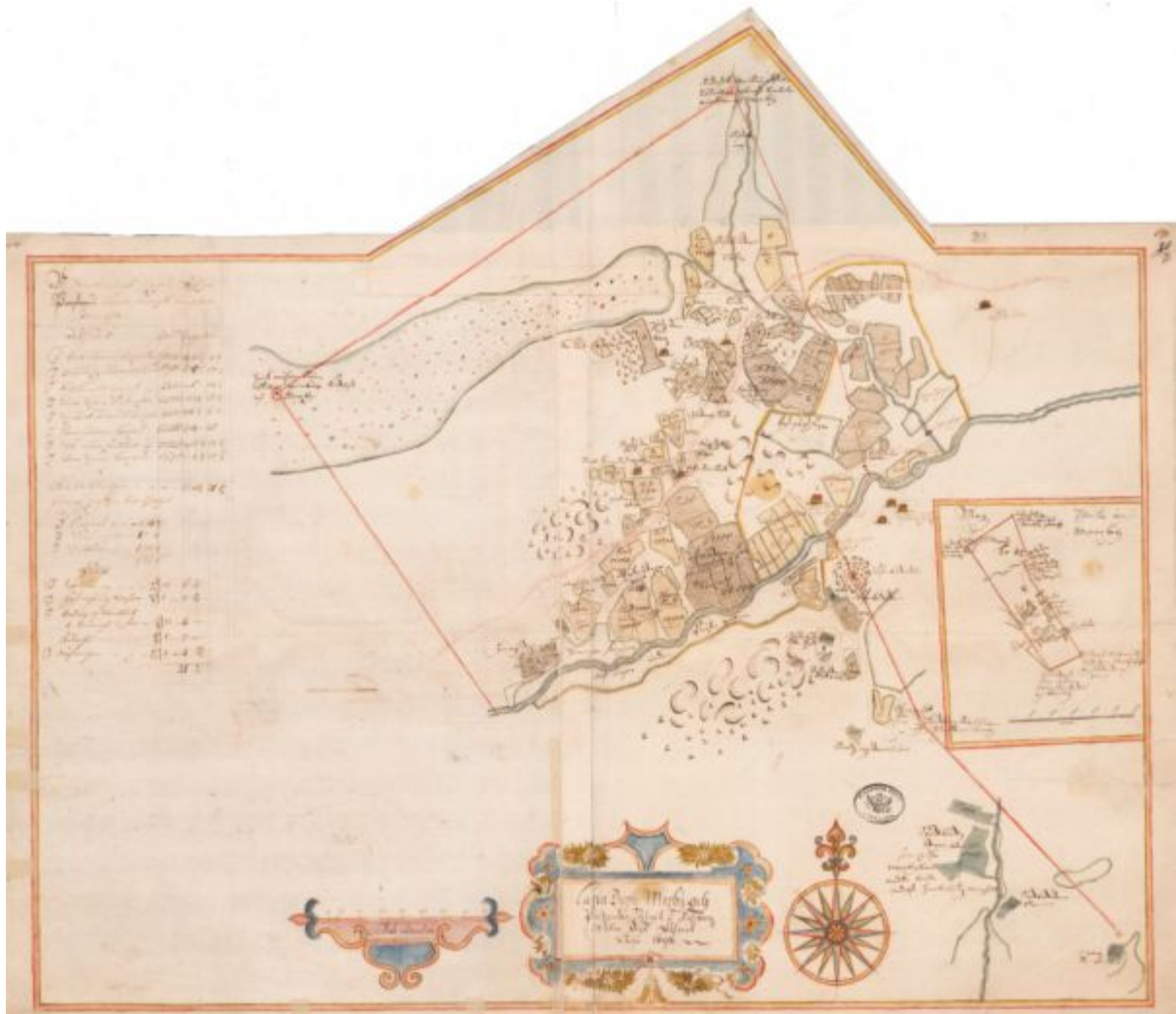

Maiseman reunavyöhykkeellä kulkevaa Vanhaa Myntinietä lounaaseen. Vasemmalle avautuu Gumbölenjokilaakso ja golfkentän avoin maisema. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Gumbölenjoki Mynttiläntie 2 kohdalla vuonna 2001. (Matti Huuhka/ Espoon kaupunginmuseo)

Espoon keskus

Muurala 1691.

34. PAPPILANTIE-KIRKONMÄENTIE-KIRKONRANTA-KIRKKOPUISTO

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Sivutie Suurelta Rantatieltä kirkolle
 - Kirkkotie
 - Paikallisia, seudullisia ja valtakunnallisia merkityksiä
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Yhteys tärkeä osa kirkon alueen maisemaa ja menneisyyttä
 - Osa alueen hallinnollista ja uskonnollista historiaa
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Ainutlaatuinen keskiaikainen kirkkotie
 - Osa ainutlaatuista Suuren Rantatien sivuhaaraa kirkolle

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - Espoon 1400-luvulta peräisin olevalle Suurelta Rantatieltä kirkolle johtava tieyhteys
 - Hyvin säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Kirkkomäentie sorapintainen
 - Asfalttipinta ja kiveys Pappilantiellä, Kirkonrannassa ja Kirkkopuistossa
 - Pappilantien ja Kirkonrannan kevyenliikenteenväylät
 - Kannussilta (2008) historiallisella sillanpaikalla
 - Kevyenliikenteenväylät
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Kirkon ympäristön kulttuurihistoriallinen maisemakokonaisuus
 - Espoonjoki ja jokilaakson maisemakokonaisuus myös joen itäpuolella
 - Puusto ja kasvillisuus peittävät alueen rakennuksia ja näkymiä
 - Maisemallisesti hyvin säilynyt kokonaisuus, jossa rakennettu kulttuuriympäristö tärkeässä roolissa
 - Historiallinen ja hengellinen maisema

Kulttuurimaisema

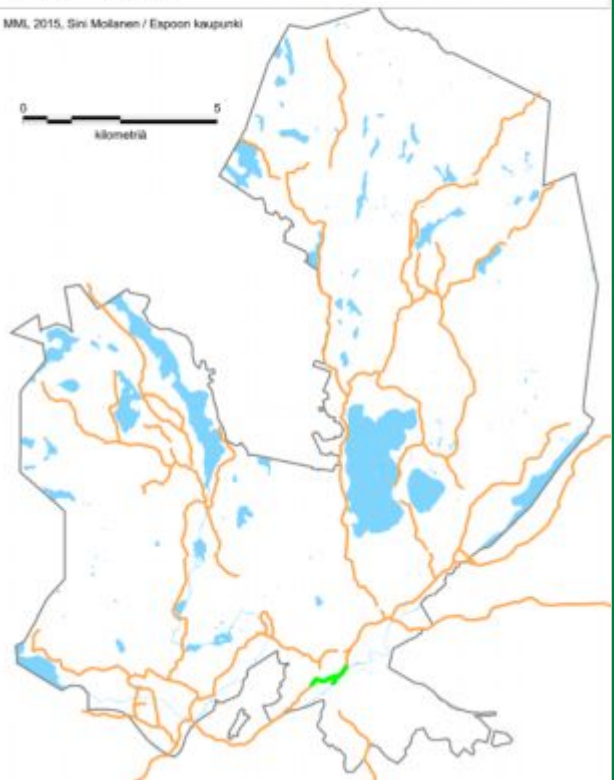
- **Teiden merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa (säilyneisyys)**
 - Valtakunnallisesti merkittävä Espoon kirkonmäki
 - Maakunnallisesti arvokas Espoonjoen maisema-alue (22)
 - Paikallisesti merkittävä Pappilänmäen alue (55)
 - **Historialliset kylät:** Prästgård, Södrik, Morby
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Espoon kirkko (54), Espoon pappila (56), Espoon pitäjätupa (57), Doms (59), Langstandin koulu (58)

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Pappilantie - Kirkonmäentie - Kirkonranta - Kirkkopuisto
- Tutkimusalueen raja

© MML, 2015, Sini Molanen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Autotie, kirkkotie
 - Kävelytie, virkistys
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Pitkään avoimena olleiden pelto- ja niittyalueiden käyttötarkoitus kirkon ympäristössä on muuttunut
 - Pappilan siirtäminen kirkon mäelle tulvia suojaan on tärkeä osa alueen kehitystä
 - Laajentunut hautausmaa on osaltaan kertomassa pitäjän menneisyydestä
 - Tien merkitys kirkolle johtavana paikallistienä on edelleen ehdoton

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Kirkkotien merkitys säilyy
 - Alueen muut toiminnot käyttävät tietä
 - Espoonjoen itäpuolella oleva Espoon keskus
- **Aistihavainnot**
 - Kirkko peltojen ja niittyjen ympäröimällä mäellä on ollut avoimella ja näkyvällä paikalla. Kasvillisuus peittää nykyisiä näkymiä
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Alueella on vahva, pitkäjänteinen hengellinen ja hallinnollinen identiteetti
 - Kirkon maisemallinen merkitys maamerkinä on vähentynyt puuston peitteisyyden vuoksi. Espoon keskuksen sijainti on muuttanut painopistettä joen eteläpuolelle.

Linjaus ja maisema

Espoonjoen pohjoispuolta kulkeva kirkon ohittava tie-linjaus on tärkeä sivutie Suuresta Rantatiestä. Yhteydet kirkolle ovat olleet koko pitäjän kannalta tärkeitä. Myös seudulliset yhteydet hengellisten toimintojen välillä ovat olleet merkittäviä. Espoon harmaakivinen kirkko on rakennettu 1400-luvulla. Niin kauan kuin on ollut kirkko, on ollut kirkkotiet. Kirkko on sijainnut liikenteellisesti oivalla paikalla, Suuren Rantatien varteen. Suuren Rantatien oletetaan olevan 1300-luvulta.²⁰³ Espoonjoki on ollut tärkeä talviyhteyksien kannalta, sillä Suurta Rantatietä korvaava talvitie on kulkenut pääasiassa Espoonjokea mukaillen. Kirkko on rakennettu siis rannikon merkittävimmän valtavyöhykkeen välittömään läheisyyteen.

Suuresta Rantatiestä erkaneva haara Muuralasta on nimeltään Pappilantie. Se johtaa alas jokilaaksoon ja jatkuu Kirkonmäentienä ohittaen pappilan alueen sekä Espoon pitäjätuvan. Kirkonrannan reilun puolen kilometrin mittainen linjaus mukailee Espoonjoen kulkua. Linja kulkee Espoon Tuomiokirkon ja Espoonjoen välillä. Idässä linja jatkuu Lehtimäentienä.

Kirkon merkitys keskeisenä maisemallisena maamerkinä on muuttunut. Joen varteen kirkon ympärille leviittäytyneet pelto- ja niittyalueet on kuvattu jo 1600-luvun kartoissa.²⁰⁴ Koko Espoonjokilaakso, myös aivan kirkon ympäristöstä on ollut niitty- ja peltoalueina vielä 1800-luvulla ja 1900-luvun alkuvuosikymmeninä.²⁰⁵ Otolliset luonnonolosuhteet sekä kylän luonnollinen sijaitseminen kulkuyhteyksien varrella selittää laajaa viljelyaluetta.

Kirkkojärven kuivaaminen 1900-luvun alussa on muuttanut myös Espoonjokilaakson ja kirkonseudun maisemaa. Tulva-aikoina kirkko on ollut aivan vesistön lähellä. Rannalla olleet pappilarakennukset ovat joutuneet myös tulva-aikoina vaaraan, minkä takia pappilan rakennukset onkin siirretty pappilamäelle.²⁰⁶

Pappilankylä 1968. Pappilantien silta, taustalla Kirkonmäki. (Knüpfer & Öhman/Espoon kaupunginmuseo)

Pappilan puimala ja kaivo 1968. (Knüpfer & Öhman/Espoon kaupunginmuseo)

Näkymä Pappilamäeltä kirkolle. Mäen alueella puusto hallitsee peitteisyydellään maisemaa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Pitäjäntupa ja kirkko Pappilamäeltä vuonna 1968. (Knüpfer & Öhman/Espoon kaupunginmuseo)

²⁰³ Salminen 1991.

²⁰⁴ Muurala 1691-1692.

²⁰⁵ Senaatin kartasto 1870-1871.

²⁰⁶ Härö 1991, 66.

Oma kokonaisuutensa alueen maisemassa on hautausmaa. Ennen vuotta 1774 Espoossa vainajat on haudattu kirkon lattian alle. Pikkuhiljaa vuoden 1751 kirkkoon hautaamisen kieltävän asetuksen jälkeen hautaaminen kirkkoa ympäröineeseen kirkkomaahan alkoi. Aikojen saatossa hautausmaa on laajentunut, ja lisämaata hautausmaata varten on otettu muun muassa pappilan peltoista. Pappilantien ja Espoonjoen väliin jäävä Kappelin hautausmaa otettiin käyttöön 1960-luvulla.²⁰⁷ Rajatut hautausmaat ovat osa tien maisemaa, ja etenkin alarinteessä männikössä sijaitsevalle Kappelin hautausmaalle avautuu näkymiä Pappilantielle.

Espoon voimakkaasti rakentunut keskus on siirtänyt toimintojen painopisteen Espoonjoen pohjoispuolelta eteläpuolelle. Espoonjokilaakso ja kulttuurihistoriallisesti arvokas kirkonseutu jää keskustatoimintojen varjoon. Maiseman sulkeutuneisuuden takia myös näkymät Espoonjokilaaksoon ovat vähäisiä. Kasvillisuutta perkaamalla ja vähentämällä maisema ja kulttuurihistorialliset näkymät tulisivat esiin. Espoonjokilaakso on ollut maaseutuyhteisön aikaan paljas ja avoin. Lehtimäenpelto- ja niittyalueet sekä Kirkkojärven tulvaherkä alue ovat olleet olennainen osa avointa maisemaa. Nykyiseltä Lehtimäentieltä on ollut avoimet näkymät suoraan kirkolle.²⁰⁸

Kirkonrantaa länteen 1990-luvulla. (Matti Huuhka/Espoon kaupunginmuseo)

²⁰⁷ Kirkko Espoossa. Kappelin hautausmaa. Kirkon hautausmaa.

²⁰⁸ Härö 1991, 66.

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Espoon kirkon alue on valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä, ja se on osa maakunnallisesti merkittävää Espoonjoen maisema-aluetta.²⁰⁹ Pappilanmäki ja kirkonseutu on myös paikallisesti merkittävä maisema.²¹⁰ Aivan kirkon välittömässä läheisyydessä sijaitsee Prästgårdin vuonna 1492 perustettu historiallinen kylä. Espoonjoen eteläpuolella jokirannassa on Södrikin historiallinen kyläpaikka.²¹¹ Espoon 1400-luvulla rakennettu harmaakivinen tuomiokirkko on paikallisesti merkittävä kohde. Muita tärkeitä kohteita ovat Espoon pappila, Espoon pitäjäntupa sekä Espoonjoen eteläpuolella oleva Doms ja Lagstadin koulu.²¹²

Kirkonrantaa länteen. Jokiuoman on pusikoitunut ja näkymät peittyneet. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Näkymä Espoonjoelle ja kirkolle 1968. (Knüpfer & Öhman/Espoon kaupunginmuseo)

²⁰⁹ RKY 2009. Kuusisto & Rinkinen 2012, 86.

²¹⁰ Härö 1991, 66-67.

²¹¹ Nurminen 2000.

²¹² Härö 1991, 64-71.

35. LEHTIMÄENTIE

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Kirkkotien osa
 - Paikallinen tie, jolla seudullisia ja valtakunnallisia merkityksiä
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Suuren Rantatien haara, tärkeä yhteys kirkolle
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Ainutlaatuinen kirkkotie
 - Muuttunut maisema
 - Säilynyt avoimuus Espoonjokilaaksossa
 - Viehättävä puukujanne

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - Suuren Rantatien sivulinjaus Espoon 1400-luvulta peräisin olevalle kirkolle Lehtimäessä
 - Hyvin säilynyt linjauksen osa
- **Yksityiskohdat**
 - Asfalttipinta
 - Puukujanne
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Pitkään avoimena ollut pelto- ja niittyalue golfkentän käytössä
 - Kirkkojärven kuivaaminen on vaikuttanut voimakkaasti maisemaan
 - Turunväylä on katkaissut pitkään avoimena säilyneen peltomaiseman
 - Rakennusmassat tien länsipuolella hallitsevat maisemaa
 - Historiallisen kylämäen maisema, jossa vanhaa rakennuskantaa

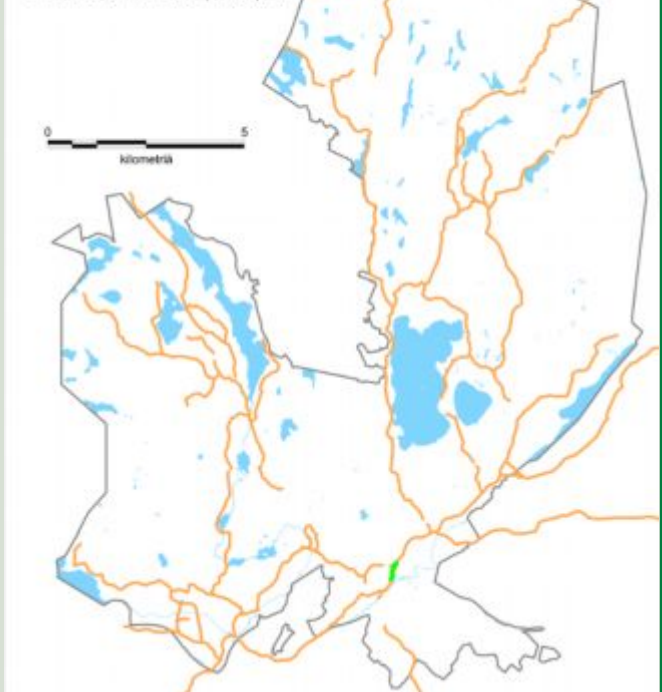
Kulttuurimaisema

- **Teiden merkitys osana laajempaa kulttuuri-maisemaa**
 - Valtakunnallisesti merkittävä Espoon kirkonmäki
 - Maakunnallisesti arvokas Espoonjokilaakson maisema-alue (22)
 - Paikallisesti merkittävä Lövkullan kylämaisema (69)
 - **Historialliset kylät:** Glomsby
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Övre Lövkulla (70), Nedre Lövkulla (71)

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Lehtimäentie
- Tutkimusalueen raja

© MML 2015, Sini Mollanen / Espoon kaupunki

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Pihatie
 - Kevytliikenne, virkistys
 - Golf
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Merkitys kirkkotien osana on loppunut
 - Avoimena säilynyt jokilaakson pelto- ja niittymaisema golfkenttänä
 - Kirkkojärven kuivaus muuttanut maisemaa voimakkaasti
 - Jokilaakson tulvaherkkyys
 - Rakennusmassat ja kasvillisuus peittävät kirkon näkyvyyttä osana Lehtimäen maisemaa

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Ympäröivien alueiden kehittyminen lisää kävelyä ja pyöräilyä sekä virkistyskäyttöä
- **Aistihavainnot**
 - Pitkät näkymät jokilaaksoon ja golfkentälle
 - Turunväylän näkymä ja äänimaisema
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Historiallinen tielinja pitkään avoimena säilyneessä maisemassa
 - Lehtimäen historiallisen asuinpaikan maisemakokonaisuus

Linjaus ja maisema

Lehtimäentie on läpiajoliikenteeltä ajoestein rauhoitettu noin puolenkilometrin mittainen tie Lehtimäessä, Espoon keskuksen tuntumassa. Tie haarautuu pohjoisesta Turunväylän ylittävästä Espoontiestä, joka mukailee Suuren Rantatien vanhaa linjausta. Vanhalla kylämäellä tietä reunustaa lehtipuukujanne. Tie kulkee Lövkullan historiallisen kylämaen läpi ja laskeutuu Espoonjokilaaksoon jatkuen kohti kirkonrantaa. Kirkolle johtavaan Kirkkopuistoon Lehtimäentie yhtyy alikulkutunnelin kautta. Lehtimäentie on osa Suurelta Rantatieltä haarautunutta kirkkotietä. Tielinja periytyy kirkon rakentamisen aikaan 1400-luvulle.

Tien maisema on muuttunut voimakkaasti. Kirkkojärven kuivaaminen on vaikuttanut kylämäeltä avautuviin näkymiin. Maiseman avoimuus on muuttunut. Laajat niitty- ja peltoalueet ovat hallinneet Espoonjokilaakson ja Kirkkojärven ympäristöä. Espoonjokilaakso Lehtimäestä etelään on pysynyt avoimena, vaikka maatalouskäyttö alueella onkin loppunut. Alava etelään Espoonjoelle viettävä rinne on Lehtimäentien, Turunväylän ja Espoonjoen rajaamana golfkenttänä.

Tulvaherkät Kirkkojärven alueet Turunväylän molemmin puolin näkyvät pensaikkoisena alueena Lehtimäentielle. Uusi rakennuskanta Lehtimäentien lounaispuolella vaikuttaa vahvasti tien maisemaan. Oppilaitosten rakennusryhmät ja pysäköintijärjestelyt peittävät avoimena ollutta viljelymaisemaa tien länsipuolella. Muutenkin Espoonjoen varren rakentuminen on vaikuttanut vahvasti maisemaan, rakennusmassat ovat täyttäneet avointa viljelymaisemaa. Espoon kirkko on ollut ennen avoimena näkyvällä paikalla. Nykyisin rakennuskanta ja kasvanut puusto peittävät näkymiä ja kirkon asema kirkonmäeltä kauas näkyvänä maamerkinä on hävinnyt.

Lehtimäentie ohittaa Nedre Lövkullan tilakokonaisuuden. Lautaita ympäröi pihapiiriä ja lehtipuukuja rajaa tien tilaa kylämäellä. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Lehtimäki, Nedre Lövkullan päärakennus ja Lehtimäentietä vuonna 1968. (Knüpfer & Öhman/Espoon kaupunginmuseo)

Suurta Rantatietä Lövkullassa vuonna 1970. (Kenji Rinno/Espoon kaupunginmuseo)

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Lehtimäentie kuuluu osaksi Turunväylään rajautuvaan Espoon kirkonmäen valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön.²¹³ Espoonjokilaakso on maakunnallisesti merkittävää maisema-aluetta.²¹⁴ Paikallisesti arvokkaalta Lövkullan historialliselta kylämäeltä avautuu näkymä pappilanmäen maisema-alueelle.²¹⁵ Kylämäellä paikallisesti arvokkaita rakennuksia ovat Övre ja Nedre Lövkullan tilakokonaisuudet.²¹⁶

Lehtimäentietä luoteeseen. Uusi rakennusmassa sulkee voimakkaasti Lehtimäentien maisemaa luoteesta. Avoin maisematila Espoonjokilaakson ja kylämäen välissä on säilynyt, sillä vanhat pelto- ja niittyalueet ovat golfkenttänä. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Nedre Lövkullan pihapiiriä ja ulkorakennuksia vuonna 1968. (Knüpfer & Öhman/Espoon kaupunginmuseo)

²¹³ RKY 2009.

²¹⁴ Kuusisto & Rinkinen 2012, 86.

²¹⁵ Nurminen 2000.

²¹⁶ Härö 1991, 80-81.

Lehtimäentietä koilliseen. Tietä reunustavat edelleen lehtipuut, pihapiiriä rajaa edelleen puuaita. Talousrakennus, aita ja puusto luovat tielle ainutlaatuisen tilantunnun. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Lehtimäenkuja vuonna 1968. (Knüpfer & Öhman/Espoon kaupunginmuseo)

36. ESPOONVÄYLÄ

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Paikallinen ja seudullinen yhteys kirkolta merenrannalle
 - Valtakunnallisia merkityksiä
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Tärkeä maa- ja meriliikennettä yhdistävä yhteys
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Ainutlaatuinen kirkolta merenrannalle johtanut yhteys
 - Säilyttänyt paikallisen merkityksensä edelleen
 - Tyypillinen ja tärkeä osa historiallisen tiestön päälinjoja

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - 1700-luvun linjaus Espoon keskuksesta Finnoseen
 - Hyvin säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Asfalttipinta
 - Kevyenliikenteenväylä
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Espoon keskuksen alue voimakkaasti rakennut
 - Pitkään käytössä olleet avoimet peltoalueet, metsäkaistaleet
 - Kerroksellinen maisema

Kulttuurimaisema

- **Teiden merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa**
 - Maakunnallisesti arvokas Söderskogin viljelyalue (18)
 - Paikallisesti merkittävä Söderskogin maisemakokonaisuus, jossa historialliset tiet osana arvotusta (133) ja Bolarskogin maisemakokonaisuus (137)
 - **Historialliset kylät:** Söderskog (2kpl), Bolarskog, Skogby-Skogbisa, Finnå
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Söderskogin uusi (135) ja vanha päärakennus (134), Söderskogin torpat (136), Bolarskogin päärakennus (138), Skogbisa (140), Pirttibacka (139)

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Espoonväylä
- Tutkimusalueen raja

© MML 2015, Sini Moilanen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Autotie
 - Kevyt liikenne
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Maiseman kerroksellisuus rakennetun ympäristön ja säilyneen viljelymaiseman vaihtelevuus
 - Tien käyttö autotienä jatkuu

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Suunnitteilla oleva korvaava yhteys
 - Virkistys, kävely ja pyöräily
- **Aistihavainnot**
 - Rakennettu ympäristö
 - Avoin peltomaisema
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Espoon keskusta ja merenrantaa yhdistävä linjaus
 - Espoon keskusta ja eteläosia yhdistävä linjaus, jonka maisema on osin säilynyttä viljely- ja kulttuurimaisemaa ja osin voimakkaasti muuttanutta kaupunkimaista ympäristöä.

Linjaus ja maisema

Espoonväylä on vanha kärrytielinjaus Espoon kirkolta Finnooseen meren rantaan. Tielinja on ollut tärkeä pohjois-eteläsuuntainen yhteys sisämaasta merelle. Yhteys on ollut tärkeä kirkkotie eteläisen Espoon asukkailla. Espoonväylä on ollut osa pitkää ja yhtenäistä, Kirkkonummen Haapajärven kappelilta Nuuksion kautta Gumböleen ja Espoon kirkolle johtanutta yhteyttä. Pohjois-eteläsuuntainen yhteys on osa 1700-luvun päätiEVERKOSTOA.²¹⁷ Espoon rakentuneen keskuksen alle on jäänyt osa historiallisesta linjauksesta.

Historiallinen linjaus on jäänyt Espoon keskuksessa rautatien ja muun kaupunkirakenteen alle. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Espoonväylä on edelleen tärkeä liikenteellinen yhteys Espoon keskuksen ja Espoon eteläisten osien välillä. Linjaus mukailee vanhaa kutakuinkin Muuralan sairaalalta etelään aina Länsiväylälle asti. Tie kulkee rakentuneiden asuinalueiden ohi. Merkille pantavaa on Söderskogin ja Bolarskogin avoimena säilyneet viljelymaisemat. Alueilla on ollut yhtenäiset niitty- ja peltoaukeat jo 1700-luvulla.²¹⁸ Söderskogin pellot ovat osa Espoon keskuspuistoa, joka on merkittävä virkistysalue ja viheryhteys.

Muuralan sairaala on säästynyt osana kaupunkirakennetta huolimatta alueen tiiviistä kasvusta. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Tien asu ja maisema on muuttunut Söderskogin peltoaukeita lukuun ottamatta moderneiksi. Espoonväylä, jonka nimi vaihtuu Söderskogissa Finnoontieksi, on alueen tärkeä pohjois-eteläsuuntainen päätie. Topografia on tasoittunut, kun suurimpia mäkiä ja kallioita on tasoitettu.

Espoonväylää pohjoiseen. Espoon keskuksessa linjaus on säilynyt kutakuinkin samalla paikalla kuin jo 1700-luvulla, mutta tien parannustöiden takia sen olomuoto on muuttunut. Oikealla näkyy louhittua kalliota. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

²¹⁷ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790. Senaatin kartasto 1870-1871.

²¹⁸ Fonseen 1750. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805.

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Tie on yhdistänyt Söderskogin, Skogby-Skogbisan, Bolaskogin ja Finnån historialliset kylät.²¹⁹ Söderskogin viljelyalue on maakunnallisesti merkittävä maaseutuympäristön maisema-alue.²²⁰ Paikallisesti merkittävälle Söderskogin maisema-alueelle sijoittuvat Söderskogin vanha ja uusi päärakennus sekä Söderskogin torpat. Pirttibacka sekä Bolarskogin päärakennus ovat osa paikallisesti merkittävää Bolarskogin maisemakokonaisuutta. Paikallisesti tärkeitä muita kulttuurihistoriallisia kohteita ovat Muuralan sairaala sekä Skogbisa (Nyby).²²¹ Puolarmetsän alueelta on useita esihistoriallisia löytöjä, mm. asuinpaikka ja röykkiöitä.²²²

Espoon keskuksen liikenteelliset järjestelyt ovat muuttuneet voimakkaasti. Finnoontien eli Espoonväylän, Pappilantien ja Kirkkojärventien risteys vuonna 1968. (Espoon kaupunginmuseo)

²¹⁹ Nurminen 2000.

²²⁰ Kuusisto & Rinkinen 2012, 90.

²²¹ Härö 1991, 75-76, 140-146.

²²² Museovirasto 10/2016.

37. VANHA MUURALANTIE-GUMBÖLENTIE-ENGELINPUISTOTIE

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Paikallinen kärrytie
 - Yhteys kirkolle ja Gumbölen kartanolle
 - Osa tärkeää seudullista yhteyttä Espoon kirkon sekä Haapajärven ja Ollilan välillä
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Tärkeä osa kartanon liikennettä
 - Osa yhteyttä Finnosta Nuuksion kautta Ollilaan ja Haapajärvelle
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Tyypillinen ja tärkeä osa historiallisen tiestön päälinjoja
 - Tyypillisesti voimakkaasti muuttunut tien maisema rakentuneilla alueilla

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - 1700-luvun kärrytielinjaus Suurelta Rantatieltä Gumböleen
 - Melko hyvin säilynyt linjaus
- **Yksityiskohdat**
 - Asfalttipäällyste, kevyenliikenteenväylät
 - Kehä III:n ylittävä silta mukailee vanhan linjauksen suuntaa Vanhalla Muuralantiella
 - Gumbölen kartanolta pohjoiseen Gumbölenjoen länsipuolta seuraileva tie kapea ja sorapintainen
 - Engelin puistotiellä Gumbölenjoen ylittävä yksiaukkoinen kiviholvisilta
 - Gumbölen pato
 - Gumbölenjoen ylittävä siltapaikka kartano itäpuolella
 - Yksiaukkoinen kiviholvisilta Gumbölenjoen pohjoispuolella
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Vahvasti 1990- ja 2000 luvuilla rakentunut yhtenäinen Muuralan asuinalue
 - Kehä III katkaisee tien maisemaa ja äänimaisemaa
 - Gumbölenjoen laaksoon ainakin 1700-luvulta asti peltoja ja niittyjä olleille alueille perustettu golfkenttä
 - Gumbölen kartanomaiseman kokonaisuus
 - Maisemarakenne on hajanainen ja kulttuurimaisema on muuttunut, mutta kartanon alueella yhtä havaittavissa

Kulttuurimaisema

- **Teiden merkitys osana laajempaa kulttuurimaisemaa**
 - Paikallisesti merkittävä Gumbölen kartanon maisemakokonaisuus (31)
 - **Historialliset kylät:** Gumböle, Morby
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Gumbölen kartanon päärakennus (32), talousrakennukset (33), Gumbölen tiestö ja sillat (34), Gumbölen koulu (35)

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Vanha Muuralantie - Gumbölientie - Engelin puistotie
- Tutkimusalueen raja

© NML 2015, Sini Mäkelä / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Autotie
 - Gumbölientie alueellista kokooajakatua
 - Nimetön tieosuus golfkentän huoltotienä
 - Kevytliikenne, virkistys, ratsastus, golf
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Gumbölen kartanon maisema
 - Jokilaakson pitkään avoimena ollut pelto- ja niittyalue golfkenttänä

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Golf uutena maankäytön kerroksena
 - Virkistys
- **Aistihavainnot**
 - Näkymät vehreään jokilaaksoon
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Vanha Muuralantie ja Gumbölientie ovat voimakkaasti rakentuneen alueen keskeisin yhteys. Engelin puistotie johtaa kulttuuriympäristöön, jossa jokilaakson avoimena säilynyt tilallisuus, vanha tiestö ja rakennettukulttuuriympäristö luovat ainutlaatuisen kerroksellisen kokonaisuuden.

Linjaus ja maisema

Vanha Muuralantie on 1700-luvun karttoihin piirretty kärrytielinjaus Suurelta Rantatieltä Gumböleen.²²³ Gumbölen kartanon historia periytyy aina 1500-luvulle, joten tieyhteyden ajoitus tälle ajalle on perusteltua. Gumbölessä tien linjaa jatkaa Engelin puistotie. Nimetön kuusiaidan rajaama tieosuus kulkee Gumbölenjokea mukaillen pohjoiseen, koukkaa mäen ympäri yhtyen Gumbölen tiehen. Nykyisestä tielinjasta sivuun jäänyt kevyenliikenteen väylänä toimiva historiallisen tien osa ylittää puron.

Tieyhteys on toiminut kirkkotienä Gumbölen ja Nuuksi- on asukkaille. Se on ollut myös tärkeä yhteys Suurelle Rantatielle. Yhteys on ollut Brobackantien ja Espoonväylän kanssa osa seudullista, etelä-pohjoissuuntaista yhteyttä Ollilasta ja Haapajärveltä Espoon kirkon kautta meren rantaan. Yhteys merelle on ollut tärkeä etenkin sisämaan kannalta.

Vanhan Muuralantien linjaus on säilynyt alkuperäisellä paikallaan. Maisema on kuitenkin voimakkaasti muuttunut. Viime vuosikymmenten aikana rakentunut Muuralan asuinalue täyttää 1800-luvun avoimet pelto- ja niitymaisemat. Kehä III on vahva maisemahäiritsijä, mutta Vanhan Muuralantien linjaus ylittää sen vuosisatoja vanhan kulku-uran paikalta.

Tie laskee pohjoiseen kohti jokilaaksoa, ja yhtyy lounaasta tulevaan Gumbölentiehen, joka edelleen jatkaa vanhaa linjausta luoteeseen kohti Gumbölen kartanoa. Jokilaaksoa jo 1700-luvulla mukailleet pelto- ja niityalueet on korvannut rakennettu ja muokattu, mutta maisemaa avoimena pitävä golfkenttä. Engelin puistotie on pihatiemäinen, puukujanteella rajattu tielinja Gumbölen kartanolle sekä talleille. Gumbölenjoen ylittää yksiaukkoinen kiviholvisilta 1900-luvun alusta.²²⁴ Kartanon editse jokivartta pohjoiseen mukaileva sorapintainen tie ohittaa Gumbölen padon ja ylittää joen vanhan silta- paikan kohdalta.

Kehä III on osa Vanhan Muuralantien maisemaa. Kehän ylitys mukaillee vanhan tien linjausta, vaikka maisema on voimakkaasti muuttunut. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Näkymä Vanhan Muuralantien ja Gumbölentien risteyksen yli. Maisemassa on vahvoja maisemahäiriöitä kuten voimalinjat, rakennustyömaa ja uutta moninaista asuinrakentamista. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Gumbölenjoen ylittävä yksiaukkoinen kiviholvisilta Engelin puistotie. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Gumbölen joen mukaan kulkeva hiekkatie ylittää joen kartanon padon pohjoispuolella. Näkymä etelään Gumbölenjoen pohjoispuolelta. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

²²³ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790. Senaatin kartasto 1870.

²²⁴ Härö 1991, 47.

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Morbyn historiallinen kylä sijoittuu aivan Vanhan Muuralantien ja Suuren Rantatien risteyksen tuntuun. Gumbölen alueelta on löydetty kaksi kivikautista asuinpaikkaa.²²⁵ Gumbölen kartanon alue, Lustigulla ja Gumbölenjoen varsi ovat historiallista kylämäkeä.²²⁶ Gumbölessä on jo 1500-luvulla ollut seitsemän taloa.²²⁷ Gumbölen kartanoalue on paikallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä. Maisema-alue sekä kartanoon liittyvä rakennuskanta muodostavat kokonaisuuden, jossa myös historiallinen tiestö on olennaisessa osassa.²²⁸

Laajan kulttuurimaiseman kokonaisuutta rikkovat golfkentät, ennen niittyinä ja peltoina olleella jokilaakson alueella. Nykyiset avoimet alueet mukailevat kuitenkin vanhan maankäytön reunoja, ja maisemarakenne on säilynyt.

Kehän länsipuolella aivan tien läheisyydessä on tyhjiin jäänyt 1900-luvun alussa rakennettu Gumbölen koulurakennus.²²⁹ Gumbölen kartanoalueella kartanon päärakennus, talousrakennukset sekä talli ovat paikallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä.²³⁰

Pappilankylä, Muuralantie 1968. (Knüpfer & Öhman/Espoon kaupunginmuseo)

²²⁵ Museovirasto 10/2016.

²²⁶ Nurminen 2000.

²²⁷ Härö 1991, 44.

²²⁸ Härö 1991, 44-47.

²²⁹ Härö 1991, 47.

²³⁰ Härö 1991, 44-47.

38. SUURI RANTATIE

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - Valtakunnallinen käärytieyhteys Turun ja Viipurin välillä
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Valtakunnallisesti, seudullisesti ja paikallisesti erittäin merkittävä tieyhteys
 - Yhteys on vuosisatojen ajan vaikuttanut voimakkaasti Espoon kehitykseen
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Ainutlaatuinen valtakunnallinen tieyhteys
 - Tyypillisesti pääosin modernin ilmeen saanut nykyisen tieverkoston osana oleva historiallinen tielinja
 - Ainutlaatuisesti säilynyttä tielinjausta Träskändan puistossa
 - Edustavaa kerroksellista maisemaa Espoonkartanossa, Vanttilassa, Myllykylässä, Träskändassa ja Jupperissa

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - Liikenneverkon osana säilynyt 1300-luvulle ajoittuva valtakunnallinen yhteys Espoon läpi Mankista Kauklahden, Muuralan, Bemböle ja Träskändan kautta Jupperiin
- **Yksityiskohdat**
 - Pääosin voimakkaasti modernin ilmeen saanut tielinjaus, vahvasti muuttunut tien maisema pinnoitteiden, kalusteiden ja tien rakenteiden osalta
 - Alkuperäisimmässä asussaan olevaa linjausta Träskändan kartanopuistossa
 - Suomen vanhin kiviholvisilta Sägbro
 - Qvarnbron kiviholvisilta, Gumbölenjoen ylittävä kiviholvisilta, Glomsinjoen ylittävä kiviholvisilta
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Voimakkaasti rakentuneet alueet Kauklahdesa, Mikkälässä, Muuralassa, Lommilassa, Bembölessä, Kolkekannaksessa ja Laaksolahdessa
 - Linjaukseltaan ja maisemaltaan parhaiten säilyneet osuudet Espoonkartanon alueella, Myllykylässä, Träskändassa sekä Jupperissa

Kulttuurimaisema

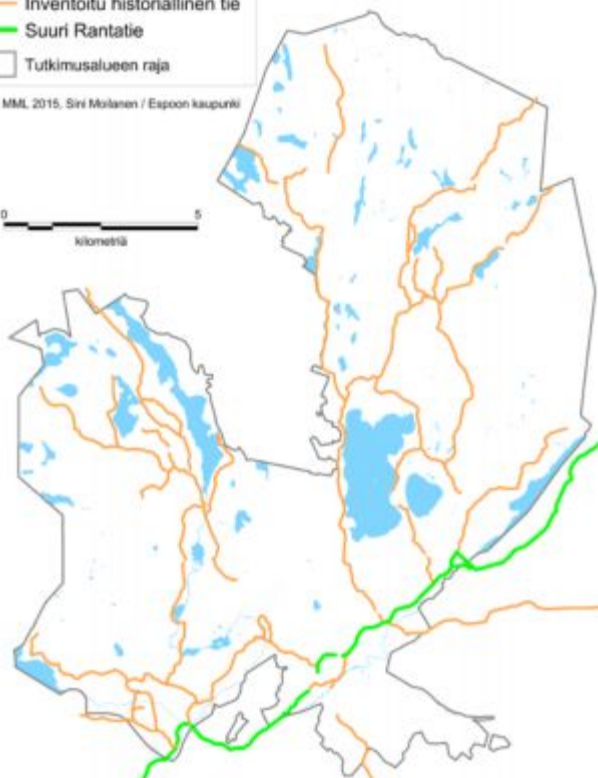
- **Teiden merkitys osana laajempaa kulttuuri maisemaa**
 - Valtakunnallisesti merkittävät Espoonkartano ja Espoon kirkonmäki
 - Maakunnallisesti merkittävät Espoon kartanon kulttuurimaisema (84) ja Espoonjokilaakson maisema-alue (215)
 - Paikallisesti merkittävät maisemakokonaisuudet Finssissä (20), Espoonkartanossa (9), Kauklahden keskustassa (47), Fannbyssä (49), Lövkullassa (69), Bemböle-Karvasbackassa (73), Kvarnbyssä (85) ja Träskändassa (251)
 - **Historialliset kylät:** Mankby (2 kpl), Esboby, Köklax, Morby (2 kpl), Glomsby (2 kpl), Bemböle, Kvarnby, Träskända, Kärrans

Historialliset tied

- Inventoitu historiallinen tie
- Suuri Rantatie
- Tutkimusalueen raja

© MML 2015, Sini Molanen / Espoon kaupunki

0 5
kilometriä

Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet

- Råbäck (27), Finssin oppilasasuntola (23), kansanopistorakennus (21) ja keskievarirakennus (22), Espoonkartano navettamäki (15), Lustikulla (14), Krogen (13), sillat (12), mylly (11) ja päärakennus (10), Valhalla (28), Kauklahden kansakoulu (51), Mickels (52), Bell (74), Bembölen koulu (75), Pellas (89), Kvarnbyn myllypaikka (88), Ingaksen vanha (86) ja uusi pappila (87), Träskända viljamaksiini (255), päärakennus (252) ja huvimaja (254), Jupperi (279)

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Autotie
 - Virkistys
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Koko tie linjassa näkyy sekä säilynyttä että voimakkaasti muuttunutta tiemaiseman kerroksellisuutta
 - Tieyhteys on saanut korvaavia, lisääntyntä käyttöä palvelevat tieyhteydet

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Virkistys, matkailu
- **Aistihavainnot**
 - Merkittävät kulttuurimaisemakokonaisuudet sekä tien varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Espoon halki kulkeva hyvin säilynyt keskiajalle periytyvä tieyhteys on vaikuttanut voimakkaasti pitäjän kehittymiseen. Suuri Rantatie on menneiden vuosisatojen tieverkon päätte.

Linjaus ja maisema

Suuri Rantatie on Espoon halkova, valtakunnallisesti merkittävä historiallinen tielinja. Suuri Rantatie eli Kuninkaantie periytyy aina 1300-luvulle. Valtakunnallinen eteläistä rannikkoseutua halkova tie on yhdistänyt Turun Viipurin linnaan.²³¹

Suuri Rantatie on eteläisen Suomen merkittävin historiallinen tielinja.²³² Espoossa tielinja kulkee Espoonkartanon, Espoon 1400-luvulla valmistuneen tuomiokirkon, Träskändan kartanon ja Jupperin kautta. Aiemmin, ennen 1700-lukua Suuren Rantatien linjaus Träskändasta Hämeenkylässä on kulkenut todennäköisesti Pitkäjärven pohjoispuolelta Gammelgårdin kautta.²³³ Suuren Rantatien talvitielinjaus on ollut yhtä tärkeä kuin itse tykistön kestävä Rantatie. Talvitielinjaus on mukaillut tien linjausta, mutta hyödyntänyt avoimia peltoalueita sekä jäätyneitä vesistöjä. Esimerkiksi Espoonlahden ja Huopalahden jäätyneet pohjukat, joen uomat sekä Lepävaaran peltoalueet ovat osuneet Suuren Rantatien talvitielinjauksen kohdalle.²³⁴

Suuri Rantatie on kulkenut Kirkkonummen rajalta Espoonkartanoon, Espoon kirkolle ja Bemböleen metsän ja avointen pelto- ja niittyalueiden reunavyöhykkeellä. Kauklahdesta Bemböleen tielinja on mukaillut Espoonjoen uoman kulkusuuntaa. Pitkäjärven ja Lippajärven välisellä kannaksella tie on kulkenut metsäalueiden täplittämällä, pääosin niittynä olleella alueella. Nykyisen Pitkäjärvenrannan kohdalla kulkenut linjaus on rajautunut metsän ja järven rannan väliin, ja avoimemmat pelto- ja niittyalueet ovat alkaneet vasta Hämeenkyllän kartanon alueella.²³⁵

Parhaiten säilyneet osuudet Suuresta Rantatiestä sijaitsevat Mankissa, Espoonkartanossa, Espoonjokilaaksossa, Espoon kirkon seuduilla, Träskändan puistossa sekä Jupperissa. Suuren Rantatien linjaus kulkee edelleen Espoon läpi, mutta tien rakenteet ja maisemat ovat paikoin voimakkaasti muuttuneet. Esimerkiksi Kauklahdessa, Muuralassa, Lommilassa ja Kolkekankaalla tie ja tien maisema on runsaan käytön ja rakentamisen myötä muuttunut paljon.

Masalantie vaihtuu Mankintieksi Espoon ja Kirkkonummen rajalla. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Mankki - Espoonkartano

Tie kulkee Kirkkonummelta Masalan ja Luoman kautta Espoon puolelle Råbäckin kohdalla. Rajalla Masalantie vaihtuu Mankintieksi. Tielinjaus on edelleen tärkeä yhdystie, se on ajoneuvoliikenteen käytössä levennettyä ja kestopäällystettynä. Tien reunassa kulkee kevyenliikenteenväylä. Tieltä avautuu paikoin näkymät Kehä III:lle. Suuri Rantatie ylittää Lapinkyläntien ja nousee mäntykankaiselle Finssinmäelle ohittaen tietä reunustavan Finssin kansanopiston pihapiirin. Tie ohittaa Meritien eli Vanhan Finssintien risteyksen, ja jatkaa Finssintienä matkaa maiseman reunavyöhykkeellä ohittaen länteen avautuvat avoimet laidunmaat sekä tien itäpuolelle jäävän ratsastustallin alueen. Finssinmäen ympäristöstä tunnetaan useita esihistoriallisia asuinpaikkoja.²³⁶

Finssintie sukeltaa Espoonkartanon maisemaan vanhan krouvin kohdalla ja kaartaa itään Kuninkaankartanontienä. Tien sijainti on vakiintunut alueella paikalleen viimeistään Espoonkartanon perustamisen myötä. Espoonkartano on perustettu 1500-luvun puolivälin jälkeen kuninkaankartanoksi.²³⁷ Suuri Rantatie ylittää Mankinjoen Sågbron ja Qvarnbron siltoja pitkin. Sillat ovat kivihoivimuurattuja, ja Sågbron silta on tiettävästi Suomen vanhin kivihoivisilta. Sillat muodostavat eri-

²³¹ Tien nimestä lisää Salminen 1993, 19-30, 287, 290. Ja Espoon tiestön historiaa.

²³² Rahkonen 2014, 23.

²³³ Suhonen 2007, 2.

²³⁴ Fonseen 1750. Kuninkaallinen merikartasto 1791-1796.

²³⁵ Fonseen 1750. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Senaatin kartasto 1870-1871.

²³⁶ Kokkonen 1990, 39.

²³⁷ Härö 1991, 24.

²³⁸ Piltz & Soosalu 2012, 9.

tyisen kokonaisuuden kartanon alueella ja ovat olennainen osa historiallisen tien yksityiskohtia.²³⁸ Uusien kerrosten vuoksi siltojen pinnat ovat nousseet ja tien rakenteissa on paljon modernia kerrosta. Tien korkeus ja runsas kasvillisuus peittävät siltojen näkymiä, eikä historiallista ylitystä voi autolla ajaessa lainkaan havaita. Espoonkartanon historiallinen tiestö on osa valtakunnallisesti merkittävää maisemakokonaisuutta, ja ne edustavat hyvin Suomen tiehistoriaa.²³⁹ Espoonkartanon myllyrakennus on tien välittömässä läheisyydessä.

Kartanon kaakkoispuolella lähellä Kehä III:n linjausta Suuri Rantatie ylittää Gumbölenjoen betonilla vahvistettua yksiaukkoista kiviholvisiltaa pitkin. Silta on tietävästi 1900-luvun alusta.²⁴⁰ Jokiuomassa on sillan tuntumassa kivirakenteita ja pengerrettyä rantaa. Suuren Rantatien linjaus ja maisema on säilynyt etenkin Finssin ja Espoonkartanon alueella hyvin. Tien asu on kestopinnoitteesta huolimatta hillitty ja ajaton. Maisema on säilynyt melko rakentamattomana ja yksittäiset historialliset ja maisemallisesti merkittävät rakennukset ovat osa tien maisemaa. Niiden lisäksi avoimet maatalousnäkymät, vanhat sillat, jalopuuvaltainen kasvillisuus ja tien säilynyt kapea ja mutkitteleva linjaus korostavat tien historiallisia arvoja.

Mankintieltä avautuu näkymä etelään avoimelle peltoaukealle ja tien eteläpuolella kulkevalle Kehä III:lle joka mukailee Espoossa pitkälti Suuren Rantatien linjausta. Kehän takana kulkee rantarata. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Kuninkaankartanontietä pohjoiseen. Tien länsipuolelle aukeaa puistomainen jalopuumetsikkö, taustalla näkyy myllyrakennus. Oikealla Espoonkartanon talousrakennuksia. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

²³⁹ Härö 1991, 29.

²⁴⁰ Härö 1991, 29.

Espoonkartanon mylly ja saha vuonna 1915. Vesivoimaa on hyödynnetty paikalla jo vuosisatoja. Espoonkartanon sillat on nimetty myllyn ja sahan mukaan. Mylly on yhä jäljellä, mutta saha on purettu jo 1900-luvun alkuvuosikymmeninä. (Espoon kaupungin museo)

Kuninkaankartanontietä pohjoiseen. Espoonkartanon kulttuuri- ja rakennushistoriallisesti merkittävillä silloilla on opasteet. Kaiteiden kohdalla tie ylittää yksiaukkoisen kivihoivisillan. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Kauklahti

Espoonkartanon eteläpuolella tielinja alittaa Kehä III:n ja jatkuu edelleen Kuninkaankartanontienä kohti Kauklahtea. Kehän eteläpuolella tielinjausta mukailee kevyenliikenteenväylä. Alueen rakennuskanta on pääosin 1990- ja 2000-luvuilta. Aivan uusinta asuinrakentamista edustavat 2010-luvun rakennukset. Tien asu on moderni ja maisema on rakennettua asuinalueita. Pihapiirejä rajaava aida, istutukset sekä tien mukaisesti rakennetut rakennukset reunustavat tien modernia lähimaisemaa. Suuren Rantatien linjaus jatkuu Kuninkaankartanon tieltä Erik Bassen tielle, jossa ajoneuvoliikennettä on rajattu kielloin ja puomein. Kapea, intiimi tielinja on kestopäällysteinen ja sitä ympäröivät pihapiirit, istutukset ja spontaani kasvillisuus. Tie laskeutuu Espoonjokilaaksossa kulkevalle Hansatielle.

Kuninkaankartanontietä etelään Kauklahdessa. Tien maisemaa hallitsee uusi asuinrakentaminen. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Kauklahti 1969, Kuninkaankartanontie kuvattu lännestä. (Knüpfer&Öhman/Espoon kaupunginmuseo)

Hansatie, jonka nimi vaihtuu Isoksi Maantiekseksi, kulkee Rantaradan vierellä Espoonjokilaakson avoimen viljelyalueen laidalla. Laakson länsipuolelle nousevat metsäiset mäet, Vanttilan ja Bensulsin alueet. Tien itälaitaa reunustaa leveä kevyenliikenteenväylä, jonka taakse jää metsäisen mäen maisema. Näkymät etelään Espoonjokilaaksoon ovat paikoin huomattavat. Tielinja mukailee loivasti maaston muotoja, mutta nousut ovat paikoin pitkiä. Tien linjaus on suorapiirteinen. Tien topografiasta on huomattavissa korkeimpien mäennyppylöiden alentaminen. Espoonjokilaaksoa mukailevan tieosuuden maisema on kerroksellinen. Siinä näkyy pitkään viljelyksessä ollut avoin peltomaisema jokilaaksossa, mutta myös liikenteen monet kerrokset: yli vuosisadan palvellut ja Espoon kehitykseen vaikuttanut rautatie sekä autoistumisen myötä muuttunut Suuri Rantatie.

Mikkelään tullessa tien maisemaa hallitsee jälleen 1980-1990-lukujen asuinrakentaminen. Suuren Rantatien linjaus mukailee Mikkälänahdetta ja Mikkäläntietä. Mikkälänahteen linjaus on kapea, kevyenliikenteenväylä, istutukset, puut ja pihapiirit rajaavat tietä intiimiksi kaduksi. Mikkälänahteen ja Mikkäläntien välissä on läpi-ajoliikennettä estävät puomirakennelmat. Mikkäläntien tilaa rajaa asuinrakennusten julkisivut. Muuralan Mikkälän pronssikautisen asuinpaikkalöydön mukaan on nimetty Morby-keramiikka. Laajalla alueella on sijainnut pronssikautista pysyvää asumista, joka on perustunut viljelykseen ja karjanhoitoon. Alueelta on tehty runsaasti löytöjä.²⁴¹

Kivinen tienviitta Kauklahdessa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Näkymä Suurelta Rantatieltä Espoonjokilaakson vuosisatoja viljelyksessä olleille peltoaukeille. Rantarata kulkee jokilaaksossa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

²⁴¹ Kokkonen 1990, 59.

Rantarata Kauklauden ja Vanttilan välissä 1969. Oikealla kulkee Suuri Rantatie kohti Kauklahtea. (Knüpfer & Öhman/Espoon kaupunginmuseo)

Muurala

Mikkelin jälkeen Espoonväylä katkaisee Suuren Rantatien linjausta. Risteysalue on voimakkaasti muuttanut tien maisemaa. Tie jatkuu Pitäjänporttina, jonka pohjoispuolitse kulkee kevyenliikenteenväylä. Puusto ja pensaikko peittää näkymiä tieltä. Suurelta Rantatieltä kääntyy kirkolle johtava Pappilantie itään uuden hautausmaan vieritse. Suuren Rantatien historiallinen linjaus jatkuu Pitäjänporttina rakennetun alueen läpi. Vanhat puutalot ovat mielenkiintoisia yksityiskohtia historiallisen tien varrella.

Tielinjaus on Muuralassa rakenteellisesti voimakkaasti muuttunut. Alkuperäinen tielinja on mukaillut Muuralanportin linjausta, ja siltarakennelmana Espoonväylän ylittävä Muuralantie ei kulje aivan vanhan linjauksen mukaisesti. Muuralan alueen maankäyttö on voimakkaasti muuttunut viime vuosikymmenien aikana pelto- maisemasta rakennetuksi asuinalueeksi.²⁴² Historiallista tielinjausta reunustavat, vanhat kuusiaidat, istutetut pihapiirejä reunustavat pensaat, koivurivit sekä muut yksittäiset puut. Tielinjaus on täysin tuhoutunut Muuralantien pohjoisosissa, jossa on muun muassa kaupan rakennuksia.

Punainen tupa 1950-luvulta Muuralantien varressa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

²⁴² Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Senaatin kartasto 170-1871. Espoon karttapalvelu, rakennustiedot.

Maisemallisesti merkittävät kuuset kevyenliikenteenväylän ja ajoradan välissä Muuralantiellä. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Lommila - Bemböle

Muuralasta pohjoiseen nykyinen Espoontie kulkee täsmällisesti samasta kohtaa kuin vuosisatoja valtakunnallista liikennettä palvellut Suuri Rantatie. Lehtimäen kohdalla tiestä kääntyy kirkolle johtanut kirkkotie. Tien asu ja kaukomaisema ovat voimakkaasti muuttuneet. Suuren Rantatien liikenteellisesti korvaava, Suomen ensimmäinen moottoritie, Tarvontie on alittanut Espoontien linjauksen jo 1960-luvulta.²⁴³ Suuren Rantatien rakenteellinen ja maisemallinen kokonaisuus on alueella muuttunut, vaikka nykyiset linjaukset kulkevatkin historiallisen linjauksen mukaisesti. Lommilassa Espoontien ja Tarvontien väliin jäävä avoin alue on ollut pelto- ja niittyaluetta jo 1700-luvulla.²⁴⁴

Nykyisen tielinjauksen länsipuolelle jää Glomsinjoen ylittävä yksiaukkoinen kiviholvisilta. Espoontien, Kunnarlantien, Turuntien ja Kehän rampit ovat voimakkaasti muokanneet ennen avointa pelto- ja niitymaisemaa.²⁴⁵ Yli-Lommilankuja mukailee vanhaa linjausta ja sen varrella on säilynyt 1920-luvun asuinrakennus.²⁴⁶

Bemböle

Turuntiellä Suuren Rantatien voimakkaasti muuttunut maisema jatkuu. Moderni-ilmeinen tie on leveä. Avoin viljelymaisema on täydentynyt erilaisella työpaikka- ja palvelurakentamisella. 2000-luvun lopulla rakentuneet pientalot täydentävät avointa jokilaakson maisemaa. Bellinmäen kohdalla avoin peltomaisema Glimssinjokilaaksoon avautuu laajana. 1700-luvulta peräisin oleva Bell eli Bembölen kahvitupa on tärkeä maisemallinen elementti tien varrella. Se on osaltaan kertomassa Suuren Rantatien historiaa, sillä Bellissä on toiminut 1760-luvulla kestäkievari.²⁴⁷ Bembölessä Suuresta Rantatiestä on haarautunut maantie Helsinkiin.

Näkymä Lehtimäelle vuonna 1968. Suuren Rantatien vanha linjaus ylittää Turunväylän. (Knüpfer&Öhman/ Espoon kaupunginmuseo)

Suurta Rantatietä Bembölessä vuonna 1970. Taustalla Bembölen 1920-luvulla rakennettu koulu. (Kenji Rinno/Espoon kaupunginmuseo)

Myllykylä - Träskända

Bembölessä Suuri Rantatie haarautuu Kuninkaantienä Bembölen 1920-luvulla rakennetun koulun sivuitse kohti Träskändää. Kuninkaantie mukailee Kvarnbyån jokilaaksoa metsän reunalla. Bembölen koulun ja neuvolan jälkeen avautuu osin pusikoitunut näkymä jokilaaksoon, jonka takaa pilkottaa Jorvin sairaalan rakennusmassa. Myllykylän alueella tien maisemaa reunustavat istutukset kuten pensasaidat ja syreenipensaat sekä pihapiirejä rajaavat männyt, koivut ja jalot lehtipuut. Myös pihapiirejä rajaavia kivisiä ladottuja aitarakennelmia löytyy runsaasti tien pohjoisreunasta. Tie on kapea ja mutkitteleva ja sen topografia on pienipiirteistä. Tien eteläreunaa reunustaa kevyenliikenteenväylä ja sen pohjoispuolella on nauhamaisesti pientaloja. Kvarnbyån jokilaakson avoimet peltomaisemat avautuvat etelään.

²⁴³ Rahkonen 2014, 79.

²⁴⁴ Fonseen 1750. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805.

²⁴⁵ Fonseen 1750. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Senaatin kartasto 1870-1871.

²⁴⁶ Espoon karttapalvelu, rakennustiedot.

²⁴⁷ Härö 1991, 85.

Träskändan kartanoalueelle saavuttaessa Suuren Rantatien historiallinen tielinja sukeltaa kartanopuistoa rajaavan kiviaidan portista kartanopuistoon. Pääasiassa jaloja lehtipuita kasvava metsäinen puisto ympäröi alkuperäistä linjausta kulkevaa, nykyisin virkistyskäytössä olevaa hyvin säilynyt tiepohjaa. Puusto on monenikäistä, mutta huomio kiinnittyy erityisesti ikivanhoihin, jopa satoja vuotta vanhoihin jalopuihin. Kartanon avoin puutarha avautuu ylärinteeseen pohjoiseen. Kartano on suhteellisen nuori. Alueella on sijainnut keskiaikainen kylä, ja Träskändan kartano alkoi muodostua 1700- ja 1800-lukujen taitteessa.²⁴⁸ Maisema kartanopuistossa on rehevä ja runsas. Tielinja ylittää Kvarnbyån puukantista siltaa pitkin ja jatkaa linjausta kohti pohjoista. Rehevästä kartanopuistosta alkuperäisen kaltaisena säilynyt hiekkapintainen polku yhtyy Träskändan puistotiehen.

Näkymä Suurelta Rantatieltä Österåkern nimisen peltokuvion yli Jorviin. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Kuninkaantie kulkee maiseman reunavyöhykkeellä Myllykylässä. Oikealla Kvarnbyån eteläpuolella näkyy Jorvin sairaala, vasemmalla tien pohjoispuolella kasvillisuuden rajaamia pihapiirejä. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Träskändan kartanopuistossa Suuri Rantatie on säilynyt alkuperäisimmässä asussaan. Tietä reunustavat vanhaat jalopuut. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Kvarnbyån varret ovat rehevät ja maisema sulkeutunut. Suuri Rantatie ylittää joen puukantisella sillalla Träskändan kartanopuistossa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

²⁴⁸ Härö 1991, 241.

Kolkekannas - Lähderanta - Jupperi

Suuren Rantatien linjaus jatkuu Pitkäjärven etelärantaa pitkin kohti Vantaan puolella sijaitsevaa Hämeenkyän kartanoa. Liikennöity tielinja jatkuu Kolkekannaksentienä ohittaen Auroran kappelin. Tiestä erillään kulkee kevyenliikenteenväylä. Tien maisema on sulkeutunutta, avoimia näkymiä on hyvin vähän. Tie kulkee läheltä Lip-pajärven rantaa, mutta järvi ei avaudu tien maisemaan. Lähderannassa tien nimi vaihtuu Pitkäjärventieksi. Koko Pitkäjärven eteläinen ranta järven ja Suuren Rantatien välissä on ollut pelto- ja niittyaluetta jo 1700-luvulla.²⁴⁹ Vain Lähderannassa on säilynyt pieni avoin maisematila. Lähderannan rakentaminen ja liikennejärjestelyt ovat muokanneet alueen maisemaa voimakkaasti. Tien linjaus on suora, ja korkeusvaihteluita ei juurikaan ole.

Lähderannan jälkeen historiallinen tie sukeltaa nykyiseltä päätieltä järven rantaa mukailevalle Pitkäjärvenrannalle. Pitkäjärvenranta on kapea alkuosaltaan kes-topäälyllystetty pihatiemäinen linja, joka kulkee melko lähellä Pitkäjärven rantaa. Tieltä avautuu rakennusten lomitse avoimia näkymiä järvelle. Tietä ympäröivät asuinrakennukset pihapiireineen ja istutuksineen. Paikoin rannassa on luonnollista kasvustoa, joka peittää avoimia näkymiä. Tieltä avautuu paikoin kaiteilla suojattu jyrkkä pudotus kohti järveä. Pitkäjärvenrannan puolella välissä on läpiajoa estävä puomi. Rannassa kulkevan osuuden jälkeen tie jatkuu Jupperintienä. Jalopuiden ja kuusien reunustama tielinja on hiukan mutkitteleva ja kapealinjainen. Jupperin avoimen pihamaiseman jälkeen tie ylittää Espoon ja Vantaan rajan ja jatkaa kohti Hämeenkyän kartanoa.

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Suuri Rantatie on ohjannut espoolaista asumista. Espoonkartanossa tien varrella on Mankbyn kaksi keskiaikaista kylää sekä Esboby kyläpaikka, Muuralassa kaksi Morbyn kyläpaikkaa, Glomsbyn kaksi kylää Lehtimäessä ja Bellinmäessä, Bembölen keskiaikainen kylä sekä Kvarnby, Träskändan ja Kärransin kylät.²⁵⁰ Suuren Rantatien varrelta etenkin Finssin ja Espoonkartanon alueella, Espoon kirkon läheisyydessä, Bembölessä, Karvasbackassa ja Jupperissa on tehty runsaasti muinaisjäännöslöydöksiä.²⁵¹

Suuren Rantatien varteen sijoittuu lukematon määrä nimettyjä arvokkaita kulttuuriympäristöjä. Espoonkartanon, Espoon kirkonmäen sekä Träskändan kartanon valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt ovat osa Suuren Rantatien maisemaa. Espoonkartanossa, Myllykylässä ja Jupperissa Suuri Rantatie on myös viivakohteena valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä.²⁵²

Espoonkartanon ja Espoonjokilaakson maisema-alueet ovat maakunnallisesti merkittäviä.²⁵³ Paikallisesti merkittäviä maisema-alueita ovat Finss, Espoonkartano, Kauklahti, Fanssby, Pappilanmäki, Lövkulla, Bemböle-Karvasbacka, Jorvi, Kvarnby ja Träskända.²⁵⁴

Suuri Rantatie Jupperissa, Espoon ja Vantaan rajalta länteen.
(Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

²⁴⁹ Fonseen 1750. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Senaatin kartasto 1870-1871.

²⁵⁰ Nurminen 2000.

²⁵¹ Museovirasto 10/2016.

²⁵² RKY 2009.

²⁵³ Kuusisto & Rinkinen 2012, 86, 89.

²⁵⁴ Härö 1991.

39. MAANTIE HELSINKIIN

Historiallinen arvo

- **Käytöt**
 - 1600-luvun kärrytieyhteys Suurelta Rantatieltä Helsinkiin
 - Suuren Rantatien talvitietä mukaileva linjaus
 - Valtakunnallisia, seudullisia ja paikallisia merkityksiä
- **Historiallinen todistusvoimaisuus**
 - Tärkeä osa Suuren Rantatien yhteysverkostoa
 - Leppävaarassa sijainnut kievari
- **Ainutlaatuisuus, harvinaisuus / edustavuus, tyypillisuus**
 - Ainutlaatuinen maantieyhteys Helsinkiin
 - Tyypillisesti käytössä kehittynyt historiallinen tielinja
 - Harvinaisen yhtenäisenä säilynyt yhteys Jorvistä Leppävaaraan ja Helsinkiin

Säilyneisyys / alkuperäisyys

- **Linjaus**
 - Yhteys Bembölestä Kauniaisten ja Leppävaaran kautta Helsinkiin
- **Yksityiskohdat**
 - Asfalttipinnoite
 - Glimsissä tie kevyenliikenteenväylänä ja pihatienä
 - Glimsin kaksiaukkoinen kiviholvisilta
- **Yhteys maisemaan, maisemakokonaisuuden eheys**
 - Suurelta Rantatieltä Espoonjokilaakson avoimen maisema-alueen läpi haarautuva tien pohjoinen osuus
 - Jorvin sairaala-alueen, Kauniaisten, Karamalmin ja Leppävaaran voimakkaasti rakentuneet alueet
 - Leppävaaranpuiston avoin viljelymaisema

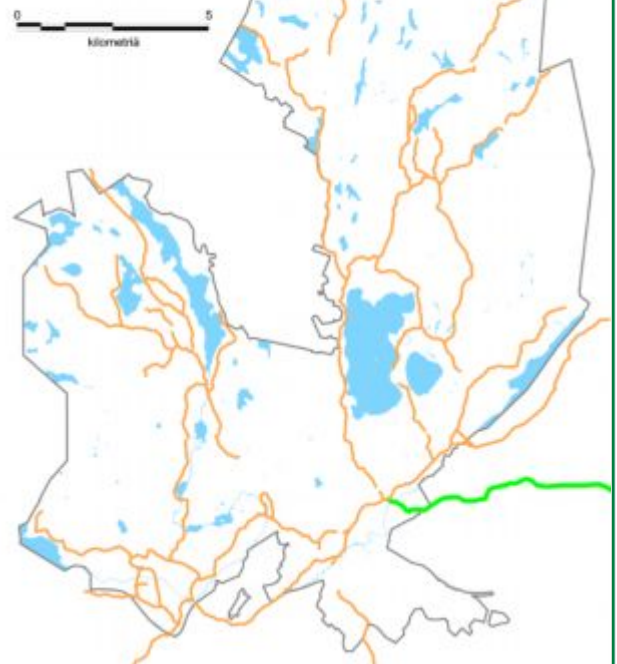
Kulttuurimaisema

- **Teiden merkitys osana laajempaa kulttuuri maisemaa**
 - Valtakunnallisesti merkittävä pääkaupunkiseudun I maailmansodan linnoitteet Leppävaarassa
 - Maakunnallisesti merkittävät Espoonjoen maisema-alue (215) ja Kilon viljelyaukeat ja huvilasuut (92)
 - Paikallisesti merkittävät Bemböle-Karvasbacka maisemakokonaisuus (73), Jorvin maisema (82), Glimsin ja Ersin kylämäki (78), Kilon kartanomaisema (94) ja Gransbacken (105)
 - **Historialliset kylät:** Bemböle, Karvasbacka (2 kpl), Kilo (2 kpl), Mäkkylä
 - **Teiden varsilla säilyneet kulttuurihistorialliset kohteet**
 - Ers (81), Glimsin asuinrakennukset (79) ja talousrakennukset (80), Seppä Backmanin talo (83), Villa Dalkulla (90), Solvalla (92), Kilon kartanon sepän asunto (97), riipi (98) ja Krogen (99), Trorstorp (107), Grans (106), Mäkkylän työväentalo (123), Helsingin höyrymölly (124), Rautateiden vahtituvat Mäkkylässä, Kilossa ja Mankissa (306)

Historialliset tiet

- Inventoitu historiallinen tie
- Maantie Helsinkiin
- Tutkimusalueen raja

© MML, 2015, Sini Molanen / Espoon kaupunki

Nykyarvo

- **Käyttö**
 - Glimsissä tie rauhoitettu jalankulkuun ja pyöräilyyn sekä Glimsin talomuseon pihatiekseksi
 - Autotie
- **Näkyvissä oleva kerroksellisuus, käytön historia ja jatkuvuus**
 - Edelleen tärkeä yhteystarve Bembölestä ja Jorvistä Leppävaaraan ja Helsinkiin

Elämyksellisyys

- **Virkistys, uudet käytöt, toiminnallisuus**
 - Glimsin alue Espoonjokilaaksossa paikallishistoriallisena kohteena tärkeä
- **Aistihavainnot**
 - Espoonjokilaakson avoin viljelymaisema
 - Glimsin talomuseon hyvin säilynyt pihapiiri ja maisemakokonaisuus
 - Voimakkaasti rakentuneet alueet
- **Identiteetti, paikan henki**
 - Suuren Rantatien yhteys Helsinkiin sekä valtakunnallisen yhteyden talvitien kulkusuunnan varrelle kehittynyt maisemallisesti kerroksellinen ja edelleen kehittyvä kokonaisuus

Suuri Rantatie kääntyy kuvaa halkovasta Turuntiestä vasemmalle, maantie Helsinkiin oikealle yli Glimsinjoen. Taustalla näkyy Jorvin sairaalan rakennuksia 1970-luvulta. Kuva vuodelta 1986. (Espoon/Kaupunginmuseo)

Linjaus ja maisema

Maantie Helsinkiin on ollut Suuresta Rantatiestä Helsinkiin haarautuva linjaus. Tie on ollut kärryillä kuljettava ja yhteys Helsinkiin on ollut valtakunnallisesti merkittävä.²⁵⁵ Historiallisen tielinjauksen korvasi 1930-luvulla rakennettu Turuntie, joka halkoo Bemböle-Karvasbackan kylämaisemakokonaisuutta.²⁵⁶ Turuntien linjaus mukaillee Karakalliosta Leppävaaraan ja Pitäjänmäelle asti historiallisen maantien linjausta. Historiallista tielinjausta korvaava Turuntie jatkaa maantien paikallista toiminnallisuutta yhdistäen Bembölen alueen Helsinkiin.

Maantie Helsinkiin mukaillee Bembölestä Glimsin talomuseolle johtavaa kevyenliikenteenväylää yhtyen Glimsintiehen. Osuus haarautuu Bembölen koulun läheltä avoimen peltoalueen keskeltä laskeutuen jokilaaksoon. Tien varren puusto on huomattavaa ja sulkee osaltaan näkymiä jokilaakson avoimille peltoalueille. Glimsinjoen ylittää kaksiaukkoinen kiviholvisilta.²⁵⁷ 1800-luvun lopulta tai 1900-luvun alusta oleva silta on kasvillisuuden peittämä ja jää ilman tarkempaa tarkastelua kuljajalta huomaamatta. Kestopäällystetty tielinjaus ohittaa nykyisin talomuseona toimivan Glimsin. Pihapiiri on tärkeässä osassa tien maisemaa, se on alkuperäisen kaltaisena säilynyt ja merkittävä osa alueen toiminnallisuutta. Jokilaakson alue on jo 1700-luvulla ollut peltolina ja niittyinä ja avoimuus on edelleen osittain säilynyt.²⁵⁸

Glimsinjoen ylittää kaksiaukkoinen kiviholvisilta. Kasvillisuus on vallannut siltaa voimakkaasti peittäen myös näkyvyyttä. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Jorvin sairaalan eteläpuolella tie yhtyy Karvasmäentiehen. Vuonna 2016 laajentunut sairaalakokonaisuus liikennejärjestelyineen hallitsee tien maisemaa. Tielinjaus jatkuu Vanhana Turuntienä, joka kulkee vajaan kilometrin Espoon ja Kauniaisten rajalla käyden välillä kokonaan Kauniaisten puolella. Vanhan Turuntien linjaus on kapeahko ja kestopäällystetty ja siinä on kivettyjä ajohidasteita. Tien varrella on asuinrakennuksia, joiden pihapiirit, istutukset, kuusiaidat ja aidat osaltaan rajavat tien tilan tuntua.

²⁵⁵ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Kuninkaallinen merikartasto Suomesta 1791-1796.

²⁵⁶ Härö 1991, 83.

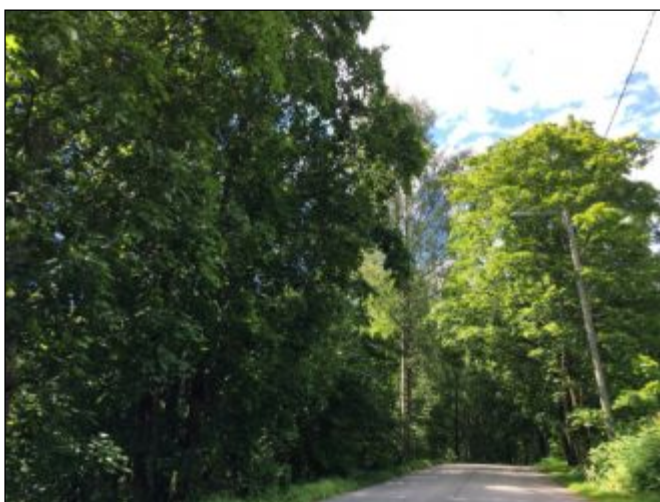
²⁵⁷ Espoon vanhojen teiden säilyttämismahdollisuudet 1985.

²⁵⁸ Fonseen 1750. Kuninkaan kartasto Suomesta 1870-1871. Senaatin kartasto 1870-1871.

Glimsintietä etelään. Oikealla näkyy Glimsin talomuseon eläinaitauksia, vasemmalla 1800-luvulta peräisin olevan talon kattotyömaa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Kauniaisten puolella tien varressa kulkee kevyenliikenteenväylä. Vanhan Turuntien linjaus on kevyesti mutkitteleva. Topografiset erot ovat huomaamattomia. Linjauksen maisema on muuttunut 1700-luvulla metsäisenä olleesta alueesta rakennetuksi asuinalueeksi.²⁵⁹

Vanhaa Turuntietä Espoon ja Kauniaisten rajalla reunustavat jalopuut. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

Viherlaaksossa Turuntie katkaisee historiallisen tien linjauksen, joka jatkuu Kuusiniemenä ja Törmäniityntienä Turuntien pohjoispuolella. Kuusiniemi on kapealinjainen kestopäällystetty tieosuus, jota reunustavat puut ja pihapiirit. Törmäniityntien varrella on kevyenliikenteenväylä sekä erilaista rakentamista kuten kerros- ja pienkerrostaloja. Lippajärven eteläkärjen rannat on kuvattu 1870 Senaatin kartastossa pelloiksi ja tielinja on kulkenut peltoalueen läpi. Törmäniityntiestä itään jalankulku- ja pyöräilyreitti mukailee historiallisen maantielinjakuksen kulkua. Alue on ollut 1800-luvun loppupuolella niittynä, mistä nimistökin juontaa juurensa.²⁶⁰ Lippajärven itäpuolta on kulkenut jo 1700-luvulla yhdystie Helsinkiin johtavalta maantieltä Suurelle Rantatielle.²⁶¹

Karamalmin kohdalla nykyinen liikennevolyyymiltaan ja rakenteiltaan huomattava Turuntie kulkee historiallisen tien linjausta mukaillen. Tiessä on paikoin neljäkin kaistaa, ja tien opastukseen ja ohjaamiseen liittyvät rakenteet ovat vahvasti osa tien modernia lähimaisemaa. Tien maisema on risteysalueita lukuun ottamatta sulkeutunutta, puusto ympäröi tietä. Tieosuus on yksi Suuren Rantatien Lommilan alueen sekä Espoonväylän eteläosien ohella yksi voimakkaimman modernin ilmeen saaneista espoolaisista historiallisista tieosuuksista. Kuninkaisen kohdalla tieosuus kapenee kaksikaistaiseksi osuudeksi, ja tien lähellä kasvava puusto tekee tilantunnusta intiimin.

Kiloon saavuttaessa tielinja kulkee koivurivin rajaaman laajahkon peltoalueen reunalla. Alue on ollut peltolina ja niittyinä jo 1700-luvulla.²⁶² Merkittävänä maamerkinä on tien varrella sijaitseva mormonikirkko. Pohjois-Leppävaarassa historiallinen linjaus koukkaa Vanhan Maantien kautta. Vanha Maantie on puustoinen ja alueella on oppilaitosrakennuksia. Alue on ollut peltolina ja niittyinä jo 1700-luvulla ja Granssinmäen takana on sijainnut Kilon Krogen, joka on toimittanut kestikievarin virkaa.²⁶³ Pitkinä näkymiä ei juurikaan ole. Vanhan Maantien itäpäässä aukeaa kaupunkimainen näkymä Leppävaaran keskukseen ja Selloon. Paloasema ja tornitalot ovat osana tien maisemaa.

Leppävaaran keskuksessa sekä Mestarintien ja Turuntien kohdalla maisema on voimakkaasti muuttunut ja muokkaantunut, mutta historiallinen tielinja on kulkenut kutakuinkin samasta kohdasta kuin nykyinenkin Turuntien linjaus. Tielinja kulkee edelleen tasaisesti loivasti kaarrellen Rantaradan vierellä jatkaen edelleen historiallista linjausta aina Helsingin rajalle Pitäjänmäkeen asti, josta linjaus jatkuu kohti Helsingin keskustaa ja nykyistä Mannerheimintietä.

²⁵⁹ Fonseen 1750. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805.

²⁶⁰ Senaatin kartasto 1870-1871.

²⁶¹ Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Fonseen 1750. Senaatin kartasto 1870-1871.

²⁶² Fonseen 1750. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805.

²⁶³ Fonseen 1750. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Härö 1991, 107.

Leppävaaran Esso-asema. Oikealla oikaistu Turuntie, vanha linjaus kulki metsän reunassa vasemmalla. (Espoon kaupunginmuseo)

Historialliset kylät ja merkittävät kulttuuriympäristöt

Helsingin maantien varrella on sijainnut viimeistään 1300-luvulle ajoittuvat Karvasbackan kylät, Kilon kaksi kyläpaikkaa, Mäkkylän kylä sekä Suuren Rantatien talvitien linjauksen kupeen jäävä Storhoplaxin kylä.²⁶⁴

Suuren Rantatien ja Helsingin maantien risteyskohta Bembölessä kuuluu osaksi maakunnallisesti merkittävää Espoonjokilaakson maisema-alueetta.²⁶⁵ Alueelle sijoittuu pienemmiksi kokonaisuuksiksi pilkotut Bemböle-Karvasbackan maisema-alue, Glimsin ja Ersin kylämäki sekä Jorvin maisema.²⁶⁶

Myös Kilon avoin peltoalue sekä huvila-asutus on maakunnallisesti merkittävä maisema-alue. Kilon kartanomaisema on myös paikallisesti merkittävä kokonaisuus. Maakunnalliseen maisema-alueeseen kuuluvalla paikallisesti merkittävällä Granssinmäellä on kestikie-

varirakennuksena toiminut Grans. Ennen Granssin kestkikievarin perustamista 1800-luvun alussa Kilon Krogen oli toiminut matkaajien krouvina. Sijainti on ollut hyvä, sillä Suuren Rantatien talvitielinjaus on haarautunut Helsingin maantiestä tällä kohdalla. Gransinmäellä sijaitsee myös 1900-luvun alussa valmistunut seurantal, joka on edelleen käytössä esimerkiksi juhlatilana.²⁶⁷ Vanha Maantie ohittaa Granssinmäen ensimmäisen maailmansodan aikaiset linnoituslaitteet, jotka ovat nimetty valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi.²⁶⁸

Helsingin maantien välittömässä läheisyydessä sijaitsevat paikallisesti merkittävät Ersin ja Glimsin asuin- ja talousrakennukset, Kilon kartanon sepän asunto, Kilon Krogen sekä peltoalueen laidalla sijaitseva Kilon kaivos. Mielenkiintoinen yksityiskohta on Seurasaareen siirretty Seppä Backmannin paja, joka on aiemmin ollut aivan Vanhan Turuntien varrella.²⁶⁹

Näkymä Glimsintieltä länteen. Tien vasemmalla puolella näkyy Glimsin talomuseon rakennuksia ja taustalla sulkeutuneen maiseman takana Glimsinjokilaakson kulttuurimaisemaa. (Sini Moilanen/Espoon kaupunki)

²⁶⁴ Nurminen 2000.

²⁶⁵ Kuusisto & Rinkinen 2012, 86.

²⁶⁶ Härö 1991, 83, 88, 92.

²⁶⁷ Kuusisto & Rinkinen 2012, 89. Härö 1991, 102-115.

²⁶⁸ RKY 2009.

²⁶⁹ Härö 1991, 89-91, 93, 106-108.

Kirjallisuus:

Kokkonen, Jüri: *Järvi-Espoon Esihistoriasta*. Teoksessa Paikkala, Sirkka (toim.): *Järvi-Espoo. Vesistönimet, luontoa, historiaa ja tulevaisuutta*. Espoon kaupunkisuunnitteluvirasto, nimistöyksikkö. 1992.

Kuisma, Markku: *Kauppasahojen perustaminen Suomessa 1700-luvulla*. Tammisaari 1983.

Mallat, Kaija & Suviranta, Sami & Luoto, Reima T.A.: *Kylä-Espoo. Espoon vanha asutusnimistö ja kylämaise-ma*. Espoon kaupunkisuunnittelukeskus. 2008.

Salminen, Tapio: *Suuren Rantatien inventointi 1991. Inventointikertomuksen yhteenvetoraportti*. Tielaitos. Tampere. 1992.

Salminen, Tapio: *Suuri Rantatie*. Tielaitos. Helsinki. 1993.

Selvitykset, inventoinnit ym:

Bodominjärven ympäristön kulttuurihistoriallinen maankäytön selvitys. Espoon kaupunkisuunnittelukeskus. 28.11.2011.

Espoon vanhojen teiden säilyttämismahdollisuudet. Työryhmän raportti 19.12.1985.

Härö, Erkki: *Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema*. Espoon kaupunginmuseum. Toinen, tarkistettu painos (tarkistukset Lehto, Tiina). Täydennetty painos 1991. **Härö, Mikko:** *Espoon historiallinen tieverkko*. Arkisto- ja kirjallisuusselvitys. Espoon kaupunkisuunnitteluvirasto. Museovirasto. 1983.

Härö, Mikko: *Espoon historiallinen tieverkko*. 1985.

Kuusisto, Elina & Rinkinen, Kristiina: *Missä maat on mainiommat. Uudenmaan kulttuuriympäristöt*. Uudenmaan liitto. Helsinki. 2012. Saatavilla <http://www.uudenmaanliitto.fi/files/6309/Missa_maat_on_mainiommat_E114.pdf>

Lampinen, Jussi & Annala, Katri: *Espoon perinneympäristöt 2014*. Espoon ympäristölautakunnan julkaisusarja 3/2014. <[file:///C:/Users/moilas6/Downloads/Espoon%20perinneymp%C3%A4rist%C3%B6t%202014%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/moilas6/Downloads/Espoon%20perinneymp%C3%A4rist%C3%B6t%202014%20(1).pdf)>

Lehto, Pelonen, Valkama Oy: *Högnäsin alueen inventointi*. 31.10.2008.

Manninen, Mikael A. & Hertell, Esa (toim.): *Arkeologinen inventointi Nuuksion kansallispuistossa ja lähialueella. (Espoo & Vihti) 3.-7.5.2010*. Helsingin yliopisto. 2010.

Nurminen, Teija: *Espoon keskiaikaisten kylien inventointi*. Espoon kaupunginmuseum. 2010. Paikkatietoaineisto.

Rahkonen, Oula: *Tien päällä. Uudenmaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaat tiet ja reitit*. Uudenmaan liitto. Helsinki. 2014. Saatavilla <http://www.uudenmaanliitto.fi/files/14893/Tien-paalla_Uudenmaan_kulttuurihistoriallisesti_arvokkaat_tiet_ja_reitit.pdf>

RKY. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. 2009. <http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_list.aspx>

Rostedt, Tapani: *Espoo. Hista-Siikajärvi-Nupuri Osayleiskaava-alueen arkeologinen inventointi*. Museovirasto. Rakennushistorian osasto. 2007.

Piltz, Martti & Soosalu, Laura: *Espoonkartanon sillat Sångbro ja Qvarnbro, Espoo. Hoito- ja ylläpitosuunnitelma*. Pirkanmaan ELY. 2012. <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/87550/Raportteja_85_2012.pdf?sequence=1>

Suhonen, V. P.: *Vantaan keskiaikaisten teiden inventointi vuonna 2007*. Museovirasto. 2007. <http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mjhanke/read/asp/hae_liite.aspx?id=110022&ttyyppi=pdf&kansio_id=92>

Muut:

Espoon karttapalvelu, rakennustiedot. <<https://kartat.espoo.fi/ims>>

Kirkko Espoossa. Kappelin hautausmaa. <<http://www.espoonseurakunnat.fi/web/asiointi/kappelin-hautausmaa>>

Kirkko Espoossa. Kirjon hautausmaa. <<http://www.espoonseurakunnat.fi/web/asiointi/kirkon-hautausmaa>>

Museovirasto: Paikkatietoaineisto. Muinaismuistot, pisteet ja alueet. Ladattu 10/2016. (Viitteissä *Museovirasto 10/2016*)

Tervonen, Riikka: *Viikon nimi 29/2012: Hiekkarata – Sandbanan*. Espoon kaupunkisuunnittelukeskus. <[http://www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/Kaavoitus/Nimisto/Viikon_nimi_292012_Hiekkarata_Sandbanan\(20480\)](http://www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/Kaavoitus/Nimisto/Viikon_nimi_292012_Hiekkarata_Sandbanan(20480))>

Tärkeät reitit -kysely. 26.5.-23.6.2016. Espoon kaupunkisuunnittelukeskus, yleiskaavayksikkö.

Kartat

MML, maaperä. 1: 20 000. Geologian tutkimuskeskus. Paikaktietoikkuna.

Historialliset kartat

Claës Nybergin pitäjänkartasto 1844. Saatavilla Harju, Erkki-Sakari & Pietilä, Anna-Maija & Kokkonen, Arvo: *Uudenmaan läänin pitäjänkartasto. 1844. Uusintapainos Claës Nybergin pitäjänkartoista*. Karttakeskus. Porvoo. 2007.

Espoo 1958. Pitäjänkartta.

Fonseen, Fredrik Johan 1750. Pitäjänkartta Espoo. <http://www.vanhakartta.fi/historialliset-kartat/@@mapview?handle=hdl_123456789_20835>

Helsinki. Taistelutilannekartta 1743. Ruotsin valtionarkisto.

Kalmbergin kartasto 1855.

R VI : List 8. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/6886/URN_NBN_fi_jyu-2007839.pdf>

R VII : List 7. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/6888/URN_NBN_fi_jyu-2007850.pdf>

Kuninkaallinen merikartasto Suomesta 1791-1796. Saatavilla Harju, Erkki-Sakari & Tiilikainen, Erkki: *Kuninkaallinen merikartasto 1791-1796. C. N. af Klerckerin johtama kartoitustyö Suomenlahdella*. AtlasArt. Jyväskylä. 2009.

Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Saatavilla Alanen, Timo & Kepsu, Saulo: *Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805*. SKS. Helsinki. 1989.

Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790. Saatavilla Harju, Erkki-Sakari & Lappalainen, Jussi T.: *Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790*. AtlasArt. SKS. Helsinki. 2010.

Nuoksio Noux 1803. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. Kansallisarkisto. <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=18288411>

